

YÜZYILIN

SOSYAL POLİTİKALARI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM
BAŞKANLIĞI

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
Sosyal Politikalar Kurulu

Yüzyılın Sosyal Politikaları

ISBN: 978-625-7377-42-3

Yüzyılın Sosyal Politikaları

© 2023 CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Yayıncı Sertifika No: 45482

1. Baskı, İstanbul, 2023

İletişim

Kızılırmak Mahallesi Mevlana Bulv. No:144 Çukurambar
Ankara/TÜRKİYE

T +90 312 590 20 00 | webinfo@iletisim.gov.tr

Baskı

Prestij Grafik Rek. ve Mat. San. ve Tic. Ltd. Şti.

T 0 212 489 40 63, İstanbul

Matbaa Sertifika No: 45590

Yüzyılın Sosyal Politikaları

Yüzyılın Sosyal Politikaları

İÇİNDEKİLER ■

Takdim	7
Ön Söz	9
Giriş	11
Bölüm I	
Sosyal Politikaların Dünü ve Bugünü	21
1.1. Tarihsel Süreçte Sosyal Politikalar	23
1.2. Türkiye'de Sosyal Politikaların Kurumsallaşması	29
1.2.1. Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	30
1.2.2. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	36
1.2.3. Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu	38
1.3. Türkiye'nin Sosyal Politikalarında Temel İlkeler Ve Hedefler	42
Bölüm II	
Türkiye'de 2002-2022 Yılları Arasında Uygulanan Sosyal Politikalar	47
2.1. 2002-2022 Yılları Arasındaki Temel Göstergelerle Türkiye	49
2.2. Ailelere Yönelik Sosyal Politikalar	52
2.3. Çocuklara Yönelik Sosyal Politikalar	55
2.4. Gençlere Yönelik Sosyal Politikalar	65
2.5. Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar	75
2.6. Engellilere Yönelik Sosyal Politikalar	80
2.7. Kadınlara Yönelik Sosyal Politikalar	86
2.8. Şehit Yakınları ve Gazilere Yönelik Sosyal Politikalar	93
2.9. Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalar	97
2.10. Hükümlü ve Eski Hükümlülere Yönelik Sosyal Politikalar	101
2.11. Bağımlılığın Önlenmesine Yönelik Sosyal Politikalar	106
2.12. Mevsimlik Tarım İşçilerine Yönelik Sosyal Politikalar	109
2.13. Yurtdışında Yaşayan Vatandaşlara Yönelik Sosyal Politikalar	111
2.14. Roman Vatandaşlara Yönelik Sosyal Politikalar	113
2.15. Dar Gelirli Vatandaşlara Yönelik Sosyal Politikalar	115
2.16. Doğal Afetlere Yönelik Sosyal Politikalar	118
2.17. Çalışma Hayatına Yönelik Sosyal Politikalar	124
Sonuç ve Değerlendirme	135

TAKDİM

Yirmi yıllık iktidarımız boyunca insanı hep ön planda tuttuk. “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın” ilkesiyle ihtiyaç sahibi olan vatandaşlarımızın her daim yanında olmaya çalıştık. Medeniyetimizin ayırıcı vasıflarından olan “Kerim Devlet” tasavvurunu, günümüzün “sosyal devlet” ilkeleriyle birleştirerek ülkemize dünyanın en geniş kapsamlı sosyal güvenlik ve sağlık sistemini kazandırdık.

Devletin şefkat şemsiyesi dışında hiç kimsenin, hiçbir vatandaşımızın kalmaması için en dezavantajlı gruplardan başlayarak vatandaşlarımızın sıkıntılarına çözüm ürettik. Ailelere, çocuklara, gençlere, yaşlılara, engellilere, şehit ve gazi yakınlarına, hükümlülere, mevsimlik işçilere, yurt dışında yaşayanlara ve Roman vatandaşlarımıza yönelik kapsamlı politikalar uyguladık. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın kuruluşuyla hem tüm çalışmalarımızın tek bir çatı altında toplanmasını sağladık hem de yürütülen faaliyetlerin etkinliğini ve verimliliğini artırdık.

“Türkiye Yüzyılı” vizyonumuzun en önemli hedeflerinden birini, sosyal devlet politikalarımızın çok daha ileri taşınması oluşturuyor. Değişen şartlar doğrultusunda kendi vatandaşlarımızın ihtiyaçlarını karşılarken, dünyadaki mazlum ve mağdurlara da el uzatmayı ihmal etmeyeceğiz.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığımız ve Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu iş birliğiyle hazırlanan bu kitap, Türkiye’nin son yirmi yılında sosyal politikalar alanında hayata geçirilen faaliyetleri anlatıyor. Esere katkı sunan tüm kurum ve çalışanlara teşekkür ediyor, bu çalışmanın benzerlerine örnek olmasını diliyorum.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI
RECEP TAYYİP ERDOĞAN

Ö N S Ö Z

Toplumsal hayatın sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için güçlü ekonomi ve istikrarlı bir yönetim kadar sosyal politikaların da hayati önemi haizdir. Tarihsel süreç içerisinde sosyal politikalar, ülkelerin sahip olduğu ekonomik, sosyal, kültürel ve politik yapılaraya göre değişim ve gelişim göstermiştir.

Ekonomik, siyasi ve toplumsal gelişmeler doğrultusunda şekillenen sosyal politikalar, Türkiye’de kapsayıcı ve çeşitlenmiş bir yelpazede sunulmaktadır. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan insan odaklı ve gerçekçi sosyal politika uygulamalarına önem vermiş ve bu alanda özgün modellerin hayata geçirilmesine öncülük etmiştir. Türkiye, özellikle son yirmi yılda vatandaşlarının sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamaya, gelir eşitsizliğini azaltmaya, yaşanan adaletsizlikleri gidermeye, insan haklarını geliştirmeye, sosyal hizmet ve yardımlara erişimde eşitliği sağlamaya ve bireylerin yaşam kalitelerini artırmaya yönelik birçok sosyal politika uygulamasını hayata geçirmiştir. Uygulanan kapsayıcı sosyal politikalarda amaç daima vatandaşlarımızı her türlü riske karşı korumak, onların sosyal refahını ve huzurunu artırmak olmuştur.

Türkiye’de tarihsel süreç içerisinde sosyal hizmet ve sosyal politikaların gelişimini değerlendirebilmek için bu alanda sunulan uygulamaların ve geliştirilen yeni hizmet modellerinin tanıtılması da son derece önemlidir. Bu kapsamda hazırlanan “Yüzyılın Sosyal Politikaları” kitabı son yirmi yıldır Türkiye’nin sosyal politikalarını şekillendiren ve hükümetlerimiz tarafından gerçekleştirilen sosyal hizmet, güvenlik ve yardımları özetlemektedir. Bu kitabın sosyal politika alanında çalışan ve konuyla ilgilenen herkese faydalı olmasını diliyorum.

GİRİŞ

Sosyal Politikalara Genel Bir Bakış

Prof. Dr. Vedat Işıkhān

Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu Başkanvekili

Tarih boyunca insanlar, her zaman karşılıksız olarak birbirlerine yardım etme ve yaşanan ortak sorunlar için birlikte hareket etme ihtiyacında olmuşlardır. Bireysel düzeyde karşılıklı yardımlaşma şeklinde başlayan bu dayanışma, zamanla, kültür, örf, adet, gelenekler ve değerler doğrultusunda sosyal bir özelliğe dönüşmüştür. Dünyada sosyal hizmet ve sosyal yardım faaliyetleri; insani ilişkiler, dinsel, hayırseverlik, gönüllülük, karşılıklı yarar ve günümüzün sosyal devlet-refah devleti anlayışı doğrultusunda bir gelişim izlemiştir.

Sosyal hizmet mesleği de bu bağlamda toplumlarda gönüllü çalışmalara dayanan, yardımsever kişilerin yoksul bireylere yönelik çeşitli sosyal yardımlar yapması ile başlamıştır. Bu çalışmalar tarih boyunca ülkelerin sosyal, ekonomik, politik ve kültürel koşullarıyla biçimlenmiş ve gelişmiştir. Uzun yıllar süren bu yardımseverlik ve dayanışma faaliyetlerinin bir mesleki anlayış ve disiplin içerisinde yapılmasına duyulan ihtiyaç sosyal hizmet alanında eğitim veren kurumların açılmasını da beraberinde getirmiştir. Sosyal sorunların çözümüne odaklanan sosyal politikaların hayata geçirilmesi sosyal hizmetler aracılığıyla olmaktadır.

Sosyal politika; bireyler, gruplar, toplum ve sosyal kurumlar arasındaki ilişkileri düzenleyen ve bu ilişkilere müdahale etmek için kullandığı aktiviteler ve ilkeler rehberidir. Bu ilkeler, toplumun değer ve geleneklerinin bir ürünü olup geniş ölçüde kaynakların dağılımını ve insanların esenliğini belirlemektedir. Sosyal politika; hükümetin eğitim, sağlık bakımı, suç ve ıslah, ekonomik, güvenlik ve sosyal refah alanlarındaki plan ve programlarını içermektedir. Topluma bir bütün olarak bakan, toplum içinde bütün grupları ilgilendiren, çeşitli konuları fark gözetmeksizin ele alan sosyal politika, toplumun yapısında bazı değişiklikler yapmaya yönelik tüm politikaları içermektedir.

Sosyal politikaların kapsamı, günümüze kadar uzanan süreç içerisinde sürekli olarak değişmiş ve genişlemiştir. Sosyal politikanın kapsamına; sadece bireyler değil, aynı koşullar altında, aynı gereksinimlere ihtiyaç duyan ve aynı nitelikleri taşıyan kişilerden oluşan gruplar da girmeye başlamıştır. Bu bilim dalının doğup geliştiği dönemlerde, Endüstri Devrimi'yle birlikte çalışma alanında yalnızca işçi statüsü altında çalışanlar bulunuyorken, zamanla hizmet ve kamu kesimlerinde bağımlı statüler altında çalışanlar da bu politikaların kapsamına girmişlerdir. Daha sonra ise dezavantajlı gruplar olarak adlandırılan engelliler, yaşlılar, çocuklar, kadınlar ve bakıma muhtaç olanlar bu politikaların çerçevesi içinde yer almaya başlamıştır. Bunun yanı sıra günümüzde tüketici haklarından çevre sorunlarına kadar pek çok yeni alan bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Son yıllarda uygulanan sosyal politikalar, kaynakların dağılımını, toplumun üyelerinin yaşam kalitesine ya da esenliğine yönelerek yaşamın tüm boyutlarındaki kaliteyi arttırmayı hedeflemektedir. Genelde sosyal politika, sosyal iyileştirme gerektiren koşullara yönelik kolektif çalışmaları içermektedir. Temelde, insan yaşamı ve işlevselliği, onu kuşatan her türlü sosyal sistem ve bunlara ilişkin politikalarla etkilenmektedir. Sosyal politika, piyasa içerisindeki eşitsizlikleri azaltmaya yönelik bir yaklaşım olarak da değerlendirilmektedir.

Bu yapı içinde sosyal refah politikalarının amacı ise sosyal eşitsizlikleri gidermektir. Sosyal refah politikaları; gelir, güç ve hizmet dağılımını toplum içerisinde dengelemeye çalışmaktadır. Sosyal refah politikaları; yoksunluk yaşayan, toplumla bütünleşemeyen grupların yaşam koşullarını iyileştirmek, temel ve sosyal haklardan yoksun olan bu grupların haklarını elde etmelerini hedeflemektedir. Bir baş-

ka deyişle, sosyal refah politikaları, insan hak ve özgürlüklerini gerçekleştirmeye yönelmiş bir politikadır. Sosyal refah politikaları, karar verme sürecine ulaşamayanları katılımcı hale getirmeyi amaçlamaktadır. İnsan kaynağını geliştirmeye çalışırken ekonomik kalkınmaya da katkı vermektedir. Gelir dağılımları özellikle de gelir eşitsizliklerine yönelik sosyal politikalar demokrasiyi de olumlu biçimde etkilemektedir.

Sosyal refah politika kararları ile topluma ait kaynakların nereye ve nasıl aktarılacağı belirlenmektedir. Bu açıdan, sosyal refah politikaları ile kalkınma arasında önemli bağlantılar bulunmaktadır. Sosyal refah politikaları, ekonomik üretim artışının insan refahına yönelmesini sağlamakta ve bu şekilde de toplumun daha sağlıklı olacağını ileri sürmektedir. Bir başka deyişle, ekonomik kalkınmanın, sosyal kalkınma için bir araç olduğu ve ekonomik kalkınmanın, tek başına tüm sorunlara çözüm getiremeyeceği dile getirilmektedir.

Sosyal politika, sosyal sorunların ortaya çıkışında önemli rol oynayan yoksunlukların giderilmesiyle ilgilidir. Bu yoksunluklar; maddesel kaynak yoksunluğu, gelişimsel yoksunluklar, fiziksel yoksunluklar, kişilerarası ilişki yoksunluğu, fırsat yoksunluğu ve bireysel haklar yoksunluğu olarak sınıflandırılmaktadır. Bu yoksunlukların ortaya çıkardığı sosyal sorunlar, sosyal hizmetin temel ilgisi kapsamındadır. Çünkü insan yaşamının tüm boyutlarını saran bu yoksunluklar, sonuç itibarıyla sosyal hizmetin kendini tanımlamakta kullandığı sosyal işlevsellik kavramına olumsuz bir biçimde etki etmektedir.

Sosyal politikaların hayata geçirilmesi sosyal hizmetler aracılığıyla olmaktadır. Sosyal sorunların tanımlanması, bu sorunlara neden olan ihtiyaçların belirlenmesi ve bunların karşılanmasına yönelik, politika ve uygulamaların hayata geçirilmesinde sosyal hizmet, sosyal politika ile karşılıklı bir etkileşim içerisindedir. Sosyal hizmet ve sosyal politika dokuz temel insan gereksinimini karşılamak için çalışan iki farklı disiplin ve uygulama alanıdır. Bu gereksinimler şu şekilde sıralanmaktadır: Kişisel ve sosyal koruma, sağlık bakımı, barınma, finans, eğitim, istihdam, serbest zaman değerlendirme, ulaşım, toplumsal hizmet ve kaynaklara ulaşabilmek.

Sosyal hizmetin, sosyal refah sistemi içinde yerini alması sosyal refah kurumlarının gelişiminden sonra olmuştur. Sosyal hizmet mesleği,

sosyal refah alanındaki bazı meslek, disiplin ve kurumların yaşam ve insan sorunlarının değişip farklılaşmasına paralel olarak yetersiz kalması sonucunda ortaya çıkmıştır. Sosyal hizmetin amacı; sosyo-ekonomik yapı içinde bireylerin sorunlarını çözmektir.

Sosyal hizmet alanı ve literatürü dışında Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal hizmet kavramlarının çoğu zaman eş anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bunda sosyal hizmet mesleğinin yaptığı işi sadece maddi ve somut destek sağlamak olarak gören bakış açısının da payı bulunmaktadır. Oysa ekonomik güçsüzlüğü odak alan sosyal yardım alanı, sosyal hizmet mesleğinin uygulama alanlarından (tıbbi sosyal hizmet, gerontolojik sosyal hizmet, okul sosyal hizmeti, adli sosyal hizmet, psikiyatrik sosyal hizmet vb.) sadece birisidir. Örneğin; yapılan çalışmaların zaman içerisinde sosyal sorun kategorilerine göre ayrışmasıyla her bir sorunun çözümüne yönelik mesleğin hizmet alanları ortaya çıkmıştır. Bir anlamda, yoksullarla ilgili olarak başlayan bir çalışma giderek yöntemleriyle, özellikle en başta bireylerle çalışma, birlikte bir mesleğin gelişmesine ve hizmet alanının oluşmasına yol açmıştır. Özetle, yoksulluğu odak alan hizmetlerin ve programların diğer sosyal sorun alanlarındaki hizmetlerden ayrılması ve yeniden örgütlenmesiyle mesleğin önemli hizmet alanı olan sosyal yardım alanı gelişmiştir.

Türkiye’de sosyal hizmet ve sosyal yardımların köklü bir geçmişi bulunmaktadır. Türklerde, İslamiyet öncesi ve İslamiyet sonrası sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerinin yaşandığı bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde yoksul, dul, yetim, kimsesiz ve engellilere yönelik sosyal yardım hizmetleri; vakıflar, loncalar, hayratlar gibi geleneksel kurumlar aracılığıyla ve gelenek ve görenekle bağlantılı bir şekilde sürdürülmüştür. Özellikle “avarız ve müessesat-ı hayriyye” adını taşıyan vakıflar, muhtaç kişilere sosyal yardımların organize edilmesinde önemli görevler üstlenmişlerdir.

Cumhuriyet döneminde devlet, Zonguldak ve Ereğli maden ocaklarında çalışan işçilerin korunmasını öngören politikalara hukuk kurları ile işlerlik kazandırmıştır. Bu dönemde, anne ve çocuk sağlığının korunması amacıyla önemli hizmetler uygulanmaya başlanmıştır. 1917 yılında kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu), çocuk koruması alanında kurumsal bir eksikliği tamamlamıştır. Cemiyet, çocuk korumayı kurumsal bir biçimde gerçekleştirerek ülke-

nin içinde bulunduğu zor koşullarda çocukları himaye etmeyi amaçlamıştır. İlerleyen dönemde sosyal yardımlaşma alanında en önemli politika uygulamalarından birisi; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, 14.06.1986 tarihinde yürürlüğe giren 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'dur. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun kuruluşunu teşkil eden 3294 sayılı Kanunun amacı; fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak olarak belirlenmiştir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün taşradaki faaliyetleri Türkiye çapında 81 il ve 1.003 ilçede her ilde vali ve her ilçede kaymakam başkanlığında oluşturulmuş olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütülmektedir. Böylece bu vakıflar, devlet ile yoksul vatandaşlar arasında sosyal yardımların doğrudan ve en kısa sürede vatandaşa ulaştırılması açısından bir köprü görevi üstlenmiştir.

Küresel düzeyde yaşanan ekonomik sorunlar, çatışmalar, savaşlar, salgın hastalıklar, doğal ve çevresel felaketler, iklim değişikliği gibi faktörler sosyal politikaların araçlarını, hizmetlerini ve uygulamalarını şekillendirmektedir. Türkiye'de birçok sosyal sorun ne yazık ki uluslararası gelişmelerle de paralel biçimde artış gösterme eğilimindedir. Gençlerde daha yüksek olmak üzere yaşanan işsizlik, demografik fırsat penceresinin daralmasına bağlı olarak yaşlanma, eğitim ve istihdam arasındaki ilişkinin kurulmasında yaşanan zorluklar ve çalışma yoluyla refaha erişim hakkının istihdama bağlı sorunlardan dolayı sınırlı kalması önemli sorunlarımız arasında yer almaktadır.

Tüm dünyada son yıllarda yaşanan sorunların etkisi ise ne yazık ki dezavantajlı gruplarda daha yoğun hissedilmektedir. Bu sorunlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Dünyada yaşanan gelir adaletsizliklerinin ve eşitsizliklerin artması,
- Dünyada yoksulluğun ve işsizliğin sürekli artması,
- Sağlık hizmetlerine erişimde sorunların yaşanması,
- Temiz su ve gıda ihtiyacının tedarikinde sorunların yaşanması,

- Birçok coğrafyada savaşların ve çatışmaların yarattığı göç ile göçün neden olduğu diğer sorunların (sağlık, konut, beslenme vb.) artması,
- Covid-19 pandemisinin 2019 yılından bu yana tüm dünyayı etkilemesi ve Covid-19 pandemisi nedeniyle ekonomik, sosyal ve sağlık sisteminde sorunların yaşanması,
- Ekonomide yaşanan daralmalara bağlı olarak birçok ülkenin büyüme endekslerinde küçülmelerin yaşanması,
- Yeni çalışma sistemlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte sosyal güvenlik sisteminde ve iş süreçlerinde sorunların yaşanması,
- Küresel ısınmanın ve iklim krizinin neden olduğu çevresel afetlerin artış göstermesi,
- Kitle nevrozunun yayılması, siyasal sistemlere karşı kamuoyunun endişeli yaklaşımları,
- Demografik dönüşümün yarattığı sorunların artması (tüm toplumlarda yaşlı nüfus oranının giderek artması, işsizliğin artması, işgücünün azalması vb.),
- 24 Şubat 2022'de Rusya-Ukrayna krizinin başlamasıyla birlikte küresel düzeyde yaşanan sorunların (tahıl ve enerji) artması.

Bu tablo içerisinde, Türkiye, ortaya çıkan sorunları ve krizleri fırsata dönüştürerek Covid-19 pandemisine rağmen bölgesinde ekonomik gelişmeyi ve büyümeyi en fazla artıran ülke olmuştur. Türkiye, tüm bu ekonomik ve sosyal sorunların çözümüne katkı getirecek sosyal politikaları başarıyla uygulamış ve vatandaşın refah düzeyini her daim yükseltmeyi başarmıştır. Covid-19 pandemisi ile enflasyonist ve küresel baskılara rağmen Türkiye; 2023 ekonomik kalkınma modelinde kilit rol oynayan; yatırım, istihdam, üretim, ihracat ve büyüme unsurlarını başarıyla uygulamıştır. Türkiye, ekonomik büyümeden elde edilen gelirlerle refahın yeniden dağıtımını sağlayarak dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm sosyal grupların ihtiyaçlarının karşılanabildiği güçlü Türkiye hedefine ulaşabilmek için elinden gelen gayreti göstermektedir. Türkiye'nin ekonomideki gücü arttıkça vatandaşların temel ihtiyaçlarını karşılayabilme seviyesi de artmaktadır. Bu bakımdan sosyal politikalara ihtiyaç duyan vatandaşların

yeni ve karşılanmamış ihtiyaçlarına cevap verecek sistemler kurmak ve bunları sürdürülebilir hale getirmek en önemli hedeflerdendir.

“Türkiye Yüzyılı”’nın sosyal politika hedefleri; insan hak ve özgürlüklerinin sürekli geliştiği, insanı odak alan, yeşil ekonomik kalkınmayı destekleyen, eşitliği ve sosyal adaleti sağlayan, bireyi, aileyi ve toplumu güçlendiren, çoğulcu, bütünleştirici ve katılımcı demokrasiyi esas alan, toplumsal dayanışmayı güçlendiren, toplumun tüm kesimleri arasında güven ve birlik tesis eden sosyal devlet anlayışıyla vatandaşların refah düzeyini sürekli artırarak geleceğe taşımaktır.

“Türkiye Yüzyılı”’nın sosyal politikaları için Türkiye’nin önemli hedefi; kadim bir geçmişten refah ötesi uygulamalara ve hedeflere ulaşmaktır. Bunun için gelecekte; tüm toplumu kapsayan, tam istihdamı hedefleyen, sosyal adaletten, insan haklarından, hak temelli yaklaşımdan ve eşitlikten asla ödün vermeyen, refahı tabana yayan, gelirin adaletli dağılımını ve paylaşımını önceleyen ve çalışma yoluyla refaha erişimi önceleyen politikaların sürdürülmesi ve geliştirilmesi önemli bir hedef olacaktır.

2018 yılında Türkiye, parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş yapmıştır. Bu sistemde dokuz politika kurulu oluşturulmuştur. Politika kurullarının kuruluş ve görevlerini düzenleyen Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, politika önerilerinin, ilgili bakanlıklar, kamu kurumları, yerel yönetimler, akademisyenler ve piyasa aktörleriyle birlikte çalışarak hazırlanmasını öngörmektedir. Kararnamenin bu hükmü doğrultusunda Sosyal Politikalar Kurulu, Türkiye’de 2002 yılından bu yana sosyal yardımlar, sosyal hizmetler, konut, sosyal güvenlik, eğitim, sağlık gibi temel alanlarda başarıyla uygulanan sosyal politikaların genel çerçevesini ve uygulamalarını ele alan başvuru kaynağı niteliğinde bir kitabın hazırlanmasını gerekli görmüştür.

Bu kitapta, özellikle 2002 ile 2022 yılları arasında yaklaşık son yirmi yılda güçlü Türkiye’nin inşasında ne tür sosyal hizmet, sosyal yardım ve sosyal politikaların sunulduğu, dolayısıyla 20 yılda refah rejiminin nasıl değiştiği ve geliştiği özetlenmeye çalışılmıştır. Rehber niteliğinde olan bu kitabın sosyal politika alanında yurt içinde ve dışında çalışan araştırmacılara, uzmanlara, uygulayıcılara, STK’lara, özel, kamu kurum ve kuruluşlarına, üniversitelere önemli katkılar sunması beklenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı başta olmak üzere tüm kamu kurumlarının iletişim süreçlerine tarihi bir katkı ve çağdaş bir vizyon çizen İletişim Başkanlığı, Türkiye'nin geleceğini şekillendiren birçok alanda öncü çalışmalar gerçekleştirmektedir. “Yüzyılın Sosyal Politikaları” adlı kitabımıza destek veren İletişim Başkanlığına ve İletişim Başkanı Sayın Prof. Dr. Fahrettin Altun'a ve genç ekibine şükranlarımızı sunmak isterim.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın “21. Yüzyıl Türkiye'nin Yüzyılı Olacaktır” hedefine güçlü, sürdürülebilir ve tüm nüfusu kapsayan sosyal politikalar ile ulaşmamız inancıyla.

01

Sosyal Politikaların Dünü ve Bugünü

01

Sosyal Politikaların Dünü ve Bugünü

1.1. Tarihsel Süreçte Sosyal Politikalar

Sosyal politikalar, 19. yüzyılda Batı Avrupa'da gerçekleşen Sanayi Devrimi'nin yarattığı büyük zenginliğe karşılık, bu zenginliği yaratan ancak yeterli payı alamayan işçilerin içine düştüğü derin sefaletin sonucunda doğmuştur. Sanayi Devrimi yeni sosyal sınıflar, yeni menfaatler ve yeni sosyal sorunlar yaratarak sosyal tatsızlıklara ve protesto hareketlerine yol açmıştır. Bu dönemde sosyal politikalar açısından önemli sorunlar ortaya çıkmıştır. Kentlerde yaşanan işsizlik ve göç; suç ve şiddet olaylarının artmasına yol açmış, geniş aile yerini çekirdek aileye bırakmış ve işsizlik beraberinde ailelerin dağılmasına ve boşanma oranlarının artmasına neden olmuştur. O döneme kadar önemli sosyal sorunlar arasında sayılmayan; yaşlılık, iş kazaları, boşanma, kentleşme, göç, suçluluk gibi yeni sosyal sorunlar ön plana çıkmıştır.

Sanayi Devrimi ile sanayileşen ülkelerde devletler, çalışanların iş ilişkileri ve yaşamının korunması amacıyla kararlar almaya ve bu kararları yürürlüğe konulan yasalarla sosyal politika uygulamalarına başlamıştır. Önceleri kadın ve çocuk, daha sonra da yetişkin erkek işçilerin iş ilişkileri ile iş yaşamında özel olarak korunmasını öngören ilkelerle bu yönde başlatılan uygulamalar, yeni bir çalışma alanı oluşturarak sosyal politika olarak adlandırılacak bir sosyal bilim dalının

da doğmasına yol açmıştır. Bu dönemde sosyal politika; devletin, işçi statüsü altında çalışanları iş ilişkileri ve iş yaşamında, kötü niyetli olabileceği varsayılan fabrika sahiplerine ya da olumsuz çalışma koşullarına karşı koruyabilmek amacıyla benimsemiş olduğu ilkeleri, bu çerçevede aldığı kararları ve sürdürdüğü uygulamaları konu alan bir bilime dönüşmüştür.

İlk kez 19. yüzyılın ikinci yarısında Almanya'da Profesör Wilhelm Heinrich tarafından hazırlanan bir eserde kullanılan sosyal politika kavramı, özellikle Sanayi Devrimi sürecinde gün ışığına çıkan işçi sorunlarıyla birlikte önem kazanmıştır. Bunun için, bazı bilim insanları sosyal politikayı, sınıflar arasındaki çatışmaları, çelişkileri ve dengesizlikleri gidermeye, sınıflar arasında uyum sağlamaya dönük bir bilim dalı olarak tanımlamıştır.

Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra, vatandaşlarının gereksinimlerini saptamak ve karşılamak suretiyle onlara asgari düzeyde bir yaşam standardı ve refah düzeyi sağlamayı ödev bilen sosyal devlet anlayışının gelişmesiyle birlikte sosyal politikanın kapsamı da genişlemiştir. Sosyal politika; toplumun refahı ve sosyal barışın sağlanması için, ekonomik oluşumların sınıflar arasında yaratması mümkün olan dengesizlikleri ve adaletsizlikleri gidermeye yönelik önlemleri içermektedir. Sosyal politika bu anlamı ile ele alındığında, sosyal sınıfların toplumsal yapı içinde, uyumlu bir şekilde yer almasını amaçlar. Sosyal bütünlüğü parçalama eğilimi gösteren zıtlıkların, gerginliklerin ve çatışmaların barışçı ve toplumdaki farklı tarafların ortaklaşa kabul edeceği yollarla çözümlenmesine yönelik politikalar üretir. Sosyal politikanın, sosyal eşitlik ve sosyal adalet sağlayıcı bir işlev ve nitelik kazanması; bu politikaların sosyo-ekonomik haklar gibi hukuki bir temele oturması ve vatandaşlık anlayışına sosyal bir boyut eklenmesiyle olmuştur.

Sosyal politika, toplumsal düzenin sürdürülmesinde önemli rol oynamaktadır. Devletin bir taraftan sosyal sınıflar ve çıkarlar arasında uzlaşma sağlama arayışı ve toplumda yaşayan tüm vatandaşlara fark gözetmeksizin, asgari bir hayat düzeyi sağlama amacı, diğer taraftan, toplumun çıkarlarını korumak üzere serbest piyasa mekanizmasına bırakılamayacak hizmetleri yerine getirme yükümlülüğü, toplumsal

bütünlüğü pekiştirmeye yönelik tedbirler alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle; üretim, gelir, gelirin yeniden dağılımı, sağlık, sosyal hizmet, eğitim, konut politikaları gibi konular geniş anlamda sosyal politikanın temellerini oluşturmaktadır.

Günümüzde sosyal politikalar, toplumsal hayatı olumsuz etkileyen ve toplumsal bütünlüğü tehdit eden her türlü sorunla mücadeleye yönelmiş bir politika kimliğine bürünmüştür. Bu açıdan değerlendirildiğinde sosyal politika sadece kapitalist sistemin değil, her türlü rejimde modern hayatın getirdiği yeni sosyal sorun alanları ile ilgilenebilmektedir. Özellikle batı toplumlarında, bireylerin ve grupların sorunlarının, ihtiyaçlarının giderek farklılaşması, sosyal politika alanının kapsamının da genişlemesine ve uygulamaların çeşitlenerek zenginleşmesine neden olmuştur. Nitekim; sosyal dışlanma, ayrımcılık, kadın, genç, çocuk, yaşlı, eski hükümlü, göçmen, engelli, çevre ve tüketici haklarının korunması üçüncü kuşak sosyal politikalar olarak günümüzde önem kazanmıştır.

Dünyada sosyal politikalar alanında bu süreç ve gelişmeler yaşanırken aynı zaman ve dönem paralelinde Türk tarihinde de sosyal yardımlaşma ve dayanışma niteliğindeki sosyal politika uygulamaları görülmektedir. Kadim Türk medeniyetinde, toplumda yaşayan kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuk, yaşlı, engelli ve kadınlar özellikle korunmuş, bakılmış ve desteklenmiştir. Osmanlı Devleti, 600 yıl boyunca sosyal sorunlara hassas yaklaşmıştır. Yoksulları, aciz durumda olanları, hastaları, muhtaçları, kimsesizleri, yetimleri, dulları, çocukları ve yaşlıları bu perspektifte değerlendirip gerek duyulan sosyal politikaları geliştirmiştir.

Sosyal koruma gereksinimi; Osmanlı İmparatorluğu'nun küçük yerleşim merkezlerinde yaşayan kalabalık aileleri ve tarıma dayalı kapalı ekonomik yapı içinde büyük ölçüde aile üyeleri, akrabalar, komşular tarafından karşılanabilmiştir. Güçlü bir dayanışma duygusu ile insanlar, yüzyıllar boyu birbirlerinin yardımcısı ve güvencesi olabilmişlerdir. Ayrıca hükümdarların, hanedan üyelerinin, yöneticilerin, varlıklı ailelerin girişim ve bağışları ile kurulan vakıfların ve özellikle de salt amacı sosyal yardım olan avarız vakıflarının, korunma zorunluluğu içinde olan yoksullar, dullar, engelliler, yetimler, öksüzler, hastalar ve

kimsesiz yaşlılar yönünden önemli bir boşluğu doldurduğu bilinmektedir.

Osmanlı Devleti'nin sosyal politika düzeni II. Mahmut sonrası Tanzimat Fermanı ile başladığı söylenebilir. Küresel ölçekte sosyal politikanın gelişimi, Sanayi Devrimi ile doğru orantılı olarak ilerlemiştir. 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Osmanlı Devleti'nde sosyal politika içerikli düzenlemeler ve politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Özellikle II. Abdülhamid dönemi, kurumsal sosyal devlet kimliğini kazandırmaya başlayan uygulamaları ile bu önemli sürecin gelişmesine ciddi katkılar sağlamıştır. Modern sosyal devletin oluşumu genel hatlarıyla 1850'den sonra başladığı söylenebilir. Türkiye'de modern anlamda ilk sosyal politika uygulamaları Batılılaşma çabalarının ortaya çıktığı Tanzimat ve Meşrutiyet döneminde görülür.

Osmanlı Devleti'nde sosyal politikalar genel hatlarıyla; sosyal yardımlar, sosyal güvenlik, halk sağlığına dönük politikalar ve çalışma yaşamına ilişkin düzenlemeler olarak gruplandırılabilir. Sosyal yardımların, Sosyal Yardım Kurumları (darülaceze, avarız vakıfları, fukaraperver cemiyetleri, Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti, darüleytamlar) nezaretinde halka ulaştırılması sağlanmıştır.

Cumhuriyet döneminde devlet, Zonguldak ve Ereğli maden ocaklarında çalışan işçilerin korunmasını öngören politikalara hukuk kurları ile işlerlik kazandırmıştır. 1929 Ekonomik Bunalımı'ndan sonra Batı toplumlarınca benimsenen planlı, karma ekonomi modeli ve dayandığı sosyal devlet anlayışı, Türkiye için bir örnek oluşturmuş, bazı hukuki düzenlemeler böyle bir ortam içinde işlerlik kazanmıştır. Türkiye'de sosyal politikalar, 2. Dünya Savaşı'nın hemen ardından, kapsam ve içerik yönünden hızla gelişmeye başlamıştır. 1950'li yıllarda, 1945-1950 yılları arasında gerçekleştirilenler kadar önemli ve hızlı olmasa da, bazı yeni adımların atılarak gelişmelerin sürdüğü görülmektedir. Türkiye'de sosyal politikaların gelişimi 1960'lı yıllarda yeniden ivme kazanmıştır. 1970 ve 1980'li yıllarda yaşanan siyasal ve ekonomik sorunlar, sosyal politikalar yönünden pek çok olumsuzluğu beraberinde getirmiştir.

Dünyada yaşanan teknolojik, ekonomik, siyasal gelişmeler nedeniyle günümüzde sosyal politikalar, hem anlam hem de uygulamalar

açısından ciddi bir değişim içine girmiştir. Bu değişim sadece sosyal koruma şemsiyesi kapsamında bulunanların değil adeta toplumun tümüne yönelik sosyal politikaların üretilmesi ihtiyacını gündeme getirmiştir.

Sosyal politikaların kapsamının sürekli genişlemesi, bu politikaların konularının zamanla çoğalmasına yol açmıştır. Böylece sosyal politikaların konuları, iş ilişkileri ve iş yaşamı ile sınırlı olmaktan çıkıp, toplumdaki tüm bireylerin yaşamları boyunca ve hatta öldükten sonra bile sorumluluklarını üstlenen bir çeşitlilik kazanmıştır. Bu gelişmeye koşut olarak artık sosyal politikaların hedeflerinde, salt iş ilişkileri ve iş yaşamının olumsuzlukları değil, bireylerin toplumsal yaşam içinde karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri bireysel, sosyal ve ekonomik nitelikli riskler, yetmezlikler, sınırlılıklar, engeller de yer almaya başlamıştır. Bu bağlamda sosyal koruma kavramı; yoksulluktan, ayrımcılığa kadar uzanan çok geniş bir alanda yardımda bulunmak, destek vermek, bakıp gözetme, sorumluluk üstlenmek gibi bir anlama dönüşmüştür.

Sosyal hizmet ile sosyal politika, toplumsal düzeyde sosyal adalet, insan hakları ve sosyal refahın geliştirilmesi için birlikte hareket etmektedir. Sosyal hizmetin, sosyal politikaların oluşumuna katılımı, sosyal politikanın hedeflerini gerçekleştirebilmek açısından son derece önemlidir. Sosyal hizmet doğduğu günden bugüne mesleki bir sorumluluk olarak gereksinim içinde olan bireylerin refah ve iyilik hallerini yakından etkileyen sosyal politikaların oluşturulmasına katkıda bulunmuştur.

Türkiye’de korunmaya, bakıma, yardıma muhtaç çocuk, engelli, yaşlı ve kadınlara yönelik hizmetlerin önemli bir kısmı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) tarafından sunulmaktadır. Bunun yanında ailelere, topluma, kadınlara, çocuklara, gençlere, yaşlılara ve engellilere yönelik olarak, diğer bakanlıklar yanında sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektörün sunmuş olduğu sosyal politika uygulamaları da söz konusudur.

Bugün, sosyal politika uygulamaları Türkiye’nin çağdaş refah rejimi doğrultusunda sürekli değişmekte ve gelişmektedir. Vatandaşları ekonomik ve sosyal risklere karşı önleyici ve koruyucu, tedavi edici

ve rehabilitasyon, geliştirici ve değıştirici nitelikteki sosyal politikalar geliştirmek devletin en önemli görevidir. Kitabın ilerleyen sayfalarında görüleceği gibi; Türkiye, son yirmi yıldır vatandaşların refah düzeyinin yükseltilmesi amacıyla çok önemli sosyal politika uygulamalarını hayata geçirmiştir.

1.2. Türkiye’de Sosyal Politikaların Kurumsallaşması

Türkiye’de 1990’lı yıllara kadar, sosyal yardım politikalarının uygulanmasıyla ilgili kuruluşlar arasında ne yazık ki etkin bir iş birliği ve kamu yönetimi düzeni sağlanamamıştır. Sosyal yardımlar konusundaki bu dağınık yapı 2000 yılına kadar devam etmiş, bu dönemde kurumlar arasındaki iş birliği eksikliği ve nitelikli personel sıkıntısı gerçek ihtiyaç sahiplerine istenen düzeyde ve kalitede bir hizmetin sunulamamasına neden olmuştur. 2001 ekonomik krizinden sonra yoksul olan veya yoksulluk sınırının altına düşme riski taşıyan kesim, ülke nüfusunun çoğunluğunu oluşturur hale gelmiştir. 2002 yılından itibaren Türkiye’de siyasi, ekonomik ve sosyal yardımlar alanında köklü bir değişim süreci başlatılmıştır. Bu süreçte yoksulların, işsizlerin, bakıma muhtaç yaşlıların ve dezavantajlı olarak görülen grupların taleplerine yönelik geliştirilen ve uygulanan politikalar, alt ve orta gelir grubundakilerin sosyo-ekonomik düzeyinde ciddi bir ilerlemeye ve gelişmeye sebep olmuştur. Yıllar itibariyle Türkiye’de sosyal yardımlara ayrılan kaynaklar sürekli artarken sosyal yardımları uygulayan kurumların çeşitlendiği görülmektedir.

Sosyal Yardımlar (Sosyal yardımlara ayrılan kaynak sürekli artmıştır.)			
	2002	2001	Artış
Sosyal Yardım Miktarı (Milyar TL)	1,3	97,8	75 Kat
Sosyal Yardımlar / GSYH	%0,38	%1,36	3 Kat
Sosyal Yardımlar / Merkezi Bütçe	%1,19	%6,11	5 Kat

Sosyal Yardımların Kurumsal Dağılımı (2021)			
Sıra No	Kurum	Aktarılan Tutar (TL)	Pay (%)
1	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	74.751.991.319	76,5
2	Belediyeler	11.276.970.779	11,5
3	Kredi ve Yurtlar Kurumu	7.479.582.881	7,6
4	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	2.822.455.182	2,9
5	Milli Eğitim Bakanlığı	1.282.301.670	1,3
6	Vakıflar Genel Müdürlüğü	174.762.427	0,2
Toplam		97.788.064.258	100

1963 yılında 225 sayılı Kanun ile çalışmalarına başlayan Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün (SHÇEK) 1983 yılında 2828 sayılı Kanunla kurulmasına kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu kanun, Türkiye'deki farklı kuruluşların sorumluluğunda yürütülen sosyal hizmetleri bir çatı altında toplamıştır. 1986 yılında 3294 sayılı Kanunla, sosyal yardım alanında kalıcı çözümler getirmek amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) oluşturulmuştur. Fon ile yürütülen sosyal yardım faaliyetleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. 2004 yılında kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Fonun kaynağını kullanarak sosyal yardım programları uygulamıştır.

Engellilere yönelik hizmetlerin düzenli, etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için 1997 yılında 571 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı kurulan Özürlüler İdaresi Başkanlığı, ulusal politika doğrultusunda 7 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile faaliyet alanını genişletmiştir.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü'nün faaliyetleri, 2011 yılında 633 sayılı KHK ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında birleştirilmiştir.

Türkiye'de sosyal politikalar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) başta olmak üzere; İçişleri Bakanlığı (valilikler, yerel yönetimler), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Türkiye İş Kurumu (İŞ-KUR), Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Maliye Bakanlığı, Toplu Konut İdaresi (TOKİ), Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, Sivil Toplum Kuruluşları (STK), özel sektör, gönüllüler vb. desteğiyle vatandaşlara sunulmaktadır.

1.2.1. Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Türkiye'de ailenin bütünlüğünün korunması, güçlendirilmesi ve sosyal refahın artırılması için çalışmalar yürütmek üzere; 1989 yılında 396 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Aile Araştırma

Kurumu, 2004 yılında 5256 sayılı Kanunla yine Başbakanlığa bağlı Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüştür. Kadının statüsünün güçlendirilmesi ve haklarının korunması için 1990 yılında 422 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 2004 yılında 5251 sayılı Kanunla yeniden yapılandırılmıştır.

2011 yılında 633 sayılı KHK ile “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” kurulmuştur. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte 2018 yılında 703 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı oluşturulmuştur.

21 Nisan 2021 Tarihli ve 31461 Sayılı Resmî Gazete yayınlanan Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulmuştur.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının görev ve yetkileri; sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin politika ve stratejileri belirlemek, aile yapısını ve dokusunu korumak için politikalar üretmek, çocukların istismarı ile toplumsal eşitsizlikle mücadele, engelli vatandaşların haklarının gözetilmesi, sosyal yardıma muhtaç vatandaşları korumak olarak belirlenmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının görev ve yetkileri şunlardır:

a) Sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politika ve stratejilerin geliştirmesi amacıyla gerekli çalışmalar yapmak, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek,

b) Sosyal ve kültürel dokudaki aşınmalara karşı aile yapısının ve değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,

c) Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,

ç) Kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,

d) Engellilerin ve yaşlıların her türlü engel, ihmal ve dışlanmaya karşı toplumsal hayata ayrımcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlamak üzere; belirlenen ulusal politika ve stratejilerin uygulanmasını koordine etmek, engellilere ve yaşlılara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak, engellilerin mesleki rehabilitasyonunu sağlayacak tedbirler almak,

e) Şehitlerimizin hatıralarının yaşatılması, şehit yakınları ile gazilerin her türlü mağduriyet ve mahrumiyetten korunması amacıyla; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, şehit yakınları ile gazilere yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,

f) Toplumun sosyal yardım ve korumaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik yardım faaliyetlerini düzenli ve etkin biçimde yürütmek; yoksullukla mücadeleye ilişkin ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak,

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Yürütülen Sosyal Yardımların Dağılımı (2021)			
Sıra No	Kurum	Aktarılan Tutar (TL)	Pay (%)
1	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	62.117.295.445	83,1
2	Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Evde Bakım Yardım)	10.683.999.025	14,3
3	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Sosyal ve Ekonomik Destek)	1.950.696.848	2,6
Toplam		74.751.991.318	100

g) Öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek; korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuk, kadın, engelli ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek, bu hizmetler için gündüzlü ve yatılı sosyal hizmet kuruluşları kurmak ve işletmek,

ğ) Ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddî, manevî ve sosyal destek sağlamak; bu amaçla gerekli planlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak,

h) Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek, bu çerçevede denetimini yapmak, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların taşınması

zorunlu olan nitelikleri ve bunlara rehberlik edecek programları geliştirmek,

1) Sosyal hizmet ve yardım faaliyetleriyle bunlardan yararlananlara ilişkin bilgileri merkezî bir sistemde oluşturulacak veri tabanı aracılığıyla işlemek, kontrol etmek, izlemek ve geliştirilecek politika, strateji ve önlemler bağlamında değerlendirmek,

i) Sosyal hizmetler ve yardımlar alanındaki uluslararası gelişmeleri ve faaliyetleri izlemek, bunlara katkı vermek ve yürütülecek çalışmalarda yararlanmak üzere değerlendirmek, bu alanda taraf olunan uluslararası sözleşme ve anlaşmaların ulusal düzeyde uygulanmasını sağlamak şeklinde belirlenmiştir.

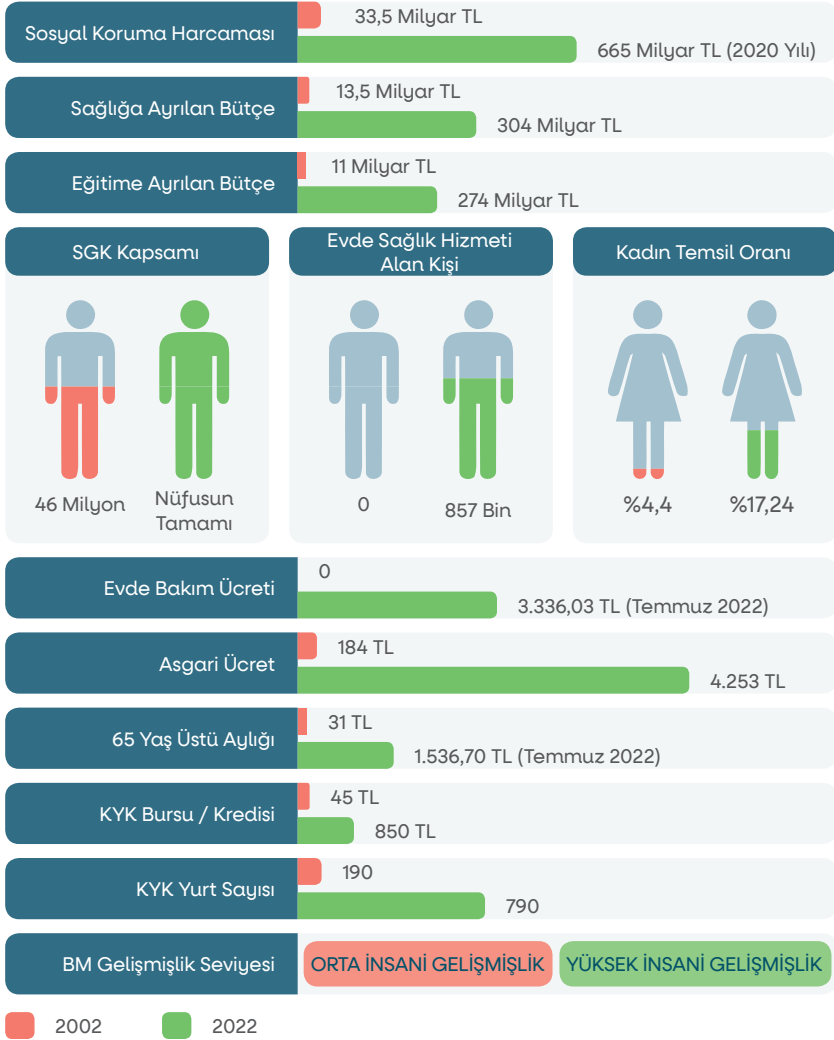
ASHB'nin vizyonu; bireyin, ailenin ve toplumsal değerlerimizin korunması, güçlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bütüncül ve adil sosyal hizmet modelleri geliştirmek ve uygulamaktır.

ASHB'nin misyonu ise toplumun her bir ferdine ulaşarak etkin sosyal hizmet sunumuyla Türkiye'nin sosyal kalkınmasında öncü kurum olmaktır. Bireyin, ailenin ve toplumsal değerlerimizin korunması, güçlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bütüncül ve adil sosyal hizmet modelleri geliştirmek ve uygulamak, ASHB'nin misyonu kapsamındadır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca, aile, engelli-yaşlı, barınma-gıda, sağlık, eğitim ve proje destekleri gibi çeşitli başlıklarda sunulan sosyal yardımlarla ihtiyaç sahiplerine destek sağlanırken, Bakanlığın bu kapsamda çok sayıda kaleme sosyal destek paketleri bulunmaktadır.

Sosyal Politikalar Kapsamında Verilen Bazı Destekler

Genel bütçeden sosyal yardımlara ayrılan pay 2002 yılında 1.6 milyar TL, 2022 yılında 146 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

1.2.2. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Çalışma Bakanlığı, Devlet Dairelerinin Bakanlıklara Ayrılması Hakkındaki 3271 sayılı Kanununun 1. Maddesine dayanılarak, Başbakanın 7 Haziran 1945 tarih ve 6-376/6 sayılı teklifi üzerine 7 Haziran 1945 tarih ve 4/591 sayılı Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile kurulmuş hemen arkasından 22 Haziran 1945 tarih ve 4763 sayılı Çalışma Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun çıkarılmıştır. 28 Ocak 1946 tarih ve 4841 sayılı Çalışma Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (R.G. 30 Ocak 1946) 4763 sayılı Kanuna göre daha geniş bir görev tanımı yapmış, merkez ve taşra teşkilatı ile ilgili düzenlemeler getirmiştir. Daha sonra, 1974, 1983, 1985 ve 2000 yıllarında çıkarılan kanun ve KHK'lar ile kurumsal yapıda çeşitli değişiklikler yapılmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş süreci kapsamında 2018 yılında 703 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) birleştirilerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı oluşturulmuş ve 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlığın yetki, görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. 21 Nisan 2021 Tarihli ve 31461 Sayılı Resmi Gazete yayınlanan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulmuştur.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görev ve yetkileri; çalışma hayatını düzenlemek, iş ve işçi arasında koruyucu tedbirler almak, istihdamı ve tam çalışma ile çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, uluslararası iş gücüne yönelik politikaları geliştirmek, iş sağlığını ve güvenliğini sağlamak, sosyal adalet ve sosyal refahı gerçekleştirmek olarak belirlenmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Çalışma hayatını düzenleyici işçi-işveren ilişkilerinde çalışma barışının sağlanmasını kolaylaştırıcı ve koruyucu tedbirler almak,
- b) Çalışma hayatındaki mevcut ve muhtemel meseleleri ve çözüm yollarını araştırmak,
- c) Ekonominin gerektirdiği insan gücünü sağlamak için gerekli tedbirleri araştırmak ve uygulanmasının sağlanmasına yardımcı olmak,
- d) İstihdamı ve tam çalışmayı sağlayacak, çalışanların hayat seviyesini yükseltecek tedbirleri almak,
- e) İşçilerin mesleki eğitimlerini sağlayıcı tedbirler almak,
- f) Engellilerin mesleki rehabilitasyonunu sağlayacak tedbirler almak,
- g) İşçi sağlığı ve iş güvenliğini sağlayacak tedbirleri almak,
- h) Çalışma hayatını denetlemek,
- i) Sosyal adalet ve sosyal refahın gerçekleşmesi için gerekli tedbirleri almak,
- j) Çeşitli fizyolojik, ekonomik ve sosyal risklere karşı sosyal sigorta hizmetlerini uygulamak,
- k) Sosyal güvenlik imkânını sağlamak, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için gerekli tedbirleri almak,
- l) Yabancı ülkelerde çalışan Türk işçilerinin çalışma hayatı ve sosyal güvenlikle ilgili meselelerine çözüm yolları aramak, hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek,

m) Çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları koruyucu ve çalışmayı destekleyici tedbirleri almak,

n) Bağlı kuruluşların amaçları ve özel kanunları gereğince idare edilmesini sağlamak ve denetlemek,

o) İş istatistiklerini derlemek ve yayınlamak,

p) Çeşitli mevzuatla verilen diğer görev ve hizmetleri yapmaktır.

ÇSGB'nin vizyonu; sosyal hukuk devleti temelinde emeğin ve hakkın esas alındığı, diyalog mekanizmalarının etkin bir biçimde işletilerek çalışma ahenginin hâkim kılındığı, uluslararası norm ve standartlara uyumlu, yenilikçi bir çalışma hayatı oluşturmaktır.

ÇSGB'nin misyonu; çalışma hayatını düzenlemek ve denetlemek, işgücü piyasasının yapısal sorunlarını çözmek suretiyle büyümenin istihdama katkısını, istihdam ve işgücüne katılım oranını artırmak, nitelikli insan kaynağı oluşturmak, sosyal güvenliği yaygınlaştıracak tedbirler almak, iş sağlığı ve güvenliği kültürünü geliştirerek tüm çalışanlara sağlıklı ve güvenli çalışma ortamı oluşturmaktır.

1.2.3. Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu

21/01/2017 tarih ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun yürürlüğe girmesiyle, parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı sistemine geçilerek kamu politikası aktör ve süreçlerinde değişiklikler yapılmıştır. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine göre Cumhurbaşkanlığı teşkilatı, Cumhurbaşkanı Özel Kalem Müdürlüğü, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları, Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar ile Cumhurbaşkanlığı Ofislerinden oluşmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile 2018 yılı haziran ayından itibaren Cumhurbaşkanlığı'na bağlı dokuz kurul oluşturulmuştur. Bu kurullardan bir tanesi de Sosyal Politikalar Kuruludur. Sosyal Politikalar Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Toplumun ihtiyaç sahibi kesimlerine yönelik yapılan çalışmaların etkinliği için politika önerileri oluşturmak,

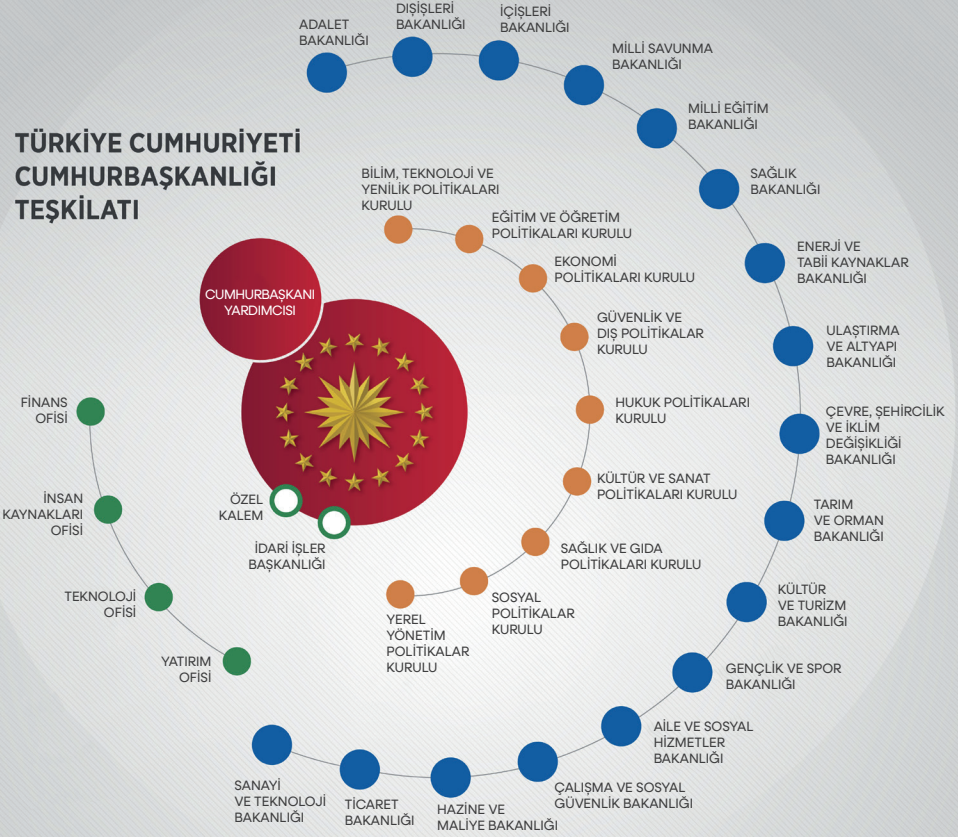
- b)** Aile kurumunun korunması, güçlendirilmesi; iş ve aile hayatı uyumunun sağlanması için politika önerileri oluşturmak,
- c)** Çalışma şartlarının iyileştirilmesine yönelik politika önerileri geliştirmek,
- ç)** Gelir güvencesi ve gelir adaleti sağlamaya yönelik politika önerileri geliştirmek,
- d)** Sosyal refahın oluşturulmasına yönelik politika önerileri geliştirmek,
- e)** Dezavantajlı gruplara yönelik politika önerileri oluşturmak,
- f)** Göç ve göçmen sorunlarının çözümüne ilişkin politika önerileri geliştirmek.

Kısaca Sosyal Politika Kurulu'nun görevi; Türkiye genelinde uygulanan sosyal politikaları izlemek, değerlendirmek, raporlaştırmak, geleceğe yönelik politika stratejileri ve önerileri geliştirmek ve bunları Cumhurbaşkanına sunmak olarak belirlenmiştir.

Türkiye'de sosyal politikaların üretilmesinde önemli bir unsur, yaşanan bir sosyal sorunun çözümü için planlanan ve uygulamaya konulan politikaların etkinliğini ve başarısını değerlendirmektir. Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu'nun önemli bir diğer sorumluluğu, dezavantajlı gruplar başta olmak üzere toplumun geneline yönelik ne tür sosyal politikaların uygulandığını belirlemektir. Bunun için politikaların vatandaşlar açısından nasıl değerlendirildiği, vatandaşların yerel düzeyde ne tür sosyal sorunlar yaşadığını, bu sorunların çözümü için ne tür öngörülere sahip olduğu ve gelecekte ortaya çıkabilecek ailevi, ekonomik ve sosyal risklerin neler olduğunun belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda bakanlıklarla ve tüm paydaşlarla birlikte bilimsel araştırmaların ve çalıştayların planlanması ve gerçekleştirilmesi, kurulun önemli görevleri arasında yer almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI TEŞKİLATI

Sosyal Politikalar Kurulu “7 Bölge 7 İl Programı” çerçevesinde Türkiye’nin 7 bölgesini temsilen seçilen yedi ilde (Mardin, Konya, Artvin, Van, Edirne, İzmir, Hatay) sosyal politikaları değerlendirmek ve uygulamadan kaynaklanan sorunları yerinde tespit etmek için il temsilcilerinin talep ve önerilerini dikkate almaktadır. Sosyal politika stratejilerinin temel başlıklarını belirleyen raporlar hazırlanıp Cumhurbaşkanlığı Makamına sunulmaktadır. Rapor, Sosyal Politika Strateji Belgesi’nin temel dayanağını teşkil edecek verilerin elde edilmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Türkiye'nin Sosyal Politikalarında Temel İlkeler Ve Hedefler

Sosyal sorunların çözümüne yönelik çabaların tümünü ifade eden sosyal politika; ekonominin, çevrenin, teknolojinin ve sosyal yapının hızla değişmesi nedeniyle kapsamı her geçen gün genişlemektedir. Sosyal sorunlar dinamik bir yapıya sahiptir. Küreselleşme ile ortaya çıkan ve devamında ekonomik ve sosyal yaşamdaki hızlı değişimler; sosyal politikaların amaç, fonksiyon ve araçlarında önemli değişikliklere yol açmıştır. Günümüzde sosyal politika artık sadece işçi ve işveren arasında ortaya çıkan çıkar çatışmalarına çözümler bulmak amacının ötesine geçerek eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, sosyal güvenlik ve konut hizmetlerinin kolektif olarak sunulmasına kadar genişlemiştir. Günümüzde ise dezavantajlı gruplar arasında yer alan, çocuklar, kadınlar, engelliler, yaşlılar ve eski hükümlüler yanında yeni endüstri ilişkilerini, sosyal güvenlik sistemlerini, meslek odaları ve STK'nın aktif katılımını, çevre sorunlarını ve tüketici haklarını kapsayan bir içeriğe sahip olmuştur.

Son yirmi yılda Türkiye'nin uyguladığı ve Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın liderlik ettiği sosyal politikalar, insana dokunma ve sosyal sorunların çözümü sürecinde oldukça başarılı örnekler oluşturmuştur. İnsani kalkınmayı sürdürülebilir kılmak amacıyla vatandaşlara daha fazla haklar ve fırsatlar sunulmasını, eşitliğin sağlanmasını ve refahın daha adil paylaşımını hedefleyen politika stratejileri üretilmektedir. Dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm nüfus gruplarını sosyal bütünleşmede yer alacak şekilde vatandaşları güçlendirecek geleneksel ve güçlü bir refah modeli inşa edilmesine çalışılmaktadır. Türkiye'nin 20 yıllık sosyal politikalarında başta aile, eğitim, konut, sağlık ve iş güvenliği olmak üzere koruyucu ve önleyici politikalarda çok önemli başarılar elde edilmiştir. Bu başarılar toplumsal refah için sürdürülebilir kılınmalıdır. Türkiye'de sosyal politikaların en önemli hedefi, sosyal adalet ve sosyal refahın sağlanmasıdır. Türkiye, 2000'li yılların başlarından itibaren vatandaşların yaşam standartlarını geliştirmek için hak temelli sosyal politikaları uygulamaya koymuştur.

Sosyal politikanın genel kalkınma içindeki en önemli hedefi; tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de toplumu oluşturan bireyler ve sosyal

gruplar arasındaki, sağlık, eğitim, konut ve sosyal hizmetlerden faydalanma ve ekonomik kaynaklara ulaşabilmede ortaya çıkan farkları olabildiğince azaltmaktır. Eğitim, sağlık, konut, sosyal yardım gibi her türlü kamu hizmetinden bireyler ve sosyal gruplar, farklı bölgelerde yaşasalar dahi eşit ve adaletli bir biçimde faydalanmalıdır. Kamu hizmetlerinin, bu hizmetlerden en az düzeyde faydalanan kırsal alanlara, gecekondü semtlerine ve az gelişmiş bölgelere yoğun olarak götürülmesi gerekir. Doğal olarak en ideal toplumlarda bile, bireyler ve gruplar arasında her alanda tam bir eşitlik ve denge sağlanamamaktadır. Buna karşın, sosyal devlet anlayışı için toplumda sosyal ve ekonomik dengesizliklerin ve eşitsizliklerin azaltılması vazgeçilmeyecek bir hedef niteliğindedir.

Demografik fırsat penceresi açısından gelecek nesillere yönelik sosyal politikalar, Türkiye için büyük önem taşımaktadır. Nitelikli nüfus yapısına yönelik etkili nüfus, sosyal hizmet, eğitim ve sağlık politikalarının uygulanmasının yanında; bireylerin değişime uyum sağlama becerilerinin geliştirilmesi, yeni bilgi ve teknolojilerin sadece kullanıcısı değil, araştırmacısı ve üreticisi olması; ekonomik gelişmede çevreyi dikkate alan yeşil ekonominin benimsenmesi, çalışma ve sosyal güvenlikle ilgili düzenlemeler ile doğal kaynakların kullanılmasında (çevreci sosyal hizmet) nesiller arası hakkaniyet ve sürdürülebilirliğin esas alınması gibi konular gelecekte Türkiye'nin sosyal politikalarının şekillenmesinde önemli bir yere sahip olacaktır.

Sosyal hizmetin inşasında sosyal adalet temel bir ilkedir. Sosyal adalet, insan hakları ve sosyal refahın geliştirilmesine kendini adayan sosyal hizmet ile sosyal politikanın hedefi temelde aynıdır. Gelecekte sosyal hizmet ve sosyal yardımlar alanında hizmet standartlarının oluşturulması, nitelikli personelin istihdamı ve hizmet denetiminin geliştirilmesi, korunma gereksinimi altındaki çocuklara, engelli, yaşlı ve kadınlara yönelik alternatif modellerin geliştirilmesi yanında, fiziki çevre şartlarının engellilere uygun hâle getirilmesi, engellilerin eğitime ve iş gücü piyasasına katılımının artırılması ve bakım hizmetlerinin niteliğinin yükseltilmesi, artan yaşlı nüfusa yönelik bakım hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması ihtiyacı Türkiye'nin sosyal politikalarında bugün hala önemini korumaktadır.

Türkiye'nin sosyal politika anlayışı; insan hak ve özgürlüklerinin sağlandığı, insanı odak alan, yeşil ekonomik kalkınmayı destekleyen, sosyal adaleti sağlayan, bireyi, aileyi ve toplumu güçlendiren, çoğulcu, bütünleştirici ve katılımcı demokrasiyi esas alan, toplumsal dayanışmayı güçlendiren, toplumun tüm kesimleri arasında güven ve birlik tesis eden sosyal devlet anlayışıyla vatandaşların refah düzeyini artırarak geleceğe taşımaktır. Sosyal politikalar:

- Hak temelli
- Etkin
- Erişilebilir
- Verimli
- Birey, aile ve toplumu güçlendiren
- Hesap verilebilir
- Refahı tabana yayan
- Adil
- Ölçülebilir ve değerlendirilebilir
- Disiplinli
- Yenilikçi
- Sürdürülebilir
- Hizmet ve çözüm odaklı
- Toplumsal değerlere saygılı bir misyon üstlenmektedir.

2002 yılından itibaren aile ve toplumun tüm kesimlerini kapsayan sosyal politika hedefleri, Türkiye'nin refah düzeyinin artmasında önemli bir yere sahiptir. Yaklaşık 20 yıldır uygulanan Türkiye'nin sosyal politika vizyonu; sürdürülebilir insani kalkınma çerçevesinden bakıldığında, sosyal bütünleşmeyi hedefleyen, herkese eşit fırsat ve haklar tanıyan daha fazla adalet, eşitlik, maddi refah ve katılım sağlayacak sistemler kurmaktır. Ailenin bütünlüğünün korunması esastır.

Mümkün olduğunca çocukların, engellilerin ve yaşlıların kendi ortamlarında korunması, bakılması, desteklenmesi, onları güçlendirerek sosyal potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmeleri ve kendi ayakları üzerinde durmaları en önemli hedeftir.

Milletle buluşmanın, diğer bir ifadeyle “vatandaşa dokunma”nın en önemli araçlarından olan sosyal politikalar da tıpkı insan ve toplumlar gibi sürekli değişim içerisindedir. Sosyal politika vizyonunda vatandaşın sürekli değişen ihtiyaçlarının analizi, olası ekonomik ve sosyal risklerin belirlenmesi, çözüm yollarının üretilmesi ve bunların uygulamaya aktarılması büyük önem taşımaktadır. Sosyal politikaları ilgilendiren her türlü hizmetin vatandaşlara sunulması önemli bir hedeftir.

Türkiye’nin sosyal politikalar misyonu; vatandaşların sosyal politika alanına giren tüm ihtiyaçlarının planlanması, finanse edilmesi, sunulması ve sürdürülebilir kılınması yönünde üstün çaba harcamaktır. Ekonomik refah için sosyal politikalar merkezi konumdadır. Ekonomik kalkınma sürecinde ortaya çıkan sosyal sorunların azaltılmasına ve vatandaşın refahının artırılmasına yönelik çalışmalara devam edilmektedir. Sosyal devlet olma yolunda ekonomik ve sosyal kalkınmada sürdürülebilirliği sağlayabilmek için sosyal bütünleşmeyi temin etme, istihdam olanakları oluşturma, sosyal adaleti sağlama ve yoksulluğu azaltma gibi politika stratejileri hayata geçirilmiştir. Sosyal politikalar yoluyla, sosyal bütünleşmenin dışında kalan çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, işsizler, yoksullar gibi grupların sosyal bütünleşmede yer alabileceği politikalara ve uygulamalara ağırlık verilmektedir.

Bugün, Türkiye’de vatandaşın refahını artıran, sosyal adaleti ve eşitliği sağlayan hak temelli sosyal politika uygulamaları hayata geçirilmektedir. Eğitim, konut, sağlık, sosyal yardım ve sosyal hizmet odaklı çok farklı düzeylerde sunulan hizmetlerle vatandaşın yaşamış olduğu sosyal sorunlar çözülmeye çalışılmaktadır. Tarihsel gelişim içerisinde bu hizmetlerin analizinin yapılması Türkiye’nin son yirmi yılda “nereden nereye” geldiğini göstermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

02

Türkiye’de 2002-2022 Yılları Arasında Uygulanan Sosyal Politikalar

02

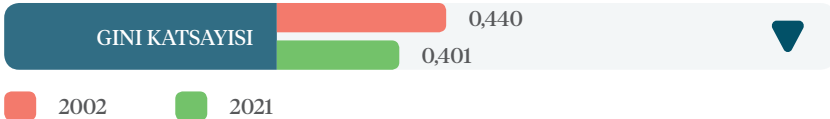
Türkiye'de 2002-2022 Yılları Arasında Uygulanan Sosyal Politikalar

2.1. 2002-2022 Yılları Arasındaki Temel Göstergelerle Türkiye

Bir ülkedeki gelir dağılımı adaletsizliğinin ve yoksulluğun azaltılması ülkelerin sosyal politikalarının temel amacıdır. Bu kapsamda ekonomik göstergeler ülkelerin sosyal politikalarının şekillendirilmesinde önemli ipuçları vermektedir. Türkiye'nin son yirmi yılda gerçekleştirdiği ve aşağıda yer alan yeni sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamaları ile ilgili verileri Türkiye'nin sosyal politikalarda ulaştığı hedefleri göstermesi açısından kayda değer niteliktedir.

Kişisel gelir dağılımında adaleti ölçmek için kullanılan araçlar içinde en yaygın kullanılanı Gini katsayısıdır. Gini katsayısı, bir ülkenin milli gelirinin ülkede yaşayan vatandaşlar arasında dağılımını ölçen bir istatistiksel hesaplama. Bu sayı ülkenin zenginliğini ifade etmemekte, eldeki zenginliğin eşit paylaşılıp paylaşılmadığını ortaya çıkarmaktadır. Gini katsayısı, sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımında eşitliği, bire yaklaştıkça gelir dağılımında bozulmayı ifade etmektedir. En son TÜİK tarafından yapılan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2021) araştırma sonuçlarına göre Gini katsayısı bir önceki yıla göre 0,009 puan azalış ile 0,401 olarak tahmin edilmiştir. 2002 ile 2021 yılları arasında yer alan değişim ise aşağıdaki grafikte görülmektedir.

Gini Katsayısındaki Değişim

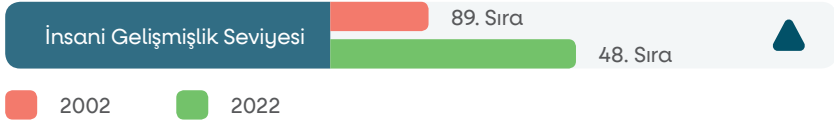
Ekonomik büyüme temelde, bir ekonominin üretim hacminde dönemler itibarıyla meydana gelen artış olarak tanımlanmaktadır. Büyüme, reel gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYH) bir çeyrekte veya bir yılda gerçekleştirmiş olduğu artış hesaplanarak bulunmaktadır.

Ekonomik Büyüme Rakamları

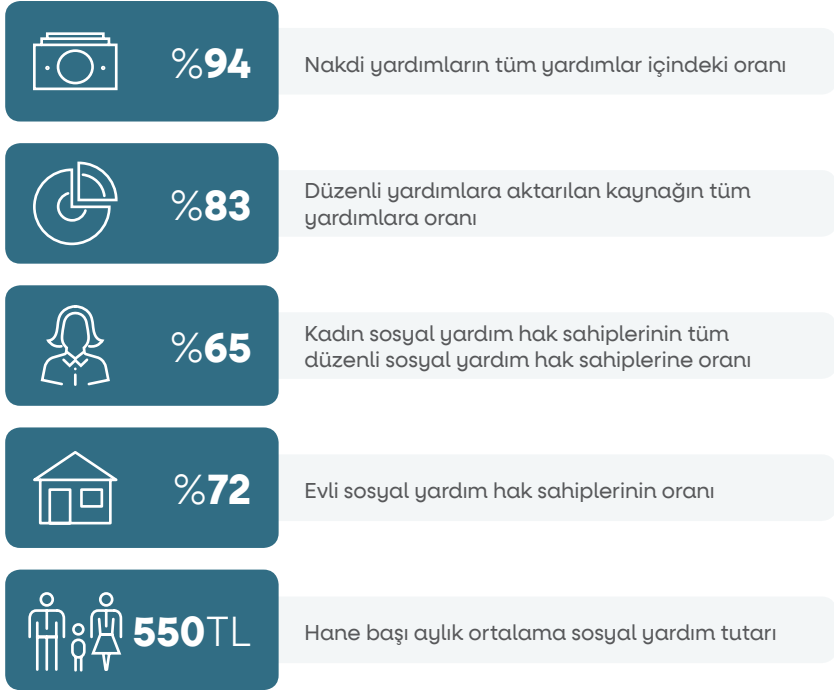

Ekonomik büyüme genel olarak milli gelirin büyüklüğü ile ölçülürken, gelişmenin ölçülmesi, ülkelerin ekonomik, siyasi ve sosyal yapılarındaki farklılıklardan dolayı oldukça zordur. Gelişmişlik düzeylerini belirleyebilmek, ekonomik göstergelerle birlikte insani, sosyal ve kültürel açıdan farklı göstergelerin kullanılmasını gerektirmektedir. Birleşmiş Milletler, bir ülkenin gelişmişlik düzeyini İnsani Gelişim Endeksi aracılığıyla ölçmektedir. Bu endekste, ülkelerin gelirleriyle birlikte, eğitim ve sağlığa ilişkin göstergeleri de yer almaktadır. Türkiye 2002 yılında bu endekse göre 89. sırada yer alırken 2022 yılında 48. sırada yer almıştır.

İnsani Gelişmişlik Seviyesi

Temel Göstergeler

2.2. Ailelere Yönelik Sosyal Politikalar

Aile, sosyal politikaların merkezinde yer alan en önemli kurumlardan biridir. Aile, kültürel, milli ve insani değerlerin nesilden nesile aktarılmasını sağlar. Geleceğin teminatı olarak kabul edilen çocuklar, ancak sağlıklı bir aile yapısı içinde iyi yetişebilir. Türk toplumunda aile önemli bir yere sahiptir. Aile içerisinde de kadının rolü büyüktür. Bu çerçevede 2000'li yılların başlarından itibaren, kadınlara yönelik devrim niteliğindeki anayasal ve yasal düzenlemeler geliştirilerek yürürlüğe konulmuştur. Kadın politikalarında; kadının toplumsal statüsünü güçlendirmeyi, her türlü ayrımcılığı önlemeyi, kadına yönelik şiddet ve istismarın ortadan kalkması hedeflenmektedir. Kadın istihdamını artırmak, girişimciliği desteklemek ve yoksullukla mücadele etmek misyon hâline gelmiştir. Bununla birlikte kadınlar siyaset sahnesinde de güçlenmiş, karar alma mekanizmalarında daha görünür hale gelmiştir. Kadınların hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan okuyabilmesi, çalışabilmesi ve devlet kademelerinde üst düzey görevlere gelmesi daha da kolaylaşmıştır. Aileyi güçlendirecek, kadın haklarını ve refahını geliştirecek ve çocuklara aydınlık bir gelecek sağlayacak sosyal politikalar üretilmeye devam edilmektedir.

ASDEP: Aile ve Sosyal Destek Programı

Aile sosyal destek programı (ASDEP); sosyal yardım ve sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan aile ve bireylerin objektif kriterlere göre tespiti, bilgilendirilmesi, sosyal yardım ve hizmetlerden ve diğer kamu

hizmetlerinden yararlanmalarının sağlanması ve bu suretle yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve refah seviyelerinin yükseltilmesini amaçlayan ve bu sürecin tüm aşamalarında kendilerine rehberlik edilmesini öngören bir programdır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (mülga) ASHB tarafından 2017 yılında başlatılan ve günümüzde önemi gittikçe artan ASDEP ile sosyal hizmete ihtiyaç duyan her aileye bir sosyal destek uzmanı atanması hedeflenmektedir. Talep odaklı hizmet anlayışından, arz odaklı sosyal hizmet anlayışına geçerek kişi ve ailelerin başvurusuna gerek kalmadan yerinde durum tespiti yapılmaya başlanmıştır.

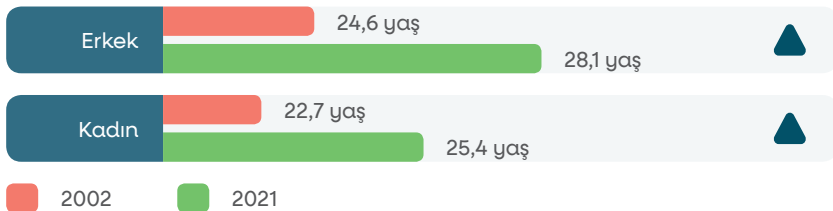
Günümüzde sayıları 4800'ü bulan ASDEP görevlisi ile Ekim 2017'den 2022'ye kadar toplam 3.788.501 haneye ulaşılmıştır. Salgın sürecinde sosyal hizmet ve yardıma ihtiyaç duyan vatandaşlara gerekli hizmetin ulaştırılması için illerde oluşturulan Vefa Sosyal Destek Gruplarında ASDEP görevlileri de çalışmıştır.

Aile ve Evlilik Eğitim Programları

Pek çok toplumsal işleve sahip olan aile kurumunun önemi neredeyse tüm kültürlerde ve tüm zamanlarda vurgulanmıştır. Aile toplumsal sistemin bir parçasıdır ve toplumda yaşanan değişimler aileye de yansımaktadır. Aileyi koruma ve güçlendirme faaliyetleri, her zaman üzerinde durulan politikalardan birisi olmuştur. Bu kapsamda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı pek çok faaliyet düzenlemektedir.

Bu bağlamda evliliğe hazırlanan vatandaşlara ve ailelere yönelik "Aile Eğitim Programları" gerçekleştirilmektedir. 2021 yılında "Evlilik Öncesi Eğitim Programı" çerçevesinde 40.212 vatandaşa eğitim verilmiş ve bu eğitimlerle 2013 yılından bu yana toplamda 1.245.240 kişiye ulaşılmıştır.

İlk Evlenme Yaşı

Türkiye’de sağlık alanında yaşanan dönüşümler bebek ve anne sağlığı kapsamında kadınların yaşamını da etkilemiştir. Üreme sağlığı hizmetlerinin yaygınlaşması ve doğum öncesi bakım hizmetlerinde kalitenin artması sayesinde anne-bebek ölüm oranları hızla azalmıştır. Uygulanan başarılı sağlık politikaları ile Türkiye, dünyada anne-bebek ölümlerinde en çok düşüş sağlayan 10 ülkeden biri olmuştur.

Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik)

Sosyal güvencesi olmayan, 3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi durumda bulunan ailelere, çocuklarını sağlık kontrolüne göndermeleri, anne adaylarının ise hamilelik süresince sağlık kontrolüne gitmeleri ve doğumlarını hastanede yapmaları şartıyla yapılan yardımlardır. Şartlı Sağlık Yardımları kapsamında 2021 yılında 1.230.012 kişiye 494,08 Milyon TL tutarında ödeme yapılmıştır ve şartlı sağlık yardımları sürekli güncellenerek artırılmaktadır.

Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)

Şartlı eğitim yardımı, sosyal güvencesi olmayan ve 3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olan ailelere, çocuklarının örgün eğitime devam etmeleri ve okulun açık olduğu aylarda bir ay içerisinde 4 günden fazla devamsızlık yapmamaları şartıyla yapılan yardımlardır ve ödemeler, doğrudan annelerin hesabına yatırılmaktadır. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ailelere “Şartlı Eğitim Yardımı” yapılmaya başlanmıştır. Şartlı eğitim yardım ödemeleri her ay için hesaplanıp 2 ayda bir yapılmaktadır. Şartlı Eğitim Yardımı kapsamında 2021 yılında 2.128.750 fayda sahibine 898,61 Milyon TL tutarında ödeme yapılmıştır. Bu yardımlarla kız çocuklarının okula devam oranı da artırılmıştır. Dar gelirli ailelere yönelik şartlı eğitim yardım destekleri de sürekli artırılmaktadır.

2.3. Çocuklara Yönelik Sosyal Politikalar

Türkiye, 0-18 yaş grubunda 25 milyonu aşkın nüfusa sahiptir. Türkiye'nin sosyal politikalarında her dönem için çocukların esenliği ve üstün yararı gözetilmektedir. Türkiye'de çocuklar için toplumsal duyarlılığı sağlayarak koruyucu ve önleyici hizmetler üretmek nihai hedeflerdendir. "Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi" kabul edilerek, Türkiye'de çocuk haklarının etkin bir şekilde uygulanmasının önü açılmıştır.

Türkiye'de sosyal politikalar alanında atılan adımlar incelendiğinde, 18 yaşından küçük çocukların devlet güvencesi altına alındığı görülmektedir. Bütün sağlık hizmetlerinin devlet tarafından karşılanması bu doğrultuda atılan adımlardan bir diğeridir. Anne babasının sosyal güvencesi olmasa da 0-18 yaş çocukların tedavi masrafları devlet tarafından karşılanmaya başlanmıştır.

Her Çocuğun Kendi Ailesinin Yanında Büyümesi En Temel Hakkıdır

Korunma hakkı bağlamında ilk olarak üzerinde durulabilecek nokta aile odaklı hizmetlerin Bakanlığın öncelikli politikası konumuna gelmiş olmasıdır. Aile odaklı hizmet modelleri esasında çocukların

korunma hakları yanında gelişim haklarına da katkıları olan süreçler içinde barındırmaktadır. Yakın dönemde özellikle çocukların, ailelerin yanında desteklenmesine öncelik veren politika anlayışının yerleştiği, bu doğrultuda sosyal ve ekonomik hizmetler yoluyla çocukların ailelerin yanında bakımlarının ve gelişimlerinin sağlanmasına öncelik verildiği görülmektedir.

Çocuklar için en iyi bakım ortamının kendi ailesinin yanı olduğu temel hareket noktasıdır. Türkiye'nin sosyal politikaları da aile eksenli yürütülmekte, aileye her türlü ekonomik ve sosyal destek sağlanarak, her çocuğun kendi ailesinin yanında gelişimini devam ettirmesine gayret edilmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çatısı altında gelecek neslin temeli olan çocukların aile ortamında, sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri için her türlü adım atılmaktadır.

- 2022 yılı haziran ayına kadar, geçici ve süreli Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) hizmetinden 146 bin çocuk ve genç yararlanmıştır.
- Çocukların öncelikle ailesi yanında desteklenmesine yönelik hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülmesi ve çocukların korunması ve desteklenmesi amacıyla, 2021 yılı içinde toplam 1.959.161.999 TL ödenek kullanılmıştır. Çocuklar için sosyal ve ekonomik destek ödemeleri (istisnai haller dışında) annelerin hesaplarına yatırılmaktadır. Böylece yardımların hedefine ulaşması güvence altına alınmaktadır.

Koruma ve Bakım Altındaki Çocukların Başarıları

Koruma ve bakım altındaki çocukların akademik ve sosyal başarıları, önceki yıllara oranla artmıştır. Sosyal hizmet modellerinden yararlanan ve yükseköğrenim programlarına yerleşen gençler eğitim hayatlarında da desteklenmektedir. Koşu tipii kuruluş bakımından, ev odaklı hizmete geçiş politikalarıyla, çocukların eğitim başarıları da yükselmiştir.

- Hem sahip oldukları hakların farkında olmaları hem de karşılaşabilecekleri zorluklara yönelik bilgilendirilmeleri için “Sosyal Hizmet Modellerinden Yararlanan Gençlere Yönelik Yükseköğrenim Rehberi” hazırlanarak onlara danışmanlık ve oryantasyon desteği verilmektedir.
- Koruma altındaki gençlerin, iş ve meslek danışmanlarıyla çalışma hayatına hazırlanması sağlanmaktadır. Çocukların bakım sonrası yaşama uyum sağlamalarına destek olmak için “Yaşam Becerileri” ile “Çalışma Hayatı ve Hukuk” eğitimleri verilmektedir. Bu seminerlere 733 çocuk katılmıştır.
- Koruma ve bakım altında olup özel okula giden çocuk sayısı 2022 yılında 1.671 çocuk olmuştur. 2021 yılında LGS’de %15’lik dilime giren 18 çocuk bulunmaktadır.
- 241 çocuk üniversite sınavlarında başarı göstermiş ve bir yükseköğretim programına yerleşmişlerdir. Bugün, 774 kişi üniversitelerde eğitim görmektedir.
- Çocuklar sadece okulda değil sanat, kültür, spor gibi çeşitli alanlarda da desteklenerek başarıları artırılmaya çalışılmaktadır.
- Korunma ve bakım altında bulunan toplam 4 bin 687 çocuk en az bir spor branşıyla uğraşmaktadır.
- Korunma ve bakım altındaki çocuklar arasında 14 milli sporcu; 2.394 lisanslı sporcu ve 2,293 lisanssız çocuk bulunmaktadır. 1223 çocuk da çeşitli kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılım sağlamıştır.

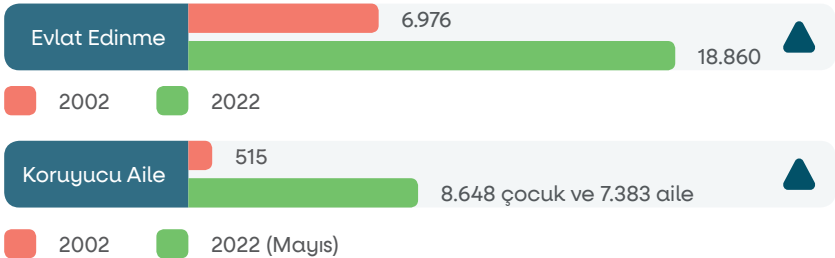

Gönül Elçileri Projesi

Cumhurbaşkanımızın eşi Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi'nin himayelerinde ASHB tarafından yürütülen korunmaya muhtaç çocuklarımızın üstün yararı için “Gönül Elçileri Projesi” başlatılmıştır. Gönüllülük ve farkındalık kampanyaları ile “Koruyucu Aile Modeli” güçlendirilmiştir.

Hukuksal durumu uygun çocuklar için kurum bakımı yerine ailelerinin yanlarında gelişimlerini tamamlamaları için adımlar atılmaktadır. Devlet korumasındaki çocukların en büyük ihtiyacı olan aile ortamına kavuşabilmeleri için ASHB tarafından başlatılan koruyucu aile sistemi modellerinden vatandaşlar; “Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile”, “Sürelî Koruyucu Aile”, “Geçici Koruyucu Aile” ve “Uzmanlaşmış Koruyucu Ailelik” olmak üzere dört farklı modelden birini seçerek koruyucu aile olabilmektedir.

Aile Merkezli Hizmet Modelleri

Evlat Edinme Hizmeti

Evlat Edinme Hizmeti, kendi ailesi ile yaşama imkânı kalmamış olan çocuklar için değerlendirilmektedir. Bu kapsamda korunmaya ihtiyacı olan çocuklardan durumu evlat edinmeye uygun olanlar, evlat edinme talepleri çocuğun yüksek yararı odağında incelenerek uygun bulunan ailelerin yanına evlat edindirilmek üzere yerleştirilmektedir.

2021 yılında yaklaşık 500 çocuk evlat edindirilmek üzere ailelerin yanına yerleştirilmiştir.

- İller arası eşleştirme yoluyla yerleştirilen çocuklara ilişkin koordinasyon çalışmaları kapsamında 2021 yılı içerisinde 113 çocuk il dışında koruyucu aile yanına yerleştirilmiştir.
- Koruyucu aile hizmeti kapsamında aylık bakım ödemesi, çocukların eğitim, giyim, okul masraflarını karşılamak üzere 2022 yılında toplam 230.131.789 TL ödenek kullanılmıştır.
- Koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılması ve kamuoyuna yönelik farkındalığın artırılması amacıyla tarihte uzun yıllar çocuk koruma alanında önemli hizmetler sunan kurumlardan Ankara Himaye-i Etfal Cemiyetinin kuruluş tarihi olan 30 Haziran **“Koruyucu Aile Günü”** olarak ilan edilmiştir.

Kurum Bakımındaki Çocuklara Kamuda İş İmkânının Sağlanması

- Devletin güvencesi altına alınan çocuklar, kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilmektedir. Koruma ve bakım altına alınarak reşit oluncaya kadar bu sosyal hizmet modellerinden faydalanan çocuklardan kamuda işe girenlerin sayısı sürekli artmaktadır.
- Bugüne kadar devlet korumasında yetişmiş toplam 57 bin 528 kişinin kamuda istihdamı sağlanmıştır.
- 2003-2022 yılları arasında toplam 36 bin 226 genç kamuya yerleştirilmiştir.
- 2018’de yapılan yasal düzenlemeyle kurum bakımındaki gençlerin, mezun oldukları alanlara göre atanmaları sağlanmıştır.

- “Özel Sektör İstihdam Teşviki” uygulamasıyla bugüne kadar 7 bin 380 gencin özel sektörde istihdamı sağlanmıştır.
- 13-18 yaş grubu çocukların kariyer planlamalarına destek olmak için “İş ve Meslek Danışmanlığı Eğitimleri Projesi” hayata geçirilerek bu kapsamda 2 bin 594 çocuğa kariyer planlamasına ilişkin eğitimler verilmiştir.

Ev Sıcaklığında Bakım Kuruluşları

Çocuk bakımında çağdaş ülkelerin standartlarını aşarak önemli dönüşümler gerçekleştirilmiştir. Toplu bakım hizmeti veren yurt ve yuvalar kapatılıp, bunların yerine “Sevgi Evi”, 0-18 yaş arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev tipi birim olan “Çocuk Evi” ve korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı, aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet birimi olan “Çocuk Evi Siteleri” açılmıştır. Aile yanında bakımı mümkün olmadığına, çocukların “Ev Tipi” kuruluşlarda bakılması sağlanmıştır.

Çocuk Bakımında Dönüşüm					
Yıl	Yetiştirme Yurdu-Çocuk Yuvası	Çocuk Evleri Sitesi	Çocuk Evleri	Çocuk Destek Merkezi	Bakılan Çocuk Sayısı Toplam
2002	186	0	0	0	19,000
2021	-	112	1,193	65	13,302

Ücretsiz Kreş Hizmeti

Koruma ve bakım altındaki çocuklara ayrılan kontenjan dâhilinde ücretsiz kreş hizmetinden yararlandırılan çocuk sayısı 2022 yılında 616'dır. Çocuklar; özel kreş ve gündüz bakımevinin yanı sıra, ana sınıfı ve anaokulu hizmetlerinden de yararlandırılmaktadır. Bu kapsamda, özel kreş ve gündüz bakımevlerinden ücretsiz yararlandırılarak

çocukların sosyal, duygusal, fiziksel, zihinsel, dil gelişimlerine, aile yanından gelen çocuklarla sosyal ilişki kurma ve sürdürme becerilerine katkı sağlanmaktadır.

Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM)

Suçta sürüklenen, suç mağduru, madde bağımlısı ya da sokaktan gelen çocukların rehabilitasyonu “Çocuk Destek Merkezleri”nde sağlanmaktadır. 2022 yılı itibarıyla 66 ÇODEM’de yaklaşık 1500 çocuğa hizmet sunulmaktadır.

ANKA Çocuk Destek Merkezleri Programı

Çocuk Destek Merkezinde ilk defa uygulanmakta olan Anka Çocuk Destek Programıyla; suçta sürüklenmeleri, suç mağduru olmaları ve sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya bulunmaları nedeni ile yaşadıkları travmaların etkilerinin en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çocukların; düşünen, kendini geliştiren, kendine ve başaracağına inanan, yaşam becerisini zenginleştiren, entelektüel kapasitesini geliştiren, refah ve mutluluk içinde yaşam kalitesini arttıran çocuklar olmaları hedeflenmektedir.

Ücretsiz Ders Kitapları

Ders kitapları, öğretim amacıyla kullanılan temel kaynaklardır. Bilgilerin öğrenciye aktarımı sürecinde öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun, öğretim programları esas alınarak hazırlanmış basılı eğitim araçları olan ders kitapları en yaygın öğretim materyalleridir. Millî Eğitim Bakanlığı, 2003 yılında almış olduğu bir kararla ülkemizde zorunlu eğitim basamağı olan ilköğretimde okuyan öğrencilere ders kitaplarının ücretsiz olarak verilmesini amaçlayan ilk ve orta öğretimde ücretsiz kitap dağıtımını uygulamaya koymuştur.

Derslik sayıları gelişmiş ülke düzeyine çıkartılmıştır.

Okul Öncesi Eğitime Yapılan Destekler

2021-2022 eğitim-öğretim yılının ikinci dönemine kadar, dört binin üzerinde yeni ana sınıfı açılmıştır. Bu sınıflarda 79 bin çocuk eğitim almaya başlamıştır. 5 yaş grubundaki okullaşma oranı yüzde 78'den yüzde 84'e çıkarılmıştır.

131 devlet ve 77 vakıf üniversitesinin kurulması sağlanmış toplam üniversite sayısı 208'e çıkarılmıştır. Üniversitelerde hâlihazırda 8 milyonun üzerinde öğrenci eğitim görmektedir. Türkiye, Avrupa'nın en çok yükseköğretim öğrenci sayısına sahip olan ikinci ülke konumuna ulaşmıştır.

Eğitime Ayrılan Pay Yıllara Göre Artış Göstermektedir

2.4. Gençlere Yönelik Sosyal Politikalar

Seksen beş milyona yaklaşan nüfusunun yarısına yakını otuz yaşın altındaki vatandaşlardan oluşan Türkiye, Avrupa'nın en genç nüfusa sahip ülkesidir. Bu demografik avantajı korumak ve güçlendirmek için gençlere yönelik politikalar oluşturulmaktadır.

Bu alanda temel hedef; gençlerin sağlıklı, eğitilmiş, donanımlı ve üstün ahlaklı bireyler olarak yetişmesidir. Gençlerin meslek hayatlarına yönelik bilgi ve becerilerini artırmak, girişimciliklerinin geliştirilmesine katkı sağlamak için yaşamlarının her anında desteklenmesi önem arz etmektedir.

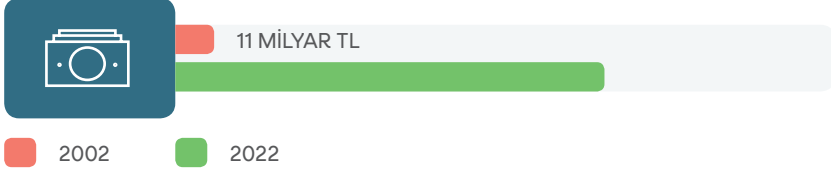
Türkiye'nin 21. yüzyılda önüne koyduğu hedeflere ancak eğitimle ulaşabileceği inancıyla geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yıl da eğitim bütçeden en fazla pay ayrılan alanlardan birisi olmuştur.

2002 yılında 11 Milyar TL olarak gerçekleşen bütçe payı, 2022 yılında 274 Milyar TL olarak belirlenmiştir. Bu rakam 2022 yılı merkezi yönetim bütçesinin yüzde 15,7'sini oluşturmaktadır.

Bütçeden Eğitime Aktarılan Kaynak

274 MİLYAR TL

Eğitim Alanındaki Hizmetler

-

Toplam 730 bin öğretmen ataması yapılmıştır.
-

4 milyar ders kitabı ücretsiz dağıtılmıştır.
-

Öğretmen başına düşen öğrenci ve derslik başına düşen öğrenci sayılarıyla OECD ortalamalarına yaklaşmıştır.
-

2021 yılına göre internet erişimi olmayan 16,547 okulun internet erişim altyapısı fiber altyapısı, ADSL ve uydu teknolojileriyle sağlanmıştır.
-

Bütün okullarda tam gün eğitim öğretime geçebilmek ve ikili öğretime son vermek için derslik yapım çalışmalarına hız kazandırılmıştır.
-

2021-2022 eğitim öğretim yılı itibarıyla 57 bin 108'i devlet okulu olmak üzere 71 bin 320 okul, 850 bin derslik tamamlanarak eğitim öğretimin hizmetine sunulmuştur.

Üniversite Öğrencilerine Sağlanan Destekler

Üniversite öğrenim harçları kaldırılmış, öğrenciler, büyük bir ekonomik yükten kurtarılmıştır. Türkiye, devlet eliyle verilen en kapsamlı burs ve kredi sistemlerine birine sahip olmuştur. Bu kapsamda 2022 yılında yaklaşık 450 bin öğrenciye burs ve 1 milyon 32 öğrenciye kredi verilmektedir. Her yıl ortalama 150 bin yeni öğrenci burs almaya hak kazanmaktadır.

Öğrencilerin Sağlıklı Beslenebilmeleri İçin Her Türlü Hizmet Sunulmaktadır

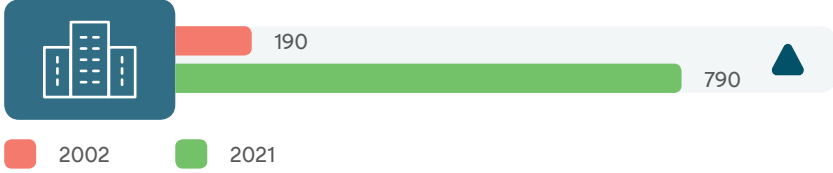

Otel Konforunda Yurt Odaları

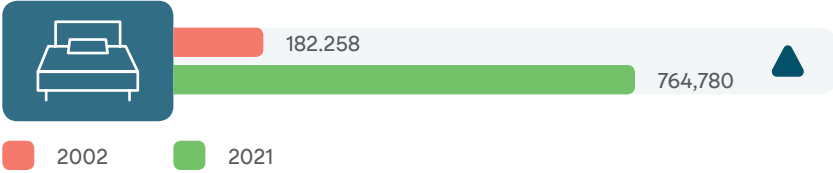
Yurtlarda öğrencilerin sağlıklı ve dengeli beslenmeleri, sosyal, kültürel ve sportif yönden gelişmeleri için gerekli olan her türlü imkân hizmete alınmıştır.

Yurt Sayısı

Üniversite öğrencilerinin günümüz ihtiyaçlarına uygun, konforlu ortamlarda, güven ve huzur içerisinde barınması için gerekli adımlar atılmıştır. Öğrencilerin akademik çalışmalarına ve bilimsel araştırmalarına yardımcı olabilmek amacıyla hızlı, güvenli ve ücretsiz olarak internete erişim imkânı sağlanmıştır.

KYK Yatak Sayıları

Yaz tatilini seyahat ederek değerlendirmek isteyen gençler, 81 ilde seçilen KYK yurtlarında ücretsiz şekilde konaklayabilmektedir.

KYK'ya ait yurtlarda yatak kapasitesi yaklaşık dört katına çıkarılmıştır. Kamu, üniversite ve özel sektör öğrenci yurtlarında toplam 1 milyon 50 bin yatak sayısına ulaşılmıştır. Kredi ve Yurtlar Kurumu'na bağlı yurtlardan 720 bin öğrenci faydalanmıştır. KYK yurtlarında konaklayan her üniversite öğrencisine her ay beslenme yardımları verilmektedir.

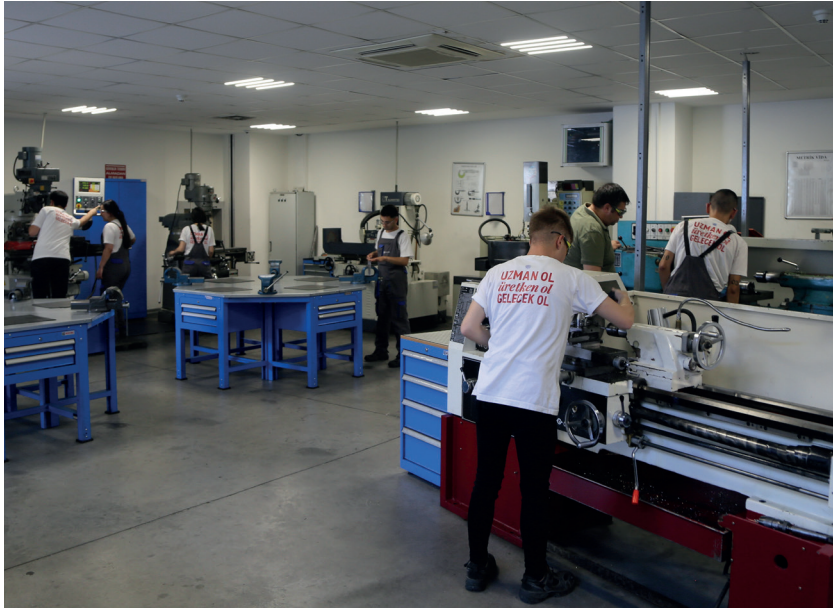
Eğitimde ve kamu istihdamında kılık kıyafet nedeniyle ortaya çıkan mağduriyetler ortadan kaldırılarak eğitimde ve istihdamda fırsat eşitliği sağlanmış, böylece başörtülü üniversite öğrencilerinin de bu hak mahrumiyetlerinin önüne geçilmiştir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğine son verilmiş, öğrencilerin başarıları doğrultusunda istedikleri üniversiteye girebilmelerinin önü açılmıştır.

Gençlerin İstihdama Katılımı

Küresel ölçekte yaşanan birçok krize, Covid-19 pandemisine ve artan ülke nüfusuna rağmen Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında istihdamı en çok artıran ülkelerden biri olmuştur. İstihdam edilenlerin sayısı 2022 yılı başı itibarıyla 30 milyonu aşmıştır. Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre gençlerde işgücüne katılma oranı, 2020 yılında %39,1 iken 2021 yılında %41,7'ye yükselmiştir. Genç erkeklerde işgücüne katılma oranı 2020 yılında %50,1 iken 2021 yılında %53,1, genç kadınlarda ise bu oran 2020 yılında %27,5 iken 2021 yılında %29,7 olmuştur.

Sanayi sektörüne yönelik olarak düzenlenen mesleki eğitim kurslarına katılanlara maddi destek sağlanarak gençler mesleki eğitimlere yönlendirilmiştir. Ayrıca mesleki eğitime yönlendirilen gençlerin Genel Sağlık Sigortası ile iş kazası ve meslek hastalığı sigortası primi İŞ-KUR tarafından kurs süresince karşılanmaya başlanmıştır.

Genç ve kadın sigortalıların işgücüne katılımının sağlanması ve mesleki ve teknik eğitimin özendirilmesi amacıyla, 18-29 yaş aralığındaki erkek sigortalılar ile yaşına bakılmaksızın kadın sigortalıları istihdam eden işverenlerin, sigorta priminin işveren hissesinin (%20,5) tamamı işsizlik sigortası fonundan karşılanmıştır.

KOSGEB Girişimcilik Destek Programı ile yeni iş kuran gençlere 50 Bin TL hibe, bunun yetersiz kalması durumunda 100 Bin TL de 2 yıl ödemesiz ve faizsiz kredi verilmeye başlanmıştır. Yeni iş kuran gençlerden 3 yıla kadar gelir vergisi alımı durdurulmuş, bu teşviklerle genç girişimciler desteklenmiştir.

Gençlere Yönelik Sosyal Güvenlik Hizmetleri

Anne ya da babasının genel sağlık sigortalısı olup olmadığına bakılmaksızın 18 yaşından küçük çocuklara şartsız sağlık hizmeti vermeye başlanmıştır. Öğrenim gördükleri okullardan mezun olmaları nedeniyle anne veya babaları üzerinden sağlık yardımı alamayan gençlerin, 2013 yılında yapılan düzenleme ile ana veya babaları üzerinden sağlıktan yararlanmaları için ilave 120 gün süre tanınmıştır. 2016 yılında yapılan düzenleme ile de lise ve dengi kurumlarda öğrenim görenlerin 20 yaşını, yükseköğrenim kurumlarında öğrenim görenlerin ise 25 yaşını geçmemek kaydıyla, mezun oldukları tarihten itibaren 2 yıl süreyle primleri devlet tarafından ödenmek üzere genel sağlık sigortalısı sayılması ve sağlık hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmıştır.

Bağımlılıkla Mücadele

Bağımlılıkla mücadele her boyutuyla ele alınmakta, bu alanda büyük mesafeler kat edilmesini sağlayan çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda Bağımlılık ile Mücadele Yüksek Kurulu oluşturulmuştur. Hastanelerde bağımlılıkla mücadele poliklinik ve servisleri oluşturulmuştur. Alkol ve Madde Tedavi Merkezi (AMATEM) ve Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Merkezlerinin (ÇEMATEM) gerek personel gerekse nitelik açısından kaliteleri artırılmıştır.

NARKOTİM projesi başlatılarak 81 ilde narkotimlerin kuruluşu tamamlanarak suçun gerçekleşmesinin ve uyuşturucunun sokak düzeyli ulaşılabilirliğinin engellenmesi amaçlanmıştır. Madde bağımlı-

lıları ile sokak satıcıları arasındaki bağı kesmeyi amaçlayan “Alan Denetim Projesi” 20 büyük ilde uygulanmaya başlanmıştır. Bağımlılıkla mücadelede aile hekimlerine eğitimler verilerek bağımlılıkla mücadele kanalları artırılmıştır.

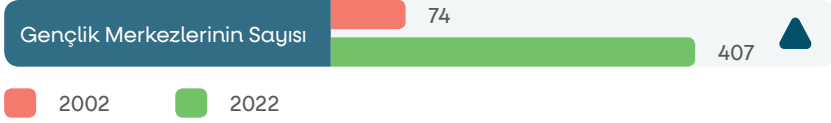

Gençlik Merkezleri

Çeşitli eğitimlerle gençlerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle donanımlı bireyler olması için kamp tesislerinde kendilerini geliştirme ve birbirleriyle kaynaşma imkânına sahip olması için projeler başlatılmıştır. Gençlik kamplarına katılan gençlerin ulaşım, konaklama ve yemek ihtiyaçları Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından herhangi bir ücret alınmadan karşılanmaktadır. Kamplara katılan gençlere kamp dönemi boyunca seyahat sağlık sigortası da ilgili bakanlıklar tarafından yapılmaktadır. Ayrıca eğitimde başarılı olan gençler ile şehit ve gazi yakını gençlerin kampa katılımlarında öncelik tanınmaktadır.

Gençlik merkezlerinin sayısını son 4 yılda 283'ten 388'e yükseltmiştir. Her ilçeye en az bir gençlik merkezi, her okula bir "genç ofis" açmak amacıyla çeşitli kurum ve kuruluşla birlikte adımlar atılmıştır. Yapılan yatırımlarla birlikte lisanslı sporcu sayısı 2022 yılında 10 milyon 632 bin 829'a, kulüp sayısı da 19 bin 100'e yükselmiştir. Gençlik merkezlerinin 2002 yılında 11 bin 614 olan üye sayısı, 2022 yılı itibarıyla 2,5 milyona yükselmiştir. Covid-19 pandemisine rağmen 2021 yılında gençlik kamplarından 75 bin genç faydalanmıştır.

Staj Seferberliği

2019 yılında 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığına bağlı, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğine haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kurulan İnsan Kaynakları Ofisi gençlere yönelik politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasında önemli bir yere sahiptir.

Üniversiteli gençlerin fırsat eşitliği çerçevesinde ve liyakat esaslarına uygun olarak tüm kamu kurumları, gönüllü ve özel sektör kuruluşlarınca sunulan staj olanaklarından fayda-

lanmasını sağlamak adına Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi tarafından 2020 yılında Staj Seferberliği Programı başlatılmıştır. 2021 yılında Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'na girerek "Senin İçin Seferberiz" teması ile tüm kamu kurumlarına yaygınlaştırılan Program, 2022 yılında Türkiye'nin istihdam politikaları doğrultusunda genişletilmiş ve adı "Ulusal Staj Programı" olarak güncellenmiştir.

Başarıyla sürdürülen program kapsamında, 2021 yılında, yerli ve milli yazılım Kariyer Kapısı Platformu üzerinden başvuru sürecini tamamlayan 136 bini aşkın adaydan, yaklaşık 90 binine staj teklifi

gönderilmiş ve bunların 45 bine yakını staj yapacakları işveren ile irtibatlandırılmıştır. Kamuda stajını tamamlayan gençlere ücretleri devlet tarafından ödenmiştir. Bu yıl yaklaşık 300 bin öğrencinin yer aldığı aday havuzu 9 Mayıs 2022 tarihinde tüm işverenlerin erişimine açılmış, yaklaşık bir aylık süre zarfında 100 binden fazla gence staj teklifi gönderilmiştir.

Yurt içindeki başarısının yanı sıra yurt dışında da liyakat ve fırsat eşitliğini önceleyen yaklaşımı dolayısıyla beğeni ile takip edilen program, OECD tarafından diğer üye ülkelere iki kez örnek uygulama olarak gösterilmiştir.

Öğrencilere profesyonel hayatta başarılı olmak için ihtiyaç duyacakları yetkinlikleri kazandırarak istihdam edilebilirliklerini artırmak ve kariyer gelişimlerini destekleyerek üniversiteden profesyonel hayata geçişlerini kolaylaştırmak üzere faaliyet gösteren Kariyer Merkezlerinin yaygınlaştırılması çalışmaları başlatılmış ve Ocak 2020 itibarıyla üniversitelerin tamamında Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi vasıtasıyla Kariyer Merkezleri kurulmuştur.

“Yetenek Her Yerde” fuarları üniversiteli gençlerin istihdam edilebilirliklerinin artırılması, iş ve staj imkânlarına erişimde fırsat eşitliği sağlanması ve tüm gençlere birer yetenek olduklarının hissettirilmesi amacıyla Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi koordinasyonunda 2019 yılından bu yana gerçekleştirilmektedir. Her yıl Türkiye’nin farklı bölgelerinde yapılan fuarlar, bu yıl 11 bölgede, 151 üniversitenin

iş birliği ile 3.003 işveren ve 241.584 öğrencinin katılımı ile tamamlanmıştır.

Günümüzde yeteneklerin, dünyanın her yerinde ülke sınırları içinde kalmayıp hareket halinde olduğu gerçeğiyle yola çıkarak TalentforBIZ etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Türk vatandaşı veya mavi kart sahibi olup yükseköğrenimine yurt dışında devam eden öğrencilerin Türkiye'ye kazandırılmasını hedefleyen TalentforBIZ, Türkiye'nin dünya çapındaki yetenekler için de bir cazibe merkezi olduğunun altını çizen kariyer etkinlikleridir. Türkiye'nin değerli markalarına, yurt dışındaki vatandaşlar başta olmak üzere, her milletten yetenekler ile buluşma fırsatı sağlamaktadır.

Seçilme Hakkı ve Askerlik

Gençlerin siyasette daha etkin temsilinin sağlanması ve siyasal katılımı artırılmasına yönelik olarak 2017 yılında Cumhurbaşkanlığı sistemini de içeren anayasa değişiklik paketinde seçilme yaşı 25'ten 18'e düşürülerek gençlerin siyasette önü açılmıştır.

Eğitilmiş insan gücü kaynağının etkin ve verimli kullanılmasına imkan verilmesi ve gençlerin bir taraftan ordunun ihtiyacını karşılayarak vatan savunmasına katkı yaparken diğer taraftan da kendi eğitim, öğretim ve mesleki gelişmelerini sürdürmelerini amacıyla zorunlu askerlik süresi 18 aydan 6 aya indirilmiştir.

2.5. Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar

Günümüzde çevre şartları, gelir düzeyinde iyileşme, teknoloji ve bilimdeki gelişmeler, eğitim seviyesinin yükselmesi, yeterli ve dengeli beslenmenin sağlanması, barınma şartlarının düzelmesi, hijyen ve sağlık hizmetlerinde ulaşılabilirliğin artması, insanların yaşam süresini ve kalitesini müspet yönde etkilemektedir. Yaşam süresinin artması, tüm dünyada ve Türkiye'de yaşlı nüfus artışına ve toplumlarda yaşlanmaya sebep olmaktadır. Bugün, yaşlılık ile ilgili politikalar ve programlar yaşam kalitesini ve genel sağlığı artırmaya odaklanmaktadır. İnsanların, aktif ve sağlıklı bir biçimde yaşlanması yalnızca bireysel özellikleriyle değil; toplumsal açıdan kendilerine sağlanan psiko-sosyal, ekonomik, sağlık ve bakım destek hizmetleriyle de yakından ilişkilidir. Türkiye, insanı merkeze alan bütüncül bir yaklaşımla yaşlıları yük değil değer olarak görmekte; onların geçimlerini karşılamalarını, sağlıklı ve başarılı bir şekilde yaşlanmalarını ve huzurlu bir hayat sürmelerini amaçlamaktadır. Büyükler, aile ve sosyal hayatın içinde, erdem ve deneyim kaynakları olarak görülmekte; onlara hürmet ve itibar etmek Türk inanç ve geleneğin temel bir unsuru olarak kabul edilmektedir.

Cumhurbaşkanımız Sayın Erdoğan'ın liderliğinde, yaşlılık konusuna hassasiyetle yaklaşılmakta, yaşlılar için devrim niteliğinde politikalar üretilmektedir.

Sosyal politikalar kapsamında yaşlılara evde bakım hizmeti ilk kez 2006 yılında başlatılmıştır. Başkalarının yardımı olmadan gündelik hayatlarını devam ettiremeyen, yetkili hastanelerin sağlık kurullarından ağır engelli raporu olan yaşlı ve engelli tüm vatandaşların kendi evlerinde bakım hizmeti alabilmesi sağlanmıştır. Bu uygulama ile yaşlılar, istediği kişinin evde kendisine bakmasını tercih edebilmekte ve refakatçi olarak belirlenen kişilerin ücreti de devlet tarafından karşılanmaktadır.

Evde Bakım Hizmeti

2828 sayılı Kanununun ek 7'nci maddesi uyarınca Engelli Sağlık Kurulu Raporunda tam bağımlı/ağır engelli ibaresi olan ve hanede kişi başına düşen geliri net asgari ücretin 2/3'ünün altında bulunan engelli bireylerin evde bakımlarının sağlanması için ASHB tarafından "Evde Bakım Yardımı" yapılmaktadır. 2006 yılında başlatılan evde bakım hizmeti için 2021 yılında 532.812 refakatçiye 11 milyar TL ödeme yapılmıştır. 2006 yılından bu yana yaşlı vatandaşlara ise yaklaşık 70 milyar TL ödeme yapılmıştır.

Evde Sağlık Hizmeti

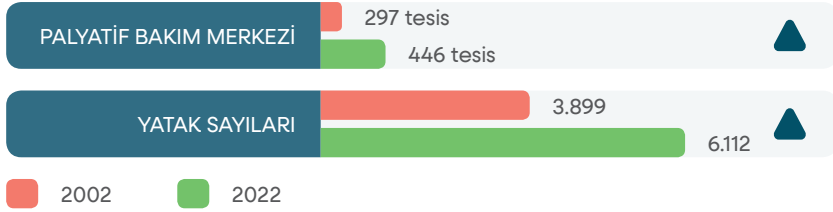
Evde sağlık hizmeti kimsesiz, engelli, yaşlı, felçli, yatağa bağımlı, kanserli, palyatif bakım gereken, hastaneden taburcu edilip idame tedavisi evde yapılacak hastalar ile kaza geçiren ve kısa süreli hemşirelik hizmetlerine gereksinim duyanlara verilmektedir. 2010 yılında başlatılan bu hizmet,

2020 yılında 857 bin rakamına ulaşmıştır. Evde sağlık hizmetleri 81 ilde, 86 Evde Sağlık Hizmetleri İl Koordinasyon Merkezi, 722 hastane, 147 Ağız Diş Sağlık Merkezi ve Hastanesi, 309 birinci basamak sağlık biriminde yürütülmektedir.

Palyatif Bakım Merkezleri

“Destekleyici bakım” olarak da adlandırılan, yaşamı tehdit eden hastalıklara karşı hastanın ve ailenin fiziksel, psiko-sosyal gereksinimlerinin karşılanması yoluyla, ağrının önlenmesi ve hafifletilmesine, yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik uygulamaların yer aldığı “Palyatif Bakım Merkezleri” kurulmuştur.

Palyatif Bakım Merkezlerindeki Yatak Sayısının Artış Hızı

Yaşlı Yaşam Merkezleri

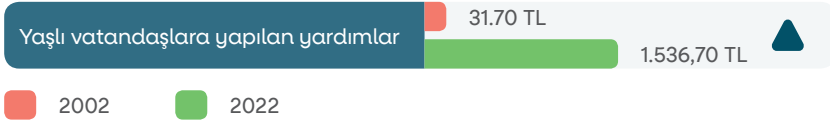
Yaşlı yaşam merkezleri, huzurevine kabul koşullarını taşıyıp, yaşlı yaşam evlerinde kalmayı tercih eden yaşlı vatandaşların sosyal çevreden soyutlanmadan, yaşam standartları yükseltilerek ev ortamında (apartman dairesinde veya müs-

takil evde) yaşamalarını amaçlayan sosyal politikalardan bir diğeri olmuştur. Bu vesileyle “Yaşlı Yaşam Evi Projesi” 17 Ağustos 2012 tarihinde hayata geçirilmiştir. Uygulama, her odada 1 kişi olmak üzere her evde de 3 ya da 4 yaşlı vatandaşın kalmasına olanak sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Yaşlı veya yaşlı yakınının istemesi durumunda mevcut hizmetten kısa süreli de yararlanabilmektedir. Yaşlıların toplum içinde yaşamalarını sağlamak, biyo-psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere gündüz yaşlı yaşam merkezleri modeli hayata geçirilmiştir. Bu modelle 32 merkezde 532 yaşlıya hizmet verilmektedir.

Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Huzurevlerinde nitelikli oda sistemi yaygınlaştırılmaktadır. Bakım ihtiyacı olarak acil durumda olan yaşlılar, sıraya bakılmaksızın derhal kamuya bağlı kuruluşlara kabul edilmektedir. 2021 yılında 17.091 kapasiteli 165 huzurevinde 12 binin üzerinde yaşlının bakımı sağlanmıştır. Kamuya ait huzurevlerinde yaklaşık 9 bin personel görev yapmaktadır. Kamu ve özel sektörde kurum bakımı hizmeti alan yaşlı sayısı ise yaklaşık 31 bin kişidir.

Yaşlılık Aylığı

“65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Kimsesiz ve Güçsüz Vatandaşlara Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun” da önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu düzenleme ile imkânları yetersiz ve bakacak kimsesi olmayan yaşlılara aylık bağlanmıştır. Yapılan değişiklikle yaşlı vatandaşların, çocuklarıyla birlikte ikamet etse bile söz konusu aylıktan faydalanmaları sağlanmıştır. Yaşlı aylıkları kapsamında 2021 yılında 836.665 vatandaşa 7.458.919.533 TL tutarında ödeme yapılmıştır.

Yaşlılara Tanınan Haklar

1 Ocak 2014 tarihinden itibaren, Türkiye genelinde 65 yaş üstü vatandaşlara, belediye otobüsleri ve özel halk otobüslerinde serbest kart uygulaması getirilerek, şehir içi ulaşımdan ücretsiz faydalanmaları sağlanmıştır. Ayrıca TCDD Genel Müdürlüğü bünyesindeki düzenleme ile tren biletlerinde 60 yaş ve üzeri vatandaşlara %20, 65 yaş üstü vatandaşlara ise %50 indirim uygulaması hayata geçirilmiştir.

60+ Tazelenme Üniversiteleri

Ömür boyu öğrenme temeli üzerine kurulu, birey ve toplum açısından faydalı, anlamlı ve yakın geleceği göz önüne alarak tasarlanmış, 60 yaş ve üzeri yetişkinlere bireysel gelişim olanağı sunan ve yaşlanma sürecinde topluma yaşlılıkla ilgili yeni perspektifler açan bir eğitim modeli olarak 60+ Tazelenme Üniversitesi Projesi, ASHB tarafından protokolle devralınmıştır. Devir alınan protokolle beraber Projenin tüm iş ve işlemleri ASHB tarafından yürütülmektedir. Anadolu Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Kıbrıs Girne Üniversitesinde 60+ Tazelenme Üniversitesi Projesi kapsamında eğitimler devam etmektedir. Ayrıca, Yüksek Öğretim Kurumu bünyesinde 104'ten fazla Yaşlı Bakımı Ön Lisans Programı açılmıştır. Türkiye genelinde Geriatri bilim dalı sayısı artırılmaya devam edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yaşlı refakatçisi kursları açılarak yaşlı vatandaşlara profesyonel hizmet verecek personelin yetişmesi sağlanmıştır.

Yapılan kanun değişikliğiyle, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında şiddet içerikli suçların yaşlılara karşı işlenmesi durumunda verilecek olan cezalara artırım uygulanmaktadır.

2.6. Engellilere Yönelik Sosyal Politikalar

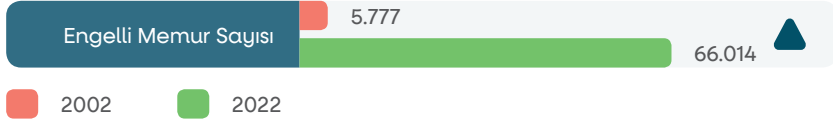
Engellilerin, sosyal ve ekonomik hayata katılımı gelişmiş toplumların en önemli göstergelerinden birisidir. Bu gelişmişliğin önündeki her türlü engelin kaldırılması ve eşit vatandaşlık temeline dayanan ortak yaşam alanlarının oluşturulması önemsenmektedir. Engelliye bakış açısı engelli vatandaşlara yönelik sosyal politikalar “yardım” değil “hak” eksenli bir anlayışla şekillendirilmektedir. 2005 yılında çıkarılan Engelliler Kanunu ile eğitimden bakım hizmetlerine, istihdandan ayrımcılığın önlenmesine kadar engellileri ilgilendiren pek çok iyileştirme gerçekleştirilmiştir. Engellilerin sosyal hizmetlere erişimine mani olan bürokratik engellerin kaldırılması, engelli vatandaşlara ilk defa evde bakım ve evde sağlık hizmetlerinin sunulması, engellilerin eğitimde fırsat eşitliğine kavuşması gibi hizmetler, bu yöndeki çalışmaların yalnızca bir kısmıdır.

Mevzuatta Uluslararası Standart

2013 yılında tüm mevzuatta hem taraf olunan Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nde hem de çeşitli insan hakları belgelerinde “sakat”, “özürlü”, “çürük” ibaresi yerine tercih edilen “engelli” ibaresiyle engellilik alanındaki tıbbi bakıştan sosyal bakışa geçiş sağlanmıştır. “Engelli” ibaresinin engelli vatandaşları tanımlamak üzere mevzuatta kullanılması için tüm kanun ve kanun hükmünde karar-nameler taranarak, mevzuatta yer alan bu tip ibarelerin “engelli” ibaresiyle değiştirilmesi sağlanmıştır.

2012 yılında Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı (EKPS) uygulaması başlatılarak engelli memur sayısında önemli bir artış gerçekleştirilmiştir.

Engellilerin İstihdamı

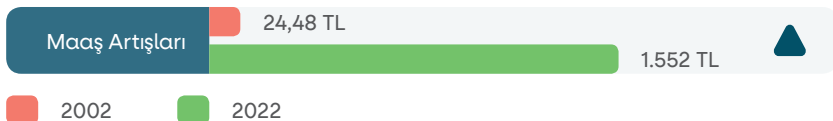
Engelli memurlara isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilmemektedir. Engel durumu, hizmet gerekleri, iklim ve ulaşım şartları göz önünde bulundurulmak suretiyle günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ile öğlen dinlenme süreleri engelliler için farklı olarak belirlenmiştir.

Engellilerin iş bulmasını, işe uyumunu, etkin ve güvenli bir şekilde çalışmasını sağlayacak destek teknolojileri ile ilgili projelere, engelli bireylerin işe kabulü için hazırlanmasına, işe yerleşmesine, işe ve iş yerine uyumunun sağlanmasını temin edecek projelere, engellilerin toplumsal entegrasyonuna ve rehabilitasyonuna hizmet eden, istihdam edilebilirliklerini arttırmayı amaçlayan projelere finansal destek sunulmuştur. Kamuda %4 ve özel sektörde %3 engelli çalıştırma zorunluluğu getirilerek engelli vatandaşların iş hayatına katılımları artırılmıştır.

Engelli Aylığı

Engelli vatandaşlara, engel oranına göre aylık maaş ödenmektedir. Ailede kişi başına düşen gelir asgari ücretin üçte birinden daha az olan vatandaşlar bu haktan yararlanabilmektedir. 2002 yılında engelli vatandaşların aylık maaşı 24,48 TL iken 2022 yılında bu rakam 1.552 TL'ye (engel oranı %70 ve üzeri) yükseltilmiştir. Ayrıca 2020 yılı başından günümüze 1.398 engelli vatandaş için 75,8 milyon TL hibe desteği verilmiştir.

Engel Oranı %70 ve Üzeri için Engelli Maaş Artışları

Vatandaşların bu haktan yararlanabilmeleri için ikamet ettikleri yerlerdeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvurmaları gerekmektedir. 18 yaş altı engelli çocuğu bulunan anne ve babalara ve annesi ya da babası olmayan muhtaç çocuklar ile %40 ve üzeri engeli olan vatandaşlara Vakıflar Yönetmeliği hükümleri gereğince muhtaç aylığı bağlanmaktadır.

Ağır engelli vatandaşların yaşam koşullarını iyileştirmek için, ilk kez 2006 yılında Evde Bakım Desteği hizmeti başlatılmıştır. Engelli vatandaşlar evde bakım desteği alabilmek için ikametgâh adreslerinin bulunduğu yerdeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne başvurabilmektedirler. Evde bakım desteği ağır engelliler için 2.856 TL'ye çıkartılmıştır. 2021 yılı itibarıyla evde bakım desteğinden yararlanan engelli sayısı 535.805 kişiye, yapılan ödeme miktarı ise 6.138,9 Milyon TL'ye ulaşmıştır.

Engelli vatandaşlar, temel eğitim ilkeleri doğrultusunda genel eğitim, özel eğitim ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmektedir. Engelli çocuklara, gençlere ve yetişkinlere, özel durumları ve farklılıkları dikkate alarak, bütünleştirilmiş ortamlarda ve engelli olmayanlarla eşit eğitim imkânı (kaynaştırma eğitimi) sağlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı, ihtiyacı olan bütün engellilere özel eğitim hizmeti sunmaktadır.

Özel Eğitim

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere, bireysel yetenekleri doğrultusunda ihtiyaç duydukları alanlarda kendilerini geliştirmeleri için destek olmak ve onlara gerekli şartları hazırlamak amacıyla yapılan çalışmalar devam etmektedir.

COVID-19 salgını nedeniyle eğitim faaliyetleri EBA TV aracılığıyla uzaktan gerçekleştirilmiştir. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin de ihtiyaçlarına uygun eğitim içerikleri hazırlanmıştır. Özel eğitim okullarına ve kaynaştırma eğitimine devam eden tüm öğrenciler ve velileri için geliştirilen bu eğitim içeriklerini ve etkinlikleri içeren “Özelim Eğitimdeyim” adlı mobil uygulama hayata geçirilmiştir.

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında eğitimine devam edemeyecek öğrenciler için tüm illerde özel eği-

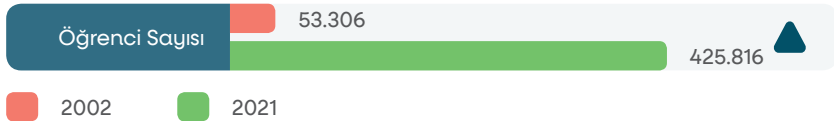
tim anaokulu, özel eğitim sınıfı ve özel eğitim meslek okulları gibi özel eğitim okulları açılmıştır.

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere, sağlıklı ve nitelikli malzemelerden oluşan materyal teminini sağlamak amacıyla alanda en çok ihtiyaç duyulan materyaller temel alınarak “Özel Çocuklara Özel Materyaller” projesi hayata geçirilmiştir. Özel eğitim uygulama okullarında oluşturulan uygulama evlerinin tüm okullarda aynı yapı ve niteliğe kavuşturulmasına yönelik çalışmalar kapsamında 220 uygulama evi hizmete açılmıştır.

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanılanmaları ile bu bireylere yönelik rehberlik hizmetleri, okul rehberlik ve psikolojik danışma servisleri toplamda 252 Rehberlik ve Araştırma Merkezinde (RAM) yürütülmektedir.

Özel Eğitimden Yararlanan Engelli Öğrenci Sayısı

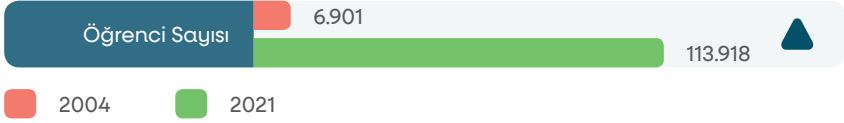
Zorunlu öğrenim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden okul öncesi, ilköğretim veya özel eğitim programlarından birini uygulayan örgün eğitim kurumlarından sağlık problemleri nedeniyle doğrudan yararlanamayanlara evde veya hastanede eğitim imkânı sağlanmış-

tır. Görme engelli öğrenciler için 2006-2007 eğitim ve öğretim yılından itibaren Braille kabartma yazısı ile ders kitapları hazırlanarak ücretsiz dağıtılmıştır.

Eğitim Hayatı

Başarılı ve ihtiyaç sahibi engelli öğrencilere Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından öncelikli olarak öğrenim kredisi, katkı kredisi ve yurt tahsisi yapılmıştır. Engelli öğrencilere okullarına ulaşmalarında ücretsiz ulaşım hizmeti sağlanmaktadır. Bu kapsamda 2021 eğitim ve öğretim yılında yaklaşık 114 bin özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci/kursiyere ücretsiz taşıma imkânı sağlanmıştır. Ayrıca bu öğrencilere öğle yemeği hizmeti de sunulmaktadır.

Ücretsiz Taşınan Öğrenci Sayısı

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından, engelli veri tabanı oluşturulması ve engellilere tanınan hak ve hizmetlerden yararlandırılması amacıyla %40 ve üzeri engelli raporu olan vatandaşlara engelli kimlik kartı verilmektedir. 28 Ağustos 2021'den itibaren Engelli Kimlik Kartı başvuruları e-Devlet üzerinden yapılmaktadır. Bu kapsamda bugüne kadar 47.343 kişi e-Devletten başvuru yaparak engelli kart sahibi olmuştur.

Engellilere Sağlanan Hak ve İndirimler

Engelliler için her alanda pozitif ayrımcılık yapılmaktadır. İlgili kurum, kuruluş veya yerel yönetimler tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda engelli vatandaşların birçok hak ve indirimden yararlanması sağlanmıştır. Engelli vatandaşlar için sağlanan hak ve indirimler şöyledir:

- Belediyeler ve belediyelere bağlı olan toplu ulaşım araçlarında ücretsiz yolculuk,

- Şehirlerarası yolcu otobüslerinde indirimli seyahat,
- Devlet Demiryollarında (TCDD) ücretsiz veya indirimli yolculuk,
- Türk Hava Yollarında (THY) indirimli uçuşlar,
- Türk Telekom İnternet (TTNET) indirimi,
- GSM operatörlerinde (cep telefonlarında) indirimli tarifeler,
- Su ücretinde indirim,
- Emlak vergisi muafiyeti,
- Özel tüketim vergisi (ÖTV) ve motorlu taşıtlar vergisi (MTV) muafiyeti,
- Milli parklar, tabiatı koruma alanları ve tabiat parklarına giriş indirimi,
- Müze ve ören yerleri giriş indirimi.

Engellilerin hayatlarını kolaylaştıracak her türlü imkânın sunulması için gayret sarf edilmektedir. Akülü tekerlekli sandalye, beyaz baston, engelli erişilebilirlik cihazı ve tablet bilgisayar, gören göz cihazı, işitme cihazı gibi teknolojik aletler yerel yönetimler ve kurumların desteği ile engellilere ulaştırılmaktadır. Sağlık hizmetlerinin sunulduğu iç ve dış mekânları mimari ve çevresel açıdan (yürüyüş rampaları, tutunma barları, lavabo, banyo, tuvalet vb.) engellilere ve onların kullandıkları araçlara uygun olarak planlanarak engellilerin rahat hareket etmelerine yardımcı olunmaktadır.

Sosyal güvenlik mevzuatına tabi olarak çalışmayan, sosyal güvenlik kurumlarından ya da yabancı bir ülke sosyal güvenlik kurumundan bir gelir veya aylık almayan ve silikozis hastalığı nedeniyle meslekte kazanma gücünü belli oranda kaybedenlere çeşitli tutarlarda aylık bağlanması, bu aylığı almakta iken vefat edenlerin eş ve çocuklarına aylık bağlanması, ayrıca aylık bağlananların kendisi ile eş ve çocuklarınının tedavi giderlerinin de Genel Sağlık Sigortası kapsamında karşılanması sağlanmıştır.

2.7. Kadınlara Yönelik Sosyal Politikalar

Bir ülkenin sürdürülebilir kalkınmayı başaran ülkeler arasında yerini alabilmesinde kadınların ekonomik ve sosyal olarak güçlenmesinin ve desteklenmesinin önemli bir yeri vardır. Kadınların güçlenmesi, ailenin ve toplumsal yapının güçlenmesi açısından son derece önemlidir.

Türkiye’de son 20 yılda, kadının toplumsal statüsünün güçlendirilmesi, kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanması, kadının insan haklarının korunması, kadına yönelik şiddet ve istismarın ortadan kaldırılması konularında reform niteliğinde anayasal ve yasal düzenlemeler yapılmıştır. Kadınlara yönelik politikalar “kadının güçlenmesi”, “kadına yönelik şiddet ile mücadele” ve “erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele” olmak üzere üç eksende yürütülmektedir. “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı’nın” (2016-2020) ardından “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” (2018-2023) ile “Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Eylem Planı” uygulamaya geçirilmiştir.

Kadınların insan onuruna yakışan bir hayat sürmeleri ile birlikte eğitim, bilim, siyaset, ekonomi ve çalışma hayatı başta olmak üzere her alanda hak ettikleri yeri almaları yönünde çalışmalar yürütülmekte-

dir. Türkiye, kadının güçlenmesi vizyonunu uluslararası platformlara da taşımaktadır. Türkiye'nin G20 dönem başkanlığını yürüttüğü 2015 yılında, ekonomik büyüme hedefine ulaşmanın ancak kadının statüsünün yükseltilmesine duyarlı olunarak mümkün olabileceği görüşünden hareketle, Kadın 20 (W20) platformunun kurulmasına Türkiye öncülük etmiştir. İslam İşbirliği Teşkilatı'na üye ülkelerde kadın meselelerinin istişare edileceği "Kadın Danışma Konseyi" de yine Türkiye'nin dönem başkanlığını yürüttüğü süreçte Cumhurbaşkanımızın çağrısıyla Türkiye'nin öncülüğünde kurulmuştur. "Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı" (2018-2023) ile kadının güçlenmesi alanında kat edilen mesafenin daha da ileriye taşınması hedeflenmektedir.

Mevzuattaki Düzenlemeler

Kadınların hukuki olarak güçlendirilmesi için son yirmi yıldır Anayasa'da, Türk Medeni Kanunu'nda, İş Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda, Belediyeler Kanunu'nda ve Gelir Vergisi Kanunu'nda reform niteliğinde yasal düzenlemeler yapılmıştır. 2003 yılında Aile Mahkemeleri kurulmuştur. Aile içi problemlerin, evli hâkimler tarafından ihtisas mahkemelerinde görülmesi sağlanmıştır. 2005 yılında Türk

Ceza Kanunu'nda toplumsal eşitlik ve kadına karşı şiddet konusunda düzenleme yapılmıştır. 2009 yılında TBMM Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK), kanunla kurulmuştur. TBMM'de erken evlilikler, mobbing, kadına yönelik şiddet, kız çocuklarının eğitimi, kadın ve medya, toplumsal eşitlik eşitliğinde bütçeleme, kırsal alanda kadın gibi birçok sorun alanı KEFEK bünyesinde çalışılmıştır. İş Kanunu'nda düzenlemeler yapılarak, iş hayatında ayrımcılığı önlemek üzere "Eşit İşe Eşit Ücret" ilkesi kabul edilmiştir. 2010'da Anayasa'ya "Pozitif Ayrımcılık" ilkesi getirilmiştir. 2012 Yılında "Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddet" in önlenmesine dair 6284 Sayılı Kanun çıkarılmıştır. Töre cinayetleri faillerinin en yüksek ceza ile cezalandırılması sağlanmıştır.

Kadınların Siyasete Katılımı

Siyasette kadın temsili, en temel demokratik haklardan biridir. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı 1934 yılında verilmiştir. Türkiye'de 2000'li yılların öncesinde ortalama %2'nin altında olan siyasette kadın temsil oranını, 20 yıl içinde Cumhuriyet tarihinin en yüksek rakamlarına ulaştırmıştır. Kadın milletvekili oranı %17,4'e yükselmiştir. 2021 yılı itibarıyla 582 milletvekili içerisinde kadın milletvekili sayısı 101, erkek milletvekili sayısı 481 olmuştur. Meclise giren kadın milletvekili oranı 2021 yılında %17,4 ve kadın büyükelçi oranı 2021 yılında %26,5 olmuştur.

Eğitim ve İşgücüne Katılım

Kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görülmüştür. 2020 yılında okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %12,4, lise altı eğitimli kadınların işgücüne katılım oranı %24,1, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %29,9, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %37,0 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %65,6 olmuştur. Şirketlerde üst düzey ve orta kademe yönetici pozisyonundaki kadın oranı 2020 yılında %19,3 olmuştur.

Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı sonuçlarına göre 2008-2020 yılları arasında, 25 ve daha yukarı yaşta olan ve en az bir eğitim düzeyini tamamlayanların toplam nüfus içindeki oranının yıllar itiba-

rıyla arttığı görülmektedir. En az bir eğitim düzeyini tamamlayan 25 ve daha yukarı yaştaki bireylerin toplam nüfus içindeki oranı 2020 yılında %92,9 olmuştur. En az bir eğitim düzeyini tamamlayanların oranı cinsiyete göre incelendiğinde bu oranlar 2020 yılında %87,7 kadın ve %98,1 erkek olmuştur.

Türkiye’de kadın hâkim ve savcı sayısı son yıllarda hızla artmaktadır. 2022 yılında, kadın cumhuriyet savcısı sayısı %755 kadın hâkim sayısı %355 artmıştır. Kadın politikalarındaki düzenlemeler ile yetki ve karar alma mekanizmalarındaki kadınların katılım ve temsil oranları artırılmıştır. Yerel yönetimlerde kadınlar daha fazla söz sahibi olmuştur.

Devrim niteliğindeki köklü değişikliklerle kadınlar ilk kez kılık kıyafetinden dolayı hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan bakan, vali, milletvekili, belediye başkanı, belediye meclis üyesi olma hakkına kavuşmuştur. Kamu kurum ve kuruluşları ile tüm karar alma mekanizmalarında kadınlar başörtülü olarak çalışma özgürlüğünü kazanmıştır. Bu sayede yıllarca ayrımcılığa neden olan temel bir insan hakkı ihlaline son verilmiştir. 2013 yılında TBMM genel kurulunda ilk kez başörtülü milletvekilleri görev yapmaya başlamıştır.

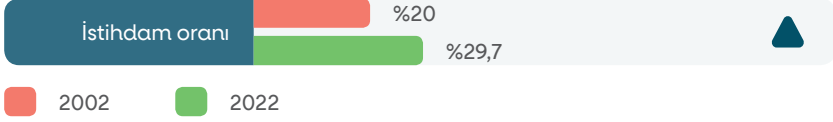
Kız çocukları ve kadınlar için hayat boyu eğitim olanakları artırılmıştır. Eğitim alanında atılan adımlarla kadına yönelik ayrımcılıkla mücadelede önemli bir yol alınmıştır. Kadınların okur-yazarlık oranı yıllar içinde düzenli olarak artırılmıştır. Kadınların eğitimine yönelik pek çok proje ve kampanya hayata geçirilmiştir. “Haydi Kızlar Okula” ve “Ana kız Okuldayız” kampanyaları ile binlerce kadın ve kızın okuma yazma öğrenmesi sağlanmıştır. Bununla birlikte “Ana, Baba, Çocuk Eğitimi Projesi” ile de aile içi şiddet, töre namus cinayetleri ve çocuk istismarı gibi konularda eğitimler verilmiştir.

Kadınların Okuryazarlık Oranı (6 Yaş Üzeri)

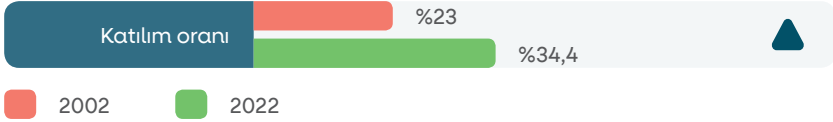
Kadın istihdamı alanında izlenen politikalar, teşvikler ve yürütülen çalışmalar etkisini kısa sürede göstermiştir. Kadınların iş gücüne katılımı ve istihdamı önceki yıllara oranla hızla artırılmıştır.

Kadın İstihdam Oranı

2011 yılı 6111 sayılı Kanun ile kadınlara pozitif ayrımcılık yapılarak kadınların 18 yaşından itibaren çalışmaya başlamaları halinde belli koşullara bağlı olarak, 12 ile 48 ay süresince sigorta primlerinin, işveren hisselerinin İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacağı hususu düzenlenmiştir. Aynı kanunla ev kadınlarının kendi isteği ile emekli olabilmelerini sağlamıştır.

Kadınların İş Gücüne Katılım Oranı

Çalışan anneleri desteklemek, kadınların istihdamını ve üreten nüfusu artırmak için politikalar üretilmektedir.

Kadın işçilere ilk çocuk için 60, ikinci çocuk için 120, üçüncü çocuk için 180 gün süreyle yarı zamanlı çalışma imkânı tanınmıştır. Ayrıca kadın veya erkek işçilere, çocuk ilköğretime başlayana kadar kısmi süreli çalışma imkânı getirilmiştir. Aile ve iş yaşamının dengelenmesi

amacıyla organize sanayi bölgelerinde kreş açılması çalışmaları başlatılmıştır.

Her aileye çocuk sayısına ve sırasına göre doğum yardımı yapılmaktadır. Doğum yapan sigortalı anneye verilen geçici iş göremezlik ödeneği ve emzirme ödeneği artırılmıştır. Doğum izinlerini 16 haftaya, çoğul gebelik halinde 18 haftaya çıkarılmıştır. Doğum sonrasında yarı zamanlı çalışma hakkı getirilmiştir. Yarı zamanlı çalışan annelerin ücretlerinin yarısı hazineden karşılanmaktadır. Çalışan kadınların çocuk bakımlarını kolaylaştırmak için tedbirler alınmıştır. Ev kadınları ve çalışan annelere erken emeklilik düzenlemeleri yapılmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması Komisyonu

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede daha etkin olabilmek için uluslararası sözleşmelere imza atılmıştır. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)'ne ilişkin İhtiyari Protokol 2003 yılında yürürlüğe girmiştir.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) pilot uygulamasını 2012'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (mülga) ASHB bünyesinde başlatılmış ve ŞÖNİM sayısı 81'e ulaşmıştır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede Kurumsal Hizmet Birimleri geliştirilmiştir. 2021 yılı içerisinde 255.515 kadın, 23.158 erkek ve 17.726 çocuk olmak üzere toplam 296.399 kişi ŞÖNİM'lerden hizmet almıştır.

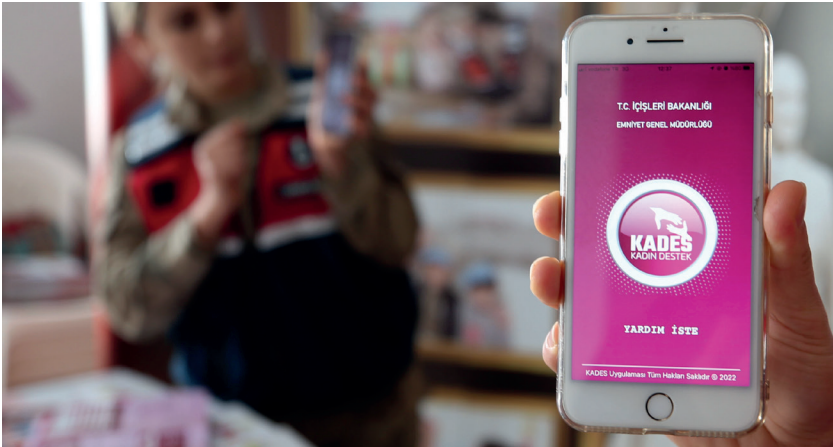
Mayıs 2018 tarihinde Kadın Destek Uygulaması (KADES) başlatılmıştır. KADES, kadınların ve çocukların maruz kaldığı şiddet, taciz gibi zarar verici eylemleri engellemek için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. KADES, acil durumlarda ilk akla gelecek uygulamadır. Polis sorumluluk bölgesindeki vakalarda ihbar alındıktan sonra olaya müdahale süresi ortalama 5 dakikadır.

Şiddete maruz kalan kadın mağdurlar için yönlendirme ve destek amaçlı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (mülga) ASHB bünyesinde 2013 yılında Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Yönetmeliği yürürlüğe koyulmuştur. Konukevlerinde kadınlar meslek edinme kurslarına yönlendirilmişler ve aynı zamanda sanatsal, sosyal, sportif faaliyetlere de katılmaları sağlanmıştır. Bu imkânların yanında kreş ve çocuk kulüpleri oluşturarak eğitim faaliyetleri başlatılmıştır.

Nüfusu yüz bini geçen belediyelere, fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanması suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri ve kadın konukevi, sığınma evi, kadın sığınağı, kadın evi, şefkat evi ve benzeri adlarla açılmış ya da açılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşu açma zorunluluğu getirilmiştir. Türkiye’de 2002 yılında 8 kadın konukevi 170 kişilik bir kapasite ile hizmet vermekteyken 2022 yılının sonuna kadar ASHB’na bağlı 81 ilde 154 kadın konukevi ile hizmet verilmesi hedeflenmektedir. 2022 yılında yerel yönetimlere bağlı 2.743 kişilik kapasite ile 11 ilde 33 kadın konukevi, STK’lara bağlı 735 kişilik kapasite ile 1 kadın konukevi, diğer kamu kurumlarına (Göç İdaresi Başkanlığı) bağlı 20 kişilik kapasite ile 3 kadın konukevi 90 kişilik kapasite ile olmak üzere toplam 149 kadın konukevi hizmet vermektedir.

Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet, istismar ve her türlü ayrımcılıkla mücadele kadın politikalarının ana eksenlerinden birini oluşturmaktadır. Kadının statüsünün güçlenmesi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için önemli adımlar atılmıştır. 9 Mart 2022’de Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması ve Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi için kurulan komisyon raporu Meclis Genel Kurulu’nda kabul edilerek kamuoyuyla paylaşılmıştır.

2.8. Şehit Yakınları Ve Gazilere Yönelik Sosyal Politikalar

Türkiye’de son yirmi yıl içinde yürütülen politikalar ve titiz çalışmalarla şehitlerin yakınlarına ve gazilere yönelik kapsamlı sosyal haklar tanınmış ve onlara birçok sosyal hizmet faaliyeti sunulmuştur. Şehit yakınları ve gazilerin istihdamlarından sağlık hizmetlerine, eğitim ve öğrenimlerinden sosyal yaşamlarına kadar tüm sorunlarının çözümü için çalışılmaktadır.

Teşkilatlanma

633 sayılı kanun hükmünde kararname kapsamında 08.06.2011 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (mülga) ASHB bünyesinde ilgili birçok bakanlık kurumu ve kuruluşu tarafından hizmet sunulan şehit yakınları ve gazilerin haklarını düzenleyen ve koordine eden müstakil bir daire başkanlığı olarak “Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı” kurulmuştur. Bu Daire Başkanlığı 10.07.2018 Tarihli ve 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile şehit yakınları ve gazilere daha iyi hizmet sunabilmek amacıyla Genel Müdürlük olmuştur. Bu düzenlemelerle:

- 2012 yılında çıkartılan 6353 sayılı yasayla daha önce 43 değişik mevzuatta yer alan şehit yakınları ve gazilerle ilgili tüm haklar tek çatı altında toplanmıştır.
- 2014 yılında yasal değişikliklerle şehit yakınlarının ve gazilerin haklarında yeni düzenlemeler yapılarak durumlarının daha da iyileştirilmesi sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. Maddesine 2011 yılında; "Harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz" ibaresi eklenerek pozitif ayrımcılık getirilmiştir.
- "3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu" ile "2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Kanunu'nda" düzenlemeler yapılarak şehit yakınları ve gaziler için tazminat hakkı ve maaşlarda iyileştirmeler yapılmıştır. Ayrıca 2013 yılından itibaren terör olaylarında hayatını kaybeden sivil vatandaşların da yakınlarına maaş bağlanmaya başlanmıştır.
- 2012 yılında şehit yakınlarına sağlanan ve daha önce bir kişi olan istihdam hakkı iki kişiye çıkarılmıştır. Buna göre, birinci istihdam hakkı şehidin eşi veya çocuklarından birine, ikinci istihdam hakkı ise şehidin anne-baba veya kardeşlerinden birine sağlanmıştır. Şehit yakınları ve gazilerin 6 ayda bir yapılan istihdam atamalarının, artık hiç beklemeden yapılması sağlanmıştır. Kamuda istihdamı sağlanan şehit yakını, gazi ve gazi yakını sayısı yaklaşık 50 bine yükseltilmiştir.

Sağlanan Haklar

Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına ücretsiz seyahat kartları verilmektedir. Şehit yakınlarından sonra gazilerin de anne-babalarına ve 25 yaşından küçük çocuklarına ücretsiz seyahat hakkı tanınmıştır. Bu kapsamda 2021 yılı itibarıyla basım ve dağıtımı yapılan ücretsiz seyahat kartının toplam sayısı 200 bini aşmıştır.

Yasal Haklar

Türk Ceza Kanunu'nun devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı

suçlar bölümlerinde yer alan suçlara ilişkin bu eylemlerin devamı niteliğindeki eylemlerin ortaya çıkarılması, etkilerinin azaltılması veya bertaraf edilmesinin sağlanmasında yardımcı, faydalı oldukları sırada hayatlarını kaybedenlerin yakınları veya yaralananlar tarafından açılan hukuk davaları veya bu suçlara ilişkin yürütülen ceza soruşturmaları veya kovuşturmalarında mağdur, müşteki ve katılan sıfatıyla temsiline ilişkin, şehit yakınları ve gazilerin müdahil oldukları tüm dava dosyaları için hukuki yardım sağlanmaktadır.

Şehit yakınları ve gazilerden sonra vazife malulü vatandaşların da çocuklarına eğitim-öğretim için ek ödeme imkânı sağlanmıştır. Bu çocuklara yılda bir kereye mahsus olmak üzere, öğrenim durumlarına göre; değişen miktarlarda eğitim öğretim desteği verilmektedir. Eylül 2021 yılı verilerine göre özel okullarda okuyan şehit ve gazi çocuklarının sayısı 6 binin üzerindedir. Şehit ve gazi çocuklarının, Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı yurtlardan ücretsiz faydalanmaları sağlanmıştır.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren olaylar nedeniyle vazife malullüğü aylığı alan malul personel (erbaş /er dahil) ile bakıma muhtaç vazife ve harp malullerinin ilaç, protez / ortez ve diğer iyileştirici araç ve gereçleri ile yardımcı üreme yöntemleri ve tedavilerinde katılım payı ve ilave ücret alımı kaldırılmıştır.

Görev şehidinin ve vazife malulünün ailesinin maaş alabilmesi için mağduriyetini ispatlama şartı 2014 yılında kaldırılmıştır. Yapılan düzenleme ile mağduriyet ispatı aranmadan ailelere maaş bağlanması yasalaştırılmıştır. Başkasının bakım ve desteği olmadan yaşayamayacak derecede ağır malul olan gazilere ve sivil terör mağduru vatandaşlara ödenen aylıklar asgari ücretin artışına bağlı olarak sürekli artırılmaktadır.

Faizsiz konut kredisinden yararlanamayan vazife ve harp malulü gazilerin de şehit yakınları ve diğer gaziler gibi bu haktan faydalanmaları sağlanmıştır. Bu sayede hak sahipleri 2022 yılı için 241.000 TL tutarında faizsiz konut kredisi kullanabilmektedir.

Vazife ve harp malullüğü kapsamında su ve elektrik ücretlerinde indirim imkânlarından yararlanamayanlar bu hakkı kullanabilme im-

kânına kavuşturulmuştur. Şehit yakınları ve gazilerin konutlarında kullandıkları elektrik ücretinde %40'a, su ücretinde %50'ye varan indirim sağlanmıştır. Er ve erbaşlar ile vazife malulü kamu görevlilerine derece kademe ilerlemesi yapılarak aylıklarında artış sağlanmış ve uygulama farklılıkları giderilmiştir.

2.9. Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalar

Uluslararası göç, küreselleşen dünyanın kaçınılmaz bir gerçeğidir. Türkiye, coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle tarih boyunca pek çok göç hareketine şahitlik etmiş, milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Sığınmacılara ensar ve muhacir ruhu ile yaklaşılarak, tüm politikalar bu çerçevede geliştirilmiştir. 2022 yılı itibarıyla Türkiye’de beş milyonun üzerinde yabancı bulunmaktadır. Bu yabancıların tamamı sığınmacı değildir. Bu sayının içinde Suriye iç savaşı nedeniyle ülkemize sığınmış olan 3,7 milyondan fazla geçici koruma altında yaşayan Suriyeli bulunmaktadır. Türkiye, açık kapı politikası ile yuvalarından ayrılmak zorunda kalan sığınmacı mazlumlar için üzerine düşen tarihi, vicdani, insani ve hukuki görevi yerine getirmektedir.

Kitlesel akın durumlarında sağlanacak “Geçici Koruma” sistemi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yasal dayanak kazanmıştır. Geçici Koruma Uygulaması; ülkeye kabul edilme, kayıt, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, istihdam piyasasına katılım dahil olmak üzere birçok hak içermektedir. Türkiye’nin göç ve uluslararası koruma (iltica) alanında örnek bir ülke olma yolundaki başarısı, hak tabanlı ve ülkedeki koruma alanını geliştirecek niteliğe sahip “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ile desteklenmiştir. Türkiye, sığınmacılara Göç İdaresi Başkanlığı ve AFAD başta olmak üzere bakanlıkların ilgili birimleri ve Kızılay başta olmak üzere diğer sivil

toplum kuruluşları aracılığıyla, geçici koruma statüsü kapsamında hizmetler sunmaktadır.

Geçici koruma kapsamı altına alınan Suriyeli sığınmacılara, ekonomik ve sosyal anlamda bağımlılıklarının azaltılması ve başkalarına ihtiyaç olmadan yaşamlarının devam ettirilebilmesi için çalışma izni hakkı tanınmıştır. Geçici koruma kapsamında kayıt altına alındığı ikamet şehri sınırları içinde olmak ve geçici koruma kapsamı altına alınmasının üzerinden en az 6 ay süre geçmesi şartıyla, tüm mülteciler her seferinde en fazla 1 yıl olmak üzere çalışma izni başvurusunda bulunabilmektedir.

Suriyelilerin yaşadığı acıların, travmaların ve savaş izlerinin silinmesi için psiko-sosyal destek hizmetleri verilmektedir. Suriyeliler içerisinde daha dezavantajlı durumda bulunan çocuklar, kadınlar, engelliler, yaşlılar için şiddetin ve istismarın önlenmesi, resmi nikâh, kadın ve çocuk hakları konularında eğitim programları düzenlenerek, Arapça ve Türkçe olarak bilgilendirici broşürler dağıtılmaktadır.

Suriyeli çocukların ve gençlerin zihinsel ve bedensel gelişimlerinin desteklenmesi için geçici barınma merkezlerinde 116.000 m² spor alanı ve 51.000 m² oyun parkı yapılmıştır. Binin üzerinde çok amaçlı çadır, dinlenme ve internet salonu kurulmuştur.

Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı kapsamında, Türk Kızılay'ı aracılığı ile kamplar dışında şehirlerde yaşayan sığınmacılar için "Kızılay Kart" uygulaması başlatılmıştır. Türkiye'deki sığınmacıların ihtiyaç duydukları her an onların yanında olunabilmesi için Göç İdaresi Başkanlığı bünyesinde 7 gün 24 saat 6 dilde ücretsiz hizmet veren Alo 157 Çağrı Hattı kurulmuştur. Bu çağrı hattı sayesinde danışmanlık hizmetinden, tercümanlık hizmetine kadar birçok konuda destek sağlanmaktadır.

- *İnsani yardım* kapsamında gıda, barınma ve diğer yardım malzemesi dağıtımı gerçekleştirilmiştir.
- *Sağlık hizmetleri* kapsamında; onarılan ve inşa edilen 11 hastane, 84 sağlık merkezi, 16 özel hastane, 18 acil sağlık hizmeti istasyonu, 14 mobil sağlık aracı Suriye'de hizmete sunulmuş, bu sağlık kuruluşlarında 2.085 Suriyeli ve 230 Türk sağlık personeli (doktor, hemşire, ebe, sağlık teknikeri, eczacı) görev yapmaktadır.

- *Eğitim faaliyetleri* kapsamında; onarılarak faaliyete geçirilen toplam 2.245 okulda hâlihazırda yaklaşık 320.000 öğrenci eğitim-öğretimine devam etmektedir. Kuaförlük, dikiş, örgü kursları olmak üzere halk eğitim kursları açılmıştır.
- *Aile ve sosyal hizmetler* kapsamında; 5 sosyal hizmet merkezi, 2 aile destek merkezi ve 2 kreş-sosyal market Suriye'de hizmete sunulmuştur. Ayrıca çatışma ortamından etkilenen çocuklar ve kimsesizler için kültür merkezleri açılmıştır.
- *Gençlik ve spor faaliyetleri* kapsamında; onarılan/inşa edilen 3 stadyum, 3 gençlik merkezi, 3 spor salonu, 9 kültür merkezi ve 10 futbol sahası hizmete sunulmuştur.
- *Din hizmetleri* kapsamında; onarılan/inşa edilen toplam 773 camii hizmete sunulmuştur.
- Ulaştırma ve altyapı faaliyetleri kapsamında; yerel imkânlar, sivil toplum kuruluşlarının destekleri ve devletin katkılarıyla yol yapımı, su, elektrik, GSM, internet arzı ile temizlik, alt yapı geliştirme gibi belediye hizmetleri verilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı, örgün eğitim faaliyetlerinin yanında birçok alanda Halk Eğitimi Merkezleri bünyesinde yaygın eğitim faaliyetleri kapsamında kurslar düzenlemektedir. 2014-2021 yılları arasında meslekî kurslara 195.387 kursiyer katılmıştır. 1.305.793 kursiyer halk eğitimi merkezlerinde düzenlenen kurslara katılmıştır. Genel kurslara katılan kursiyerlerin çoğunluğunu Türkçe Okuma Yazma Kurslarına katılan kursiyerler oluşturmaktadır.

Türkiye, Filistin'den Somali'ye, Arakan'dan Balkanlara; afetzedelerden sığınmacılara varıncaya kadar her alanda milli gelirine oranla dünyanın en fazla insani yardım yapan ülkesi olmuştur.

2.10. Hükümlü Ve Eski Hükümlülere Yönelik Sosyal Politikalar

Denetimli serbestlik; şüpheli, sanık ve hükümlülerin toplum içinde denetim ve takibinin yapıldığı, iyileştirilmeleri için ihtiyaç duyulan hizmet, program ve kaynakların sağlandığı, yeniden suç işlenmesini önlemeyi ve toplumun korunmasını amaçlayan bir ceza ve infaz sistemidir.

15 Ağustos 2005 tarihinde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı kurulmuştur. Denetimli Serbestlik Hizmetleri Danışma Kurulu oluşturulmuş ve adalet komisyonunun bulunduğu merkezlerde denetimli serbestlik müdürlükleri ile koruma kurullarının teşkilatlanması sağlanarak denetimli serbestlik hizmetleri sunulmaya başlanmıştır. Günümüzde, 81 il ve 63 ilçe merkezi olmak üzere, adalet komisyonunun bulunduğu 144 yerde denetimli serbestlik müdürlüğü bulunmaktadır.

Denetimli serbestlik kapsamında, cezaları toplum içinde infaz edilen yükümlülerin tespit edilen risk ve ihtiyaçları doğrultusunda iyileştirme çalışmaları yürütülmektedir. Söz konusu iyileştirme çalışmaları; bireysel görüşme, grup çalışmaları, seminer, boş zaman yapılandırılması vb. faaliyetleri içeren bir süreci kapsamaktadır. Bu çalışmalar ilgili konularda eğitim almış denetimli serbestlik uzmanları (sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog ve öğretmen) tarafından yerine getirilmektedir.

Denetimli serbestlik müdürlüklerinde yürütülen iyileştirme faaliyetleri şunlardır:

- Değerlendirme Görüşmeleri
- Bireysel Müdahale Görüşmeleri (Uzun Süreli Bireysel Görüşme)
- Denetimli Serbestlik Uygulamalarında Öfke Kontrolü Programı - ÖfkeSİZ
- Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı
- Hayat için Değişim Programı
- Öfke Kontrolü Müdahale Programı
- Çocuk ve Gençler için;
- Denetim Altındaki Çocuklar için Alkol ve Madde Müdahale Programı
- Çocuklar için Genel Suçlu Davranışı Müdahale Programı
- Çocuklar için Saldırganlığı Önleme Müdahale Programı
- Gençler için Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı

Elektronik İzleme

Pilot uygulama sonrasında elde edinilen tecrübeler ışığında, gerekli yasal düzenlemeler yapılmış, Avrupa ve Amerika'daki elektronik izleme merkezleri incelenmiştir. 19 Ekim 2012 tarihinde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Elektronik İzleme Merkezi'nin kurulmasına ilişkin çalışmalara başlanılmış, 20 Ocak 2013 tarihinde İzleme Merkezi'nin kurulumu tamamlanmıştır. Elektronik izleme sistemi ile bugüne kadar yaklaşık 59.164 kişinin denetim ve

takibi yapılmıştır. Yaklaşık 339 kişinin denetim ve takiplerine ise devam edilmektedir. Elektronik izleme merkezi 5.000 yükümlü takip kapasitesine sahip olup merkezde 7 gün 24 saat esasına göre 4 vardiya usulüyle çalışılmaktadır. Kurulduğundan bugüne kadar yaklaşık 60.000 yükümlünün denetimi ve takibi tamamlanmıştır.

Denetimli Serbestlik

5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu ile Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre Koruma Kurulları, ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülere yönelik psiko-sosyal ve ekonomik destek vermek üzere denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında oluşturulmuş bir kuruldur.

Koruma Kurulları aracılığı ile bugüne kadar; ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülere: 15.939 ayni, 2.878 nakdi, 2.267 işe yerleştirme, 309 kredi, 4197 eğitim, 96 sağlık, 417 psiko-sosyal, 2.404 diğer (proje faaliyetleri, hukukî yardım, bilgilendirme, barınma vb.) olmak üzere toplam 35.166 yardım yapılmıştır. 2020 yılında 95.828 eski hükümlü işe yerleşmek için başvuruda bulunmuştur. Bunlardan 3.782'si özel sektöre; 35.752'si de kamuda işe yerleştirilmiştir.

İstihdama Katılım

İŞ-KUR ile yapılan iş birliği sonucunda, eski hükümlülerin sahip oldukları mesleklerini yapmalarına imkân vermek, ekonomik ve sosyal

yönden güçlenmelerini sağlamak üzere kendi iş yerlerini kurmaları için projeler geliştirilmektedir. Bu projelerden uygun görülenlere, Türkiye İş Kurumu'nun desteğiyle asgari ücretin 15 katını aşmamak üzere hibe desteği de verilmektedir. Bu kapsamda 2014 yılından bu yana toplam 2.299 proje hayata geçirilerek eski hükümlülerin kendi işlerini kurmaları sağlanmıştır.

Mesleki Eğitim Projeleriyle; eski hükümlülerin ve yükümlülerin sahip oldukları mesleğe yönelik gelişmelerinin sağlanmasına, meslekleri yoksa meslek edinmelerine, donanım ve kapasitelerinin artırılmasına ve dolayısıyla iş bulmalarına katkı sağlanmaktadır.

Sosyal Destek Programı (SODES) ve Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ile Ulusal Ajans Programları kapsamında, denetimli serbestlik tedbiri altında bulunan yükümlüler, eski hükümlüler ile sosyal ve ekonomik yoksunluk nedeniyle suç işleme riski bulunan çocuk ve gençlere yönelik istihdam, uygulamalı girişimcilik, sertifikalı mesleki eğitim, iş kurma, sosyal destek gibi farklı konularda projeler geliştirilmektedir.

Eski hükümlülerin istihdamı konusundaki olumsuz önyargının giderilmesi konusunda farkındalıkları artırmak ve sosyal ve ekonomik anlamda toplumsal duyarlılığı geliştirmek için kamu spotu çalışması Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde Adalet Bakanlığı ortaklığında yürütülen, Avrupa Birliği destekli "Avrupa Yetişkin Öğrenimi Gündemi 4" projesi başarıyla gerçekleştirilmiştir.

İşyurtları Kurumu, hükümlü ve tutukluların bireysel özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları ve mesleki eğilimleri gibi kriterleri de dikkate alarak onları ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikli birer meslek elemanı olarak yetiştirmeyi amaçlayan bir kurumdur. Bu kapsamda İşyurtları Kurumunun 2021 yılı içinde gerçekleştirdiği faaliyetler;

Tarımsal Faaliyetler (Seracılık, meyve, sebze ve tahıl üretimi, arıcılık, zeytin ve zeytinyağı üretimi, bakliyat üretimi ve tarımsal aletler ve ekipmanda yenilenmeler, vb.), Endüstriyel Ziraat İş Kolu Faaliyetleri (Tahin helvası, lokum, cezerye ceviz ezmesi, reçel, salça, pekmez, et üretimi vb.), Tekstil Üretim Faaliyetleri (Konfeksiyon, yatak, yastık,

ayakkabı, terlik vb.), Endüstriyel Üretim (Mobilya atölyeleri, koltuk, masa ve sandalye üretimi, vb.), Hizmet Sektöründeki Faaliyetler (Hükümlü ve eski hükümlülerin üretime katılımlarının sağlanması ve toplumsal bütünleşmede rol almalarının teşvik edilmesi), olarak gerçekleştirilmiştir.

2.11. Bağımlılığın Önlenmesine Yönelik Sosyal Politikalar

“Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Programı” kapsamında öğrenci eğitimi, bilgilendirme, farkındalık çalışmaları, aile rehberliği, öğretmen eğitimleri ve önleyici rehberlik hizmetleri yürütülmektedir. Bu kapsamda sağlıklı yaşam, alkol, tütün, madde ve teknoloji bağımlılığına ilişkin olarak yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilere eğitimler verilmektedir.

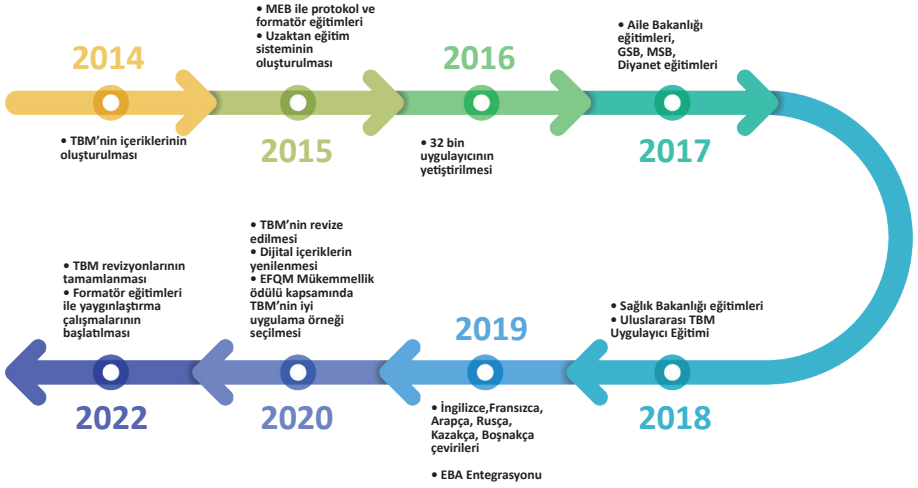
Bağımlılık konusunda politika geliştirme sürecine katkı sağlaması amacıyla “Türkiye’de 16 Yaş Lise Öğrencilerinde Sigara-Alkol-Madde ve Teknoloji Kullanımı Araştırması” gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitim Programı kapsamında gerçekleştirilen eğitimlere ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı Verileri (2020)			
MODÜL	Öğretmen ve Yönetici	Öğrenci	Veli
Sağlıklı Yaşam	42.517	2.727.642	387.510
Teknoloji Bağımlılığı	55.858	3.443.611	1.031.324
Tütün Bağımlılığı	21.469	1.167.683	158.942
Alkol Bağımlılığı	9.910	207.678	42.130
Madde Bağımlılığı	20.754	390.926	82.448

Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı

TBM'nin Yolculuğu

TÜRKİYE BAĞIMLILIKLA MÜCADELE EĞİTİM PROGRAMI (TBM)

Uyuşturucu ihbarlarının hızlı yapılması amacıyla oluşturulan “UYUMA” adlı mobil uygulama 502 bin 294 kişi tarafından mobil cihazlarına indirilmiştir. Program üzerinden 42 bin 249 ihbar yapılmıştır. 2020 yılında uyuşturucu ile mücadelede 1 milyar 362 milyon TL harcanmıştır.

Yeşilay'ın Hizmetleri

Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM) ilk olarak 2015 yılında kurulmuş ve hizmet vermeye danışma hattı ile başlamıştır. Her türlü bağımlılıkla mücadele eden Yeşilay'a bağlı olan danışmanlık merkezlerinin sayısı 105'e çıkarılmıştır. YEDAM Danışma Hattında bağımlılık alanında sosyal hizmet uzmanları ve uzman psikologlar görev yapmakta olup arayan kişilere doğru bilgilendirme ve yönlendirme hizmeti sunulmaktadır. Bağımlı kişilere, bağımlılıklarından kurtulmaları konusunda; stres, depresyon, öfke kontrolü ve kaygı gibi ruhsal sorunlara yönelik psikolojik destek sağlanmıştır. Vatandaşlar YEDAM'a 115 numaralı Yeşilay Danışmanlık Merkezi Danışma Hattı'ndan ulaşarak ücretsiz destek alabilmektedir.

129 personel ile Türkiye'nin en fazla sosyal hizmet uzmanı istihdam eden kurumu olan YEŞİLAY sosyal destek hizmeti vermeye devam etmektedir. Yeşilay Danışmanlık Merkezine şimdiye kadar;

- Tütün özelinde 11 bin 220,
- Alkol ve uyuşturucu madde özelinde 16 bin 296,
- Kumar bağımlılığı özelinde 3 bin 814,
- İnternet bağımlılığı özelinde ise 900 başvuru yapılmış,
- 911 sosyal etkinlik düzenlenmiş,
- Danışma Hattı'na bugüne kadar 500 bini aşkın gelen aramayla danışmanlık hizmeti sunulmuştur.

Alkol, tütün, madde, kumar ve internet bağımlılığı alanlarında bilgilendirme, yönlendirme ve takip hizmeti veren YEDAM Danışma Hattı, COVID 19 pandemisinin neden olduğu yoğun kaygı, belirsizlik, hasta olma endişesi ve insanların alışkanlıklarının değişmesi gibi durumlar için psikolojik destek hizmetleri de sunmuştur.

2.12. Mevsimlik Tarım İşçilerine Yönelik Sosyal Politikalar

Çocuk işçiliğiyle mücadele konusunda bugüne kadar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından Türkiye’de yürütülen en büyük girişim olma özelliği taşıyan “Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi” projesine 2020 yılı Ekim ayında başlanmıştır. Projeye mevsimlik tarımda aileleriyle birlikte hareket eden ve tarım işlerinde çalışan çocuklar için çeşitli faaliyetlerin yürütülmesi amaçlanmaktadır.

Mevsimlik tarımda aileleriyle birlikte hareket eden ve çalışan, bundan dolayı da eğitimlerinden geri kalan, sağlık riskiyle karşılaşan çok sayıda çocuk bulunmaktadır. “En kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği” olarak tanımlanan bu durumun ortadan kaldırılmasına katkı verecek tüm çalışmalara destek olunmaktadır.

ÇSGB tarafından 2017 tarihinde Mevsimlik Tarım İşçileri Projesi (ME-TİP II) uygulanmaya başlanmıştır. Mevsimlik tarım işçisi vatandaşların ve ailelerinin yaşadıkları sorunların giderilmesi için ilgili kurumların görev ve sorumlulukları belirlenmiş olup il düzeyinde alınacak tedbirler valilerin gözetim ve denetiminde yürütülmektedir.

Uygulanan proje kapsamında, mevsimlik tarım işçiliğinin yoğun olarak yer aldığı, toplam 22 ilde çalışmalar başlatılmıştır. Bu illere mev-

simlik tarım işçilerinin temel ihtiyaçlarını karşılayan, eğitim, sağlık ve sosyal faaliyetlere ilişkin imkân sunulan, elektrik, su ve kanalizasyon alt ve üst yapısı bulunan geçici yerleşim alanları oluşturmak üzere 2022 yılında 27,4 milyon olmak üzere toplam yaklaşık 87,9 milyon TL ödenek tahsis edilmiştir.

Mevsimlik tarım işçilerine verilen kamu hizmetlerinin etkin olarak sunulabilmesi ve mevsimlik tarımda çocuk işçiliği ile mücadele edilebilmesi için Mevsimlik Tarım İşçileri Bilgi Sistemi (e-METİP) kurulmuştur. Bu çerçevede, mevsimlik tarım işçilerine ilişkin sayısal bilgiler toplanarak Türkiye'nin mevsimlik göç haritası oluşturulmuştur.

2018 yılı itibarıyla 81 ilde kurulan Çocuk İşçiliğiyle Mücadele birimlerinin faaliyetleri ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından mevsimlik tarımda çocuk işçiliğiyle mücadele kapsamında yürütülen projelerde 2021 yılında toplam 23.240 çocuğa hizmet sunulmuştur. Mevsimlik tarım işçilerinin yaşadıkları yerlerde kalarak istihdama katılmaları yönünde politikaların güçlendirilmesine çalışılmaktadır. Mevsimlik tarım işçilerinin yaşadığı ekonomik, eğitim, sağlık, sosyal ve psikolojik sorunların çözümünde tüm bakanlıklarla eşgüdüm halinde çalışılmaktadır. Aynı zamanda özel sektör ile sendikalar başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarıyla da eşgüdüm halinde çalışmalar sürdürülmektedir.

Mevsimlik tarım işçiliğinin çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini azaltmak için bu grupların çalışma, seyahat ve yaşam koşulları sürekli iyileştirilmektedir. Ailelerin desteklenmesi amacıyla sosyal yardımlar sunulmaktadır. Mevsimlik tarım göç sürecinde çocuğun yaşam, gelişim, eğitim ve sağlık haklarının korunması için her türlü önlem alınmaktadır. Kısaca mevsimlik tarım işçiliğinin

çocuklar üzerindeki etkilerini azaltmaya yönelik politikalarda, çocuğun tüm haklarının korunması ve geliştirilmesi hedeflenmektedir.

2.13. Yurtdışında Yaşayan Vatandaşlara Yönelik Sosyal Politikalar

Yurt dışında yaşayan 6,5 milyonu aşkın Türk vatandaşının yaklaşık 5,5 milyonu Batı Avrupa ülkelerine yerleşmiş durumdadır. Türkiye'ye kesin dönüş yapmış olan 3 milyon kadar vatandaşla birlikte düşünüldüğünde yaklaşık 9,5 milyon vatandaşı ilgilendiren politikaların oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır.

Türk dış politikasının öncelikli hedeflerinden birisi, yurtdışındaki Türk vatandaşlarının ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözülmesidir. Bu çerçevede yurtdışındaki vatandaşlara yönelik geliştirilecek sosyal politikalar önemli bir yer tutmaktadır.

Üçüncü kuşağın yaşadığı uyum sorunları günümüzde dikkat çekici hale gelmiştir. İki kültür arasında sıkışıp kalan bu kuşak, birçok sosyal sorunla karşı karşıyadır (boşanma, aile sorunları vb.). Bu kapsamda yurtdışındaki ailelere destek olunmaktadır.

Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının ihtiyaç duydukları konularda çalışmalar, projeler ve sosyal faaliyetler planlanmaktadır. Türk vatandaşlarının yaşadığı sorunlarla ilgili aşağıdaki faaliyetler düzenlenmektedir:

- 3. kuşağın sorunlarına (entegrasyona yönelik kültür çatışmaları, maddi ve manevi doyumsuzluk vb.) yönelik çalışmalar

- Hukuk danışmanlığı hizmeti (velayet, hizmet birleştirmeleri, aile birleşmeleri vb.)
- Sosyal güvenlik hizmetleri
- Uyum
- Eğitim ve Türkçe anadil eğitimi
- Yabancı düşmanlığı, ayrımcılık, ırkçılık ve İslam karşıtlığı
- Din ve cenaze hizmetleri
- İşsizlik

Yurt dışındaki vatandaşlara yönelik hizmetler artıyor

Yurt dışında yaşayan yaklaşık 6,5 milyon Türk vatandaşın eğitimden ulaşım, hukuktan ekonomiye, sosyal alanlardan ticarete pek çok alanda, yaşadıkları ülkelerde ve Türkiye'deki işlemlerini kolaylıkla tamamlayabilmesi için birçok yasal düzenleme hayata geçirildi.

YENİ DÜZENLEMELER İLE ARTIK VATANDAŞLAR

- **NOTER,**
- **DİPLOMA DENKLIĞI,**
- **ADLİ SİCİL İŞLEMLERİNİ VE**
- **SINIR KAPILARINDAKİ GEÇİŞLERİ DAHA RAHAT YAPIYOR**

✓ Vatandaşların **yurt dışında yaptığı noter işlemlerine** dair belgeleri Türkiye'de kullansınadının önu açıldı

✓ Yurt dışından alınan **yükseköğretim diplomalarının** denklik başvuruları "e-Devlet" veya **YÖK'ün web sayfası** üzerinden yapılabilir

✓ "Taahhüt Ön Beyan Uygulaması" ile **yabancı plakalı özel araçlarıyla Türkiye'ye giriş yapacak yolcular** gümrük kayıt işlemlerini artık daha kolay ve hızlı tamamlıyor

Vatandaşlar dış temsilciliklerden Almanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Flemence, Danca ve Portekizce olmak üzere **8 yabancı dilde adli sicil belgesi** alabiliyor

90 GÜN

Yurt dışında yaşayan vatandaşların Türkiye'ye getirdiği ve şirket adına kayıtlı araçlara verilen **30 günlük süre** geçen ay **90 güne** uzatıldı

YURT DIŞINDA YAŞAYAN YAKLAŞIK

6,5 MİLYON TÜRK VATANDAŞIN

HAYATINI KOLAYLAŞTIRMAK İÇİN BİRÇOK ALANDA YASAL DÜZENLEME YAPILDI

2.14. Roman Vatandaşlara Yönelik Sosyal Politikalar

Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan Roman vatandaşlara yönelik sosyal politikalar geliştirilerek nüfusun bu kesimi çeşitli yasal düzenlemeler, projeler, stratejiler ve eylem planlarıyla koruma ve güvence altına alınmışlardır.

Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadığı yerleşim alanlarında yaşanan sosyal sorunların çözümüne yönelik psiko-sosyal ve ekonomik destek hizmetleri ve faaliyetleri sürekli artırılmaktadır. Sağlıksız ve olumsuz barınma şartlarında yaşayan Roman vatandaşların yaşam koşullarının iyileştirilmesi amacıyla barınma yardımları kapsamında ev yapımı ve ev onarımına yönelik barınma yardımları sürekli artırılmaktadır. Bu kapsamda Roman vatandaşlara;

- Ev satın alımı,
- Kendi arsası olan vatandaşlara betonarme ev yapımı ve prefabrik ev yapımı,
- Sağlıksız koşullarda ve kendi evlerinde yaşayan hanelerin evlerinin onarımı için destek,
- Tam hisseli tapusu olmayan (bir yakının evinde yaşayan ya da hane

dışında hissedarların bulunduğu bir evde yaşayan) ancak olumsuz barınma şartlarına haiz evde en az son beş yıldır kira vermeden ke-sintisiz olarak yaşayan hanelere de ev yapımı ve ev onarımına yö-ne-lik yardımlar sürekli artırılmaktadır. Bu kapsamda 2021 yılında Ro-man vatandaşların yoğun olarak yaşadığı 22 ilde 1005 muhtaç hane için 15,1 milyon TL barınma yardımı yapılmıştır.

- Roman vatandaşlara uygun ödeme koşulları ile geri ödemeli olarak 1+1 veya 2+1 konut yapımını içeren Sosyal Konut Projesi uygulanmış-tır.
- Proje kapsamında 33.337 adet konut yapılmış, bu konutların 6.603 adedi Romanların yoğun yaşadığı bölgelerde inşa edilerek kullanı-ma sunulmuştur.

2.15. Dar Gelirli Vatandaşlara Yönelik Sosyal Politikalar

Pek çok ülke dezavantajlı durumda olan vatandaşlarının barınma ihtiyacını sosyal/refah devletinin bir uygulaması olan “sosyal konut” projeleriyle karşılamışlardır. Sosyal konut uygulamalarının amacı dar gelirli vatandaşların en temel ve zaruri ihtiyaçlarından biri olan barınma ihtiyacının karşılanması ve onlara insanca yaşam standartları çerçevesinde “barınma” imkânı sunulmasıdır. Bu kapsamda 350 bin Sosyal Konut Projesi oluşturulmuştur. 2022 yılında uygulanmaya başlanan Sosyal Konut Projesinde, 2+1, 3+1 konutlar vatandaşlara en uygun fiyatlarla ve ödeme seçenekleriyle sunulmaktadır. Proje kapsamında 250.000 sosyal konut, hazine arazilerine 100.000 altyapılı konut arsası ve 10.000 sanayi sitesinin yapılması planlanmıştır. Bu kapsamda daha önce ev sahibi olamayan dar gelirli vatandaşların, 81 ilde çok uygun fiyatlara ev sahibi olması hedeflenmektedir.

Başta dar ve orta gelirli vatandaşlar olmak üzere tüm vatandaşların nitelikli konut ihtiyacını karşılamak amacıyla faaliyetlerine devam eden TOKİ tarafından, son yirmi yılda 1 milyon 170 bin konut inşa edilmiştir. Kentsel dönüşüm projeleri kapsamında ise 3 milyon konutun dönüşümü tamamlanmıştır.

CUMHURİYET TARİHİNİN EN BÜYÜK SOSYAL KONUT PROJESİ

81 İLDE KİRA ÖDER
GİBİ EV SAHİBİ
OLUNACAK

PROJEDE NELER OLACAK?

- # KONUT
- # KONUT ARSASI
- # SANAYİ SİTELERİ

KİMLERE KONTENJAN AYRILACAK?

- # GENÇLER
- # EMEKLİLER
- # ŞEHİT YAKINLARI-GAZİLER
- # ENGELLİLER

EVLER NASIL OLACAK?

- # YEREL VE YATAY MİMARİ
- # SIFIR ATIK UYUMLU
- # ENERJİ VERİMLİ
- # İKLİM DOSTU MALZEMELER
- # YENİLENEBİLİR ENERJİ SİSTEMİ

Halka rekreasyonel imkânlar sunan, halkın doğayla iç içe olmasını sağlayan, tarihi, doğal ve kültürel değerleri koruyan alanlar olan Millet Bahçesi Projelerinden 446 Millet Bahçesi Projesi hazırlanmış ve bunlardan 128'i tamamlanmıştır.

İhtiyaç sahiplerine yönelik ısınma desteği kapsamında kömür ve doğal gaz yardımının sağlanması yanında kronik hastalara yönelik elektrik desteği programı kapsamında kronik hastalığı nedeniyle cihaza bağımlı olan hastaların bulunduğu hanelerin elektrik fatura bedeli ve kesintisiz güç kaynağına yönelik ihtiyaçlarının karşılanması son dönemde önemli sosyal politika uygulamaları arasında yer almaktadır.

Aile, enerji ve eğitim için verilecek destek 20-25 milyar lirayı bulacak

Aile destek tutarlarının artırılması, doğalgaz ve elektrik faturalarına sağlanan desteğin artarak devam etmesi ve ihtiyaç sahibi ailelerin çocuklarına kırtasiye yardımı yapılması için ayrılan bütçenin 20-25 milyar lirayı bulması bekleniyor

MEVCUT PROGRAMLAR

AİLE DESTEK PROGRAMI

1,6 milyon haneye hak sahipliği verildi

831 BİN > 427,9
Haneye milyon lira ödendi

DOĞAL GAZ TÜKETİM DESTEĞİ

Hanelere

450-1150
lira destek yapılıyor

%5 DAHA FAZLA
Kronik hastaların veya yaşam destek cihazlarına bağlı kişilere %5 daha fazla sağlanacak

ELEKTRİK (⚡) TÜKETİM DESTEĞİ (HANE, AYLIK)

Kilovatsaat

75-100-125-150

1-2 kişilik 3 kişilik 4 kişilik 5 veya daha fazla

2.16. Doğal Afetlere Yönelik Sosyal Politikalar

Türkiye, sahip olduğu tektonik, sismik, topografik ve iklimsel yapısı gereği doğal afetlerle sıklıkla karşı karşıya kalan bir ülkedir. Su baskını, sel, çığ, heyelan, yangın gibi doğal afetler arasında Türkiye’de en büyük risk teşkil eden afet, depremdir. Türkiye, depremlerde insan kaybı açısından dünyada üçüncü, etkilenen insan sayısı açısından sekizinci sırada bulunmaktadır. Hemen her yıl, büyüklüğü 5 ile 6 arasında değişen en az bir deprem yaşanmaktadır.

Afetlerle ilgili olarak görev yapan İçişleri Bakanlığı’na bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık’a bağlı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılarak, 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı yasa ile Başbakanlık’a bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuş, yetki ve sorumluluklar tek bir çatı altında toplanmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ilgili yapılan düzenlemeler kapsamında, 15 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afetlere müdahale edilmesi ve afet sonrasındaki

TÜRKİYE'NİN AFET STRATEJİSİ: Vatandaşın tutumu afet risklerinin azaltılmasında etkili

AFAD'IN AFET ÖNCESİNDE YAPILMASI VE DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER KONUSUNDAKİ UYARILARI

Ev alırken ya da kiralarırken yapı güvenliği araştırılmalı

Binanın iskan ve yapı ruhsatları kontrol edilmeli

Vatandaşlar, can sağlıkları için kentsel dönüşümü istemeli

Metrekaresi daha küçük olsa bile evlerin depreme dayanıklı olması önemli

Dere yatağına ve kenarına bina yapılmamalı, bu binalarda oturulmamalı

Evdeki eşyalar sabitlenmeli, afet ve acil durum çantası hazırlanmalı

Aile afet ve acil durum planı yapılmalı, bu plan belli aralıklarla güncellenmeli ve tatbik edilmeli

İnşasından sonra binanın taşıyıcı kolon ve duvarlarını etkileyebilecek yapısal değişiklik yapıp yapılmadığı kontrol edilmeli

Afetlere karşı ev, araç, iş yeri, tarım arazileri, büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar sigortalatılmalı

E-devlet üzerinden evin bulunduğu alanın deprem tehlikesi ve en yakın toplanma alanı öğrenilmeli

AFAD il müdürlüklerine başvurarak bir saatlik 'Temel Afet Bilinci Eğitimi' alınmalı

AFAD

Vatandaşların, afet öncesinde alacağı tedbir ve eğitimler, yapacağı hazırlıklar, kendilerine en yakın toplanma alanını öğrenmesi ve AFAD Gönüllüsü olması, afet risklerinin azaltılmasına katkı sağlıyor

2013'ten bu yana
14 MİLYON KİŞİYE
"TEMEL AFET BİLİNCİ EĞİTİMİ" verildi

Ülke genelinde
18 BİN 642 TOPLANMA ALANI
bulunuyor

- 3 BİNİ İSTANBUL'DA,
- 1714'Ü ANKARA'DA

AFAD Gönüllülük Sistemine Ocak 2019'dan bu yana
150 BİN KİŞİ
dahil oldu

iyileştirme çalışmalarının süratle tamamlanması amacıyla gereken faaliyetlerin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi ve etkin uygulanması için ülkenin tüm kurum ve kuruluşları arasında işbirliğini sağlayan, çok yönlü, çok aktörlü, bu alanda kaynakların rasyonel kullanılmasını gözeten, faaliyetlerinde disiplinler arası çalışmayı esas alan iş odaklı, esnek ve dinamik yapıda teşkil edilmiş bir kurumdur. AFAD sahip olduğu gönüllü ordusuyla kriz ve afet durumlarına karşı 81 ilde sürekli hazır haldedir.

AFAD, illerde doğrudan valiye bağlı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri ve 11 ilde bulunan Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri vasıtasıyla çalışmalarını yürütmektedir. Afet ve acil durumlara ilişkin tek yetkili kurum olan AFAD, bir şemsiye kurum anlayışıyla afet ve acil durumun niteliği ve büyüklüğüne göre gerek Genelkurmay Başkanlığı, Dışişleri, Sağlık, Ulaştırma ve Altyapı vb. il-

gili diğer bakanlıklar ile gerekse sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Sadece ulusal çapta değil uluslararası anlamda da birçok başarılı operasyona imza atan AFAD, dünyanın en uzak coğrafyalarında dahi yaşanan afet ve acil durumlara kayıtsız kalmamış, kaliteli, profesyonel ve alanında uzman personeli, teknolojik ekipmanı ile Haiti'den Japonya'ya, Şili'den Myanmar'a kadar yardım elini uzatmış; Libya, Tunus, Mısır ve Suriye yaşanan toplumsal olaylarda dünyanın takdirini kazanan tahliye ve insani yardım operasyonlarını başarıyla gerçekleştirmiştir.

Türk Kızılay

Türkiye’de ve dünyada doğal afetlerde ve insani yardım hizmetlerinde önemli roller üstlenen kurumlardan bir tanesi de Kızılay’dır. 1868 yılından kurulan Türk Kızılay’ı o günden bu yana toplumsal dayanışmayı sağlamak, sosyal refahın gelişmesine katkıda bulunmak, yoksul ve muhtaç insanlara barınma, beslenme ve sağlık yardımı ulaştırmak için önemli görevler üstlenmektedir. Türk Kızılay; kan, afet, uluslararası yardım, göç ve mülteci hizmetleri, sosyal hizmetler, sağlık, ilk yardım, eğitim, gençlik ve mineralli su işletmeleri alanlarında faaliyetler sunmaktadır.

**TÜRK
KIZILAY**

Kızılay, küresel bir insani yardım aktörü rolüyle 2021’de Türkiye’de 38.475.909, uluslararası alanda 8.550.000 kişiye hizmet ulaştırmıştır. Kızılay ile:

- İhtiyaç sahibi ailelerin karşılamakta güçlük çektikleri temel ihtiyaçlarına destek olmak amacıyla yapılan “asgari geçim desteği”,

- İhtiyaç sahiplerinin temel beslenme ve gıda malzemesi ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yapılan “gıda yardımı”,
- Yeni doğan bebeklerin ve annelerinin doğum sonrası temel ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan “doğum yardımı”,
- İhtiyaç sahiplerinin giyim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yapılan “giyim yardımı”,
- Afet ve acil durum hâllerinden etkilenen kişi ve gruplara yönelik “afet yardımları”,
- İhtiyaç sahiplerinin daimî ikamet ettiği ve oturulamayacak hâldeki evlerinin fiziksel durumlarının iyileştirilmesi amacıyla “barınma yardımları” yapılmaktadır.
- Kızılay, 2021 itibarıyla ülke genelinde;
 - 29 aşevi,
 - 5 öğrenci yurdu,
 - 86 mobil aşevi/ ikram aracı,
 - 4 sosyal market,

- 81 kıyafet butiği,
- 15,4 milyon kişiye sosyal yardım,
- Huzurevleri ve sağlık kurumlarıyla 929 bin kişiye sağlık hizmeti sağlanmıştır.

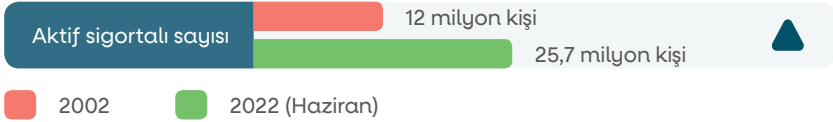
2.17. Çalışma Hayatına Yönelik Sosyal Politikalar

Çalışma hayatını düzenlemek ve denetlemek, işgücü piyasasının yapısal sorunlarını çözmek suretiyle büyümenin istihdama katkısını, istihdam ve işgücüne katılım oranını artırmak, nitelikli insan kaynağı oluşturmak, sosyal güvenliği yaygınlaştıracak tedbirler almak, iş sağlığı ve güvenliği kültürünü geliştirerek tüm çalışanlara sağlıklı ve güvenli çalışma ortamı oluşturmak sosyal politikaların temel amaçlarıdır.

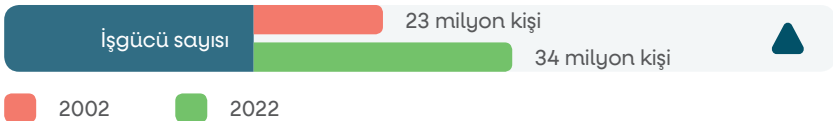

Türkiye’de aktif sigortalı sayısı 2022 haziran ayı itibariyle 25,7 milyona ulaşmıştır. Toplam istihdam ise 30 milyonu geçmiştir.

Aktif Sigortalı Sayısı

İşgücü Sayısı

2002 yılında işyeri sayısı 727 bin iken 2022 yılında (Haziran) 2,1 milyona (%193 artış) çıkarılmıştır. 2002 yılında çalışan sayısı 6,5 milyon kişi iken, 2022 yılı başında bu sayı 19,3 milyonun üzerine çıkmıştır. İstihdamı desteklemek üzere asgari ücret desteği hariç 316 Milyar TL teşvik sağlanmıştır.

İş Gücüne Katılım Oranı

İstihdam Sayısı

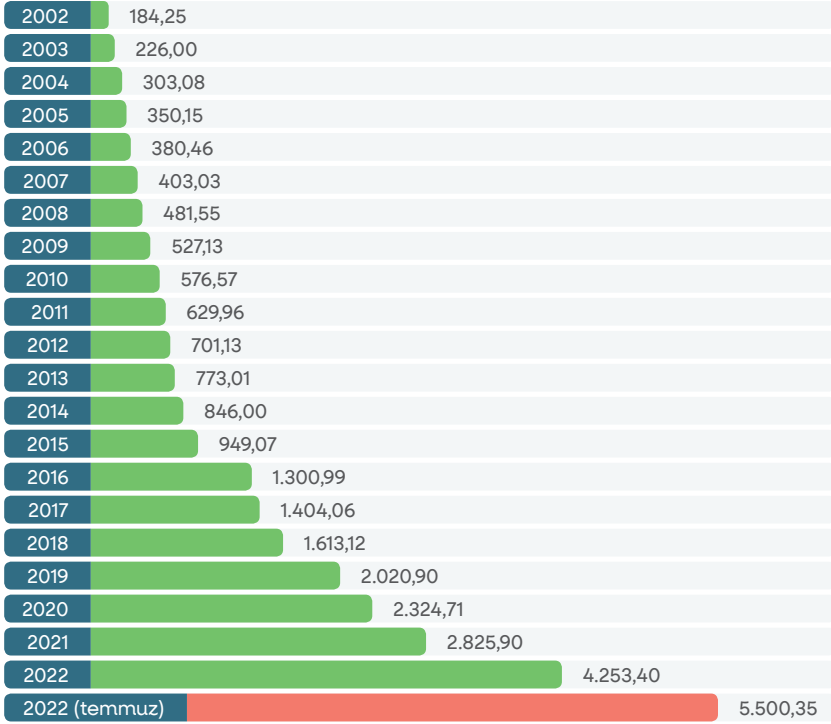
2002 yılında %52,4 olan kayıt dışı istihdam oranı 2022 yılında %26,9'a indirilmiştir.

2016 yılında başlayıp halen devam eden asgari ücret desteği uygulamasından 2022/Temmuz ayına kadar toplam 47,8 milyar TL destek sağlanmıştır. Aktif işgücü programında 2020 yılı ocak ayından bu yana yaklaşık 1 milyon kişi için 8,04 milyar TL kaynak aktarılmıştır.

Kayıtdışı İstihdam Oranı

Yıllara Göre Net Asgari Ücret

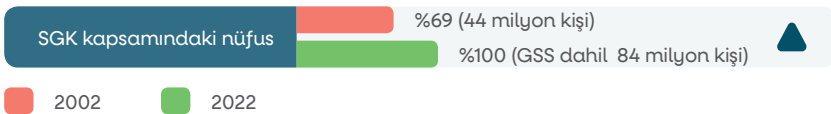
2016 yılından 2022/Temmuz dönemine kadar primlerini düzenli ödeyen BAĞ-KUR sigortalılarına 5 puan hazine indirimiyle birlikte 7,7 Milyar TL destek sağlanmıştır. 2002 yılında %40 olan BAĞ-KUR sigortalılarının prim oranı 2022 yılında %34,5'e düşürülmüştür.

BAĞ-KUR Prim Oranları

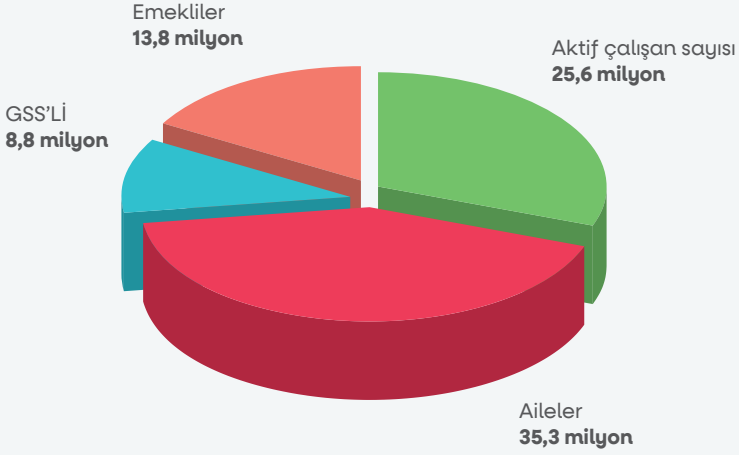

Norm ve standart birliğini sağlayan sosyal güvenlik reformu hayata geçirilmiştir. Sosyal güvenlik sisteminde standart sağlanmıştır.

SGK Kapsamındaki Nüfus

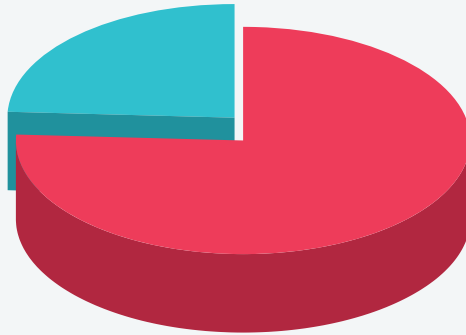
Sosyal Güvenlik Kapsamı

Genel Sağlık Sigortası ile tüm nüfus SGK kapsamı içine alınmıştır.

2022 Temmuz GSS Primleri

194,13 TL ödeyerek GSS kapsamında olan kişi sayısı
2.163.777

GSS primi devlet tarafından ödenen kişi sayısı
6.701.585

Ocak 2020-Ağustos 2022 döneminde 5,3 milyon bireysel danışan ile 7,1 milyonu aşkın bireysel görüşme yapılarak iş ve meslek danışmanlığı hizmeti sunulmuştur. Kadınlar, gençler, eski hükümlüler gibi işgücü piyasasında özel politika gerektiren gruplara yönelik yoğunlaştırılmış danışmanlık ile İş Kulüplerinden 135 Bin vatandaş yararlandırılmıştır (Ocak 2020-Ağustos 2022).

- 2020 yılından itibaren 379 bini aşkın engelli danışanla 660 bin bireysel görüşme gerçekleştirerek engelli vatandaşa iş ve meslek danışmanlığı hizmeti sunulmuştur.
- 2002 yılında emekli ikramiyesi ödemesi için azami süre 30 yıl ile sınırlıyken 2017 yılında yapılan düzenleme ile 30 yıl üzeri hizmeti olan emeklilere ikramiye ödenmeye başlanmıştır.
- Emekli olduktan sonra ticari faaliyette bulunan esnafın aylıklarından yapılan %15'lik sosyal güvenlik destek primi kesintisi kaldırılmıştır.
- 13,8 Milyon emekli ile emekli sayısı 2002 yılından (6.5 milyon kişi) 2022 yılına kadar 2 katına yükselmiştir.
- Emeklilere banka promosyonu ödemesi imkânı getirilmiş, uzun zamandır beklenen intibak yasası çıkarılmıştır.

- 2018 yılında emeklilere Ramazan ve Kurban bayramlarında emekli ikramiyesi ödemesi başlatılmıştır. Emekli vatandaşlara toplam 114 milyar TL bayram ikramiye ödemesi gerçekleştirilmiştir.
- 2020 yılı itibarıyla emekliler için 8.687 ilaç geri ödeme kapsamındadır.
- Daha önce emeklilik hakkına sahip olmayan köy korucuları için 2007 yılında 442 sayılı kanun kapsamında emeklilik hakkı tanınmıştır.
- Vazife malullüğü aylığı alan gazilerin ikinci bir yaşlılık aylığından yararlanabilmeleri için 20 yıl 5000 gün imkânı getirilmiştir. Bu kişilere ayrıca vazife malullüğü bağlandıktan sonra daha kolay şartlarda (20 yıl 5000 gün) ikinci bir yaşlılık aylığından yararlanabilmelerine imkân tanınmıştır.
- Doğum yapan çalışanlara 3 çocuğa kadar doğum borçlanması imkânı sağlanmıştır.
- Covid-19 pandemisi sürecinde kronik hastaların süresi biten raporları geçerli sayılarak, hastaların sağlık hizmeti sunucusuna gitmeden ilaç ve tıbbi malzeme ihtiyacı karşılanmıştır.

- Covid-19 Pandemi olgularına verilen tanı ve tedavi hizmetleri acil hal kapsamına alınarak, katılım payı alınmamıştır. Ayrıca Covid-19 tanısı konulan kişilerden hiçbir ilave ücret alınmamıştır.
- Covid-19 pandemisinin işgücü piyasasına olumsuz etkilerini azaltmak için 3,1 milyon vatandaşa nakdi ücret desteği ile 14 milyar TL destek sağlanmıştır.
- İşsizlik ödeneğinden 2,4 milyon vatandaşa toplam 17,1 milyar TL tutarında ödeme yapılmıştır.
- Normal çalışma düzenine dönen özel sektör iş yerlerine 4,5 milyar TL normalleşme teşviki uygulanmıştır.
- Covid-19 Pandemi döneminde esnafımıza kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteği sağlanmıştır.
- Kısa çalışma ödeneği almaya hak kazanan 4 milyon vatandaşa toplam 36,8 milyar TL ödeme yapılmıştır.
- Madencilik ve taş ocaklığı sektöründe; 2002 yılında 100 binde ölüm oranı 81,7 iken alınan önlemler neticesinde bu oran 2022 yılında 100 binde 49,3'e düşmüştür.
- İnşaat sektöründe 2002 yılında 100 binde ölüm oranı 44,7 iken alınan önlemler neticesinde bu oran 2022 yılında 100 binde 23,7'ye düşmüştür. Ölümle sonuçlanan iş kazaları oranı ise %50 azalmıştır.
- 2002 yılında iş kazalarında ölüm oranı 100 binde 13,4 iken bu oran 2022 yılında 100 binde 6,7'ye düşmüş, yarı yarıya azalmıştır.

- 2013 yılında “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun” yürürlüğe girdiği bu tarihten 2022 yılına iş sağlığı ve güvenliği hizmeti alan işyeri sayısı 11 kat artarak 255 bine çıkmıştır.

Kamu bürokrasisindeki hiyerarşi ve adalet gözetilerek ek gösterge sisteminde yeni düzenleme yapılmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan, çalışan ve emekli 5,3 milyonu aşan kamu personelinin ek göstergelerinin yeniden belirlenmesini sağlayan düzenleme tarihi niteliktedir.

KAMUDA

Büyük Reform

- ✓ **5.2 milyon** aktif çalışan memur ve memur emeklisi
- ✓ **6 bin** unvan
- ✓ **3600** ek gösterge alan memurların emekli ikramiyelerinde **50 ile 70 bin ₺** artış
- ✓ **3600** ek gösterge alan memur emeklilerinin maaşlarına en az **1700 ₺** artış

Kamu çalışanın hayat standartlarını yükseltecek olan ve 3600 Ek Gösterge çalışması olarak bilinen değişiklik bütün kamu personeli ni kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Memurların kadro unvanı/ derecesi, hizmet sınıfı, görevin önemi, sorumluluk düzeyi, hiyerarşik konumu ve eğitim durumu esas alınarak belirlenen ek gösterge sisteminde yapılan bu düzenlemelerle kamu hiyerarşisindeki kimi aksaklıklar giderilmiş ve memurların hem emekli ikramiyelerinde hem de emekli aylıklarında iyileştirmeler yapılmıştır.

Çalışma hayatını düzenleyen ve etkileyen kurumlardan bir tanesi de Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi'dir. Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi Türkiye'nin insan kaynakları envanterini çıkartarak ve ihtiyaç duyulan alanlarda yetenek gelişim faaliyetlerini yürüterek Türkiye'nin vizyonu, hedefleri ve öncelikleri doğrultusunda insan kaynağının geliştirilmesini sağlamaya yönelik projeler üretmektedir. Bu kapsamda Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi tarafından, kamu kurum, kuruluş ve işbirliklerinde görev yapan çalışanlara yönelik olarak çeşitli eğitimler düzenlenmektedir.

Kamu kurumlarının hizmetine sunulduğu Nisan 2020 tarihinden bu yana Uzaktan Eğitim Kapısı'na 506 kamu kurumu ve 3,74 milyon çalışan dâhil edilirken; 5.500'den fazla eğitim faaliyeti ile Türkiye'nin dört bir yanından kamu çalışanlarının eğitim alması sağlanmıştır.

Kamu çalışanlarının dijital becerilerinin geliştirilmesi, eğitim faaliyetlerine standart getirilmesi ile kamuda "Uzaktan Eğitim Kültürü" oluşturulmuş ve Platform'da yer alan eğitimlerin izlenme sayısı 51 milyona ulaşmıştır.

Eğitim ve gelişim faaliyetlerine yönelik çalışmaların yenilikçi yöntemlerle devam etmesi ve kamu personeline ihtiyaca yönelik eğitimlerin verilmesi hedefiyle 2022 yılı Ofis tarafından "Kamu Personeli Eğitim Atılım Yılı" olarak ilan edilmiştir.

Kamuda işe alımların merkezi olarak yapılabilmesi amacıyla Kariyer Kapısı – Kamu İşe Alım Projesi kapsamında kamu kurumlarının istihdam ilanları duyurulmakta, ilanlara başvurular e-Devlet aracılığıyla alınmakta, merkezi sistemlerden hazır gelen bilgiler (kimlik, eğitim, öğrencilik, KPSS, YDS, ALES, adli sicil, askerlik, ehliyet bilgileri vb.)

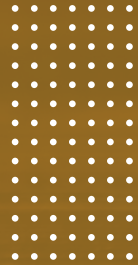
sayesinde adaylardan başvuru esnasında herhangi ek bir bilgi veya belge talep edilmemektedir. Ayrıca, sınav/mülakat yapma ve sonuçları duyurma gibi değerlendirme süreçleri de dâhil olmak üzere baştan sona tüm işe alım süreci tek bir platform üzerinden yürütülebilmektedir.

Kamu ve özel sektörde istihdam edilen iş gücünün envanteri çıkarılıp kısa, orta ve uzun vadeli insan kaynağı planlamasının Türkiye'nin stratejik hedefleri doğrultusunda gerçekleşmesini sağlamak amacıyla 2020 yılında İnsan Kaynakları Envanteri Projesi hayata geçirilmiştir.

03

Sonuç ve Değerlendirme

03

Sonuç ve Değerlendirme

Sosyal politika, bir ülkede sosyal refah, sosyal adalet, sosyal kalkınma ve sosyal barışın sağlanıp sürdürülebilmesi için toplumu oluşturan sosyal gruplar arasında ortaya çıkabilecek çıkar çatışmalarını asgariye indirmeye yönelik önlemler bütünüdür. Sosyal politika düzeltici bir işleve sahiptir. Sosyal politika “herkes için asgari yaşam düzeyinin güvence altına alınması”, “gelirler arasındaki ayrımın azaltılması” ve “bireylere tanınacak fırsat eşitliği ile sosyal hareketlilik olanaklarının herkese açık bulundurulması” şeklindeki düzeltici üç temel öğeyi esas alır. Temel amacı; sosyal gelişme ve kalkınmanın sağlanması ve sosyal barışın tesis edilerek sağlıklı bir toplumun meydana getirilmesi olan sosyal politika, bu amaçlar doğrultusunda sosyal güvenlik, sosyal yardım, sosyal hizmet ve istihdam yaratıcı projeler gibi çeşitli araçlardan faydalanmaktadır.

Dünyada yoksulluğun azaltılması ve adaletsizliğin giderilmesinde sosyal politikaların önemli bir rolü vardır. Sosyal politikaların içeriğini oluşturan sorunlar birbirleriyle bağlantılıdır. Bu sorunların çözümü için sosyal entegrasyonun tüm boyutlarını aynı anda ele alabilecek bütünleşmiş bir çabaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çok boyutlu ve iç içe geçmiş sosyal sorunların çözümünde en önemli konu sosyal politikaların bütünlükçü ve kapsayıcı nitelikte olmasıdır.

Türkiye’de bugüne kadar uygulanan sosyal politikalar, kişi, grup ve toplumların yeteneklerini ve potansiyellerini harekete geçirerek psikolojik, sosyal, ekonomik sorunlarının çözümlenmesine yardımcı

olmakla kalmayıp, aynı zamanda bu grupları toplumsal hayata etkin bir biçimde katmaya da teşvik etmeyi amaçlamıştır. Türkiye'nin sosyal politikalarında; vatandaşların sürekli değişen ihtiyaçlarının analizi, olası ekonomik ve sosyal risklerin önceden belirlenmesi, çözüm yollarının üretilmesi ve bunların uygulamaya aktarılması büyük önem taşımaktadır. Sosyal politikaları ilgilendiren her türlü hizmetin vatandaşlara sunulması önemli bir hedeftir.

Hem dünyanın hem de Türkiye'nin refah rejimini dolayısıyla sosyal politikalarını derinden etkileyen, önümüzdeki yıllarda daha da fazla etkileyeceği öngörülen ve çoğu zaman birbiriyle ilişkili olan temel değişimler yaşanmaktadır.

Gelecekte dünyada ve Türkiye'de sosyal yardım ve sosyal hizmet odaklı sosyal politikaları şekillendirecek bu değişimler kısaca şu başlıklar altında ele alınabilir:

- Küreselleşme,
- Yoksulluk,
- İşsizlik,
- Demografik değişimler (kent nüfusunun artması, göç olgusu, göç yönetimi, doğurganlığın azalması, nüfusun yaşlanması vb.),
- Bakım sektörünün öneminin gittikçe artması,
- Çevresel felaketler ve iklim krizinin yarattığı sorunların artması,
- Artan teknoloji kullanımı,
- Değişen iç ve dış politikalar,
- İhtiyaçlara göre değişen sosyal hizmet kuruluşları,
- Hesap verebilirlik, şeffaflık, kalite ve standartlara ilişkin taleplerin artması,
- Vaka yönetimi, hizmet değerlendirme ve yönetsel rollerde artış,
- Sosyal hizmet uzmanlarının rol ve sorumluluklarının değişmesi ve gelişmesi,

- Disiplinler arası ve meslekler arası ilişkilerin genişlemesi,
- Müracaatçı merkezli bakım ve koordinasyonun artması,
- Müracaatçıların karşılanmayan ihtiyaçlarının sürekli değişmesi,
- Sosyal hizmet uzmanlarına olan ihtiyacın artması,
- Sosyal hizmet sektöründe, devletin rolünün kademeli olarak azalması.

Birçok ülkenin yüzleşmek zorunda olduğu makro ölçekteki bu değişimleri, Türkiye'nin de doğru okuyarak, analiz edip, uzun erimli politikalar üretmesi, refah rejiminin ve sosyal politikalarının sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir.

Sürdürülebilir insani kalkınma çerçevesinden bakıldığında Türkiye'nin uyguladığı sosyal politikaların hedefi; sosyal bütünleşmeyi hedefleyen, herkese eşit fırsat ve haklar tanıyan daha fazla adalet, eşitlik, maddi refah ve katılım sağlayacak sistemler kurmaktır. Çocukların, engellilerin ve yaşlıların kendi ortamlarında korumak, bakmak, desteklemek, onları güçlendirerek sosyal potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmeleri ve kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlayacak tedbirleri almaktır.

Türkiye'nin sosyal politika anlayışı; insan hak ve özgürlüklerinin sağlandığı, insanı odak alan, yeşil ekonomik kalkınmayı destekleyen, büyümeden elde edilen geliri vatandaşlar arasında eşit ve dengeli bir şekilde dağıtmayı hedefleyen, sosyal adaleti sağlayan, bireyi, aileyi ve toplumu güçlendiren, çoğulcu, bütünleştirici ve katılımcı demokrasiyi esas alan, toplumsal dayanışmayı güçlendiren, toplumun tüm kesimleri arasında güven ve birlik tesis eden sosyal devlet anlayışıyla vatandaşların refah düzeyini artırarak geleceğe taşımaktır.

Son yirmi yılda Türkiye'nin sosyal politika hizmet ve modellerinin incelendiği bu kitapta, benzer politika ve programların diğer ülkelerde de uygulandığı görülmektedir. Ancak Türkiye'nin sosyal politika uygulamalarındaki başarısı; Aile Sosyal Destek Programı ve Vefa Destek Grupları örneklerinde olduğu gibi tüm dezavantajlı grupların ihtiyaçlarının Türkiye'ye özgü sosyal hizmet modelleri geliştirilerek karşılanmasına yönelik üstün çabasından kaynaklanmaktadır.

2002 yılından bu yana Türkiye, sosyal hizmet ve yardım uygulamalarında gerek nitelik gerek nicelik açısından birçok gelişmiş ülkenin başaramadığı bir ivme yakalamıştır.

Özet olarak;

- Son yirmi yılda Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin uyguladığı sosyal politikalar yediden yetmişe tüm Türkiye'yi kapsamaktadır. Toplumun tamamı sosyal koruma şemsiyesi altına alınmıştır.
- Sosyal politikaların kapsamı genişlemiş ve hizmetler çeşitlenmiştir.
- Sosyal devlet, sosyal politikalar aracılığıyla adeta kimsesizlerin kimsesi olmuştur.
- Sosyal politikalar, sosyal yardımlar aracılığıyla doğrudan vatan-daşa ulaşmaktadır.
- Başarıyla uygulanan sosyal politikalar birçok çağdaş refah devletinin düzeyini yakalamış ve birçok ülke tarafından da model alınmıştır.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın liderlik ettiği Türkiye Yüzyılı sosyal politika uygulamaları, geçmişte, şimdi ve gelecekte sadece Türkiye için değil, tüm insanlığa daha adil bir dünyanın mümkün olabildiğini göstermiştir. Bu manifesto; insan haklarını geliştirme, insana dokunma, sosyal adaleti, eşitliği sağlama ve sosyal sorunların çözümü sürecinde oldukça önemli bir vizyon ortaya koymaktadır.

Sosyal politikaların en önemli hedefi; toplumun farklı kesimleri arasında ortaya çıkabilecek toplumsal çatışmaları ve huzursuzlukları azaltarak, toplumsal adaleti, eşitliği, kalkınmayı, barışı ve huzuru inşa etmektir. Sosyal politikanın evrensel özelliklerini taşıyan, gelişmeye açık olan ve gelecek yüzyıla şekil verebilecek makro düzeydeki bazı sosyal politika hedefleri :

- Türkiye dâhil tüm dünyada insanların karşı karşıya kaldığı temel sorunların çözümünün belirlendiği BM Sürdürülebilir Kalkınma amaçlarına ulaşılması,
- Küresel düzeyde ortaya çıkan ve çıkabilecek ekonomik, sosyal ve

kültürel sorunlara karşı ülkelerin kendi vatandaşlarını korunmaları amacıyla risk analizlerinin gerçekleştirilmesi,

- Günümüzde, göç ve mülteci sorunu gelecekte önemli sosyal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilecek güçlü belirtiler göstermektedir. Çevresel felaketler, iklim değişiklikleri, çatışma ve savaşlar tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de hızlı bir nüfus hareketliliğine yol açmaktadır. Tüm dünyada yaşanan bu göç hareketlerine, disiplinler arası ve bütüncül bir yaklaşımla müdahale edilerek göç sürecinin başarıyla yönetilmesi amacıyla gerekli eğitim, istihdam ve sosyal hizmet projelerinin geliştirilmesi,
- Küresel ısınma ve çevresel felaketler, giderek daha fazla sosyal ve ekonomik eşitsizlik ve adaletsizlik üretmektedir. İklim değişikliğinin yarattığı sorunların çözümü amacıyla, öncelikle iklim mütecilerinin ve dezavantajlı grupların korunmasına ve yaşamlarının sürdürülmesine yönelik sosyal politika stratejilerinin hayata geçirilmesi,
- Madde bağımlılığı ve teknoloji bağımlılığı başta olmak üzere tüm davranışsal bağımlılık türlerine yönelik koruyucu-önleyici tedbirlerin geliştirilmesi ve söz konusu bağımlılıklarla mücadelede gerekli adımların atılması,
- Covid-19 pandemisiyle birlikte Türkiye başta olmak üzere birçok ülke çevrimiçi uygulamalarını kendi sistemlerine başarıyla adapte edebilmişlerdir. Bu deneyim, ülkelerin gelecekte; e-sosyal politika, e-sosyal hizmet ve e-sağlık uygulamalarına olan ihtiyacı artıracaktır. Gittikçe dijitalleşen dünyada artan çevrimiçi hizmetler için ülkelerin kendi teknolojik altyapı sistemlerini güçlendirmesi,
- Covid-19 pandemisiyle ortaya çıkan dijital göçmenler, güvenceli esnek çalışma gibi yeni iş türlerinin ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerine ve mevzuatına uyumlu hale getirilmesi,
- Kamu ve özel sosyal sektörün dijital dönüşüme hazırlanması yönünde her türlü desteğin sağlanması,
- Şimdi ve gelecekte vatandaşların karşılaşılabileceği ailevi, ekonomik, sosyal ve mesleki risklerin önceden belirlenmesi, koruyucu - önleyici tedbirlerin alınması ve gerekli hizmetlerin planlanması,

- Ortaya çıkabilecek her türlü riske karşı aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve bunların sürdürülebilir kılınması,
- Ekonomik, sosyal ve kültürel yapıdaki zorlanmalara karşı aile yapısının ve değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak amacıyla her türlü tedbirin alınması,
- Sosyal medya mecraları başta olmak üzere, çocukların ve gençlerin her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek amacıyla gerekli koruyucu ve önleyici hizmetlerin geliştirilmesi, birimler kurularak bunların işleyişinin gerçekleştirilmesi,
- Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak amacıyla gerekli düzenlemeleri içeren politika uygulamalarının hayata geçirilmesi ve bunların sürdürülebilir kılınması,
- Engellilerin ve yaşlıların her türlü engel, ihmal ve dışlanmaya karşı toplumsal hayata, ayrımcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlamak için olası tüm risklerin belirlenerek bu yönde politikaların gelişimine önem verilmesi,
- Çocuk, engelli ve yaşlıların bakımını sağlayacak bakım personelinin yetiştirilmesi için gerekli istihdam politikalarının geliştirilmesi,
- Tüm dünyada yaşlı nüfus ve doğuştan beklenen yaşam ümidi gittikçe yükselmektedir. Yaşlanmaya ve diğer sağlık sorunlarına bağlı ortaya çıkan uzun süreli kronik hastalıkların bakım ve tedavisinin gerçekleştirilmesi amacıyla bakım sigorta sisteminin hayata geçirilmesi,
- Bakım politikalarını etkileyebilecek ve şekillendirebilecek faktörlerin belirlenmesi amacıyla ülkeler düzeyinde ulusal, uluslararası kongreler ve bilimsel çalışmaların gerçekleştirilmesi,

- Yoksulluğa karşı mücadele edebilmek için toplumun sosyal yardım ve korumaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik sosyal yardım ve dayanışma faaliyetlerinin düzenli, etkin ve sürdürülebilir biçimde yürütülmesi,
- Çocuğun, engellinin, kadının ve yaşlının üstün yararı gözetilerek yaşadıkları ortamlarda bakımlarını, korunmalarını ve desteklenmelerini amaçlayan politika uygulamalarına öncelik verilmesi,
- Engelli, yaşlı ve çocuklar başta olmak üzere tüm nüfus gruplarının ihtiyaçlarına uygun kent ortamlarını tasarlamak ve yaş dostu belediyecilik uygulamalarının yaygınlaştırılması ve desteklenmesi,
- Nüfusun genelinde sağlık okuryazarlık oranının artırılması,
- Sağlıklı ve kaliteli bir yaşam için önem teşkil eden sporun yaşlı ve çocuklar da dâhil olmak üzere tüm nüfus grupları arasında yaygınlaşması yönünde çalışmalarda bulunulması,
- Sosyal politika uygulamalarının sosyal etkilerinin (etkinlik analizleri) yapılması,
- Sosyal alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının güçlendirmesi,
- Sosyal politikalarda, sürekli kendini değerlendiren ve geri dönüşlerle hizmet kalitesini sürekli yenileyen bir mekanizmanın oluşturulması,
- Vatandaşın sosyal refah hizmetlerine (sosyal hizmet, sosyal yardım, konut, sosyal güvenlik vb.) erişiminin kolaylaştırılması
- Özel sektörün sosyal sorumluluk girişimlerine destek verilmesi şeklinde sıralanmaktadır.

Sosyal politikaların odağını oluşturan sosyal hizmet ve sosyal yardımlar alanında hizmet standartlarının oluşturulması, gözetim ve denetim süreciyle eğitim kalitesinin yükseltilmesi, nitelikli personelin istihdamı ve denetiminin gerçekleştirilmesi, korunma gereksinimi altındaki çocuklara yönelik alternatif modellerin geliştirilmesi, artan

yaşlı nüfusa yönelik hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması ihtiyacı önemini bugün hala korumaktadır. Tüm bu uygulamalar geleceğin Türkiye'sinde refah rejiminin daha da güçlenmesini sağlayacaktır.

2053 vizyonunda Türkiye'nin en önemli hedefi; sosyal politikalarda kadim bir geçmişten refah ötesi uygulamalara ve hedeflere ulaşmaktır. Bunun için; toplumun tamamını kapsayan, tam istihdamı hedefleyen, sosyal adaletten, insan haklarından ve eşitlikten asla ödün vermeyen, refahı tabana yayan, gelirin adaletli dağılımını ve paylaşımını önceleyen ve çalışma yoluyla refaha erişim hakkını uygulayan sonuçta da eksikliklerini belirleyerek kendini yenileyen ve insani sistemlere dayalı politika stratejilerinin sürdürülmesi ve bunların sürekli geliştirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

YÜZYILIN

SOSYAL POLİTİKALARI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
İLETİŞİM
BAŞKANLIĞI

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
Sosyal Politikalar Kurulu

ISBN: 978-625-7377-42-3

9 786257 377423